

POLUGODIŠNJAK ZA KULTURU I DRUŠTVENA PITANJA

PODSTRANSKA

Izdavač OGRANAK MATICE HRVATSKE U PODSTRANI

m matica hrvatska GODINA XVIII. - BROJ 38. - PODSTRANA, prosinac 2019.

revija

BESPLATNI PRIMJERAK

TEMA BROJA:

Druga međunarodna konferencija

"Kralj Artur i Lucije Artorije Kast

u Podstrani - od antičkih tragova do turističke ikone"

*Čestit Božić
i sretna nova*

Druga međunarodna konferencija "Kralj Artur i Lucije Artorije Kast u Podstrani - od antičkih tragova do turističke ikone"

SADRŽAJ

Povijesna baština kao temelj razvoja kulturnog turizma	4
Proračun Općine Podstrana za 2020. godinu	7
Upravni odjel za javnu nabavu, gospodarstvo, društvene djelatnosti i EU fondove	9
Upravni odjel za pravne poslove	11
Infrastrukturni projekti značajni za našu općinu	12
Reciklažno dvorište	15
Osvrt na turističku sezonu 2019. u Podstrani	16
Sunčano i sočno i moćno, široko i zračno slikarstvo	18
Otkrivena stopa sv. Martina u Podstrani	20
Šetalište Vladimira Vukovića	20
Prvih 15 godina Jedriličarskoga kluba Podstrana	21
Trodnevni izlet podstranskih umirovljenika u Slavoniju	22
Ng7	22
PERUN	
Stihovi	1
Mati opjevana stihom	4
In memoriam: IVAN TADEJ (1956. - 2019.)	6
23. pjesnička manifestacija <i>Dobrojutro more</i>	6
Govor Đure Vidmarovića na 23. pjesničkim susretima <i>Dobrojutro more</i>	7
Anđelko Vuletić 8	
ARTE ET MARTE (Umjetnošću i ratom)	10
Izabrana djela Miroslava Slavka Mađera	10
Korijeni	11
Klapa <i>Ankora</i>	13
Šiškuša - vinička kuharica s dušom	11
Dani rasedlani	14
Legenda o zmaju i Arturu	16
Eroplan prema jugu 1976.	17
Pinel pod Perunom	19
Prva međunarodna likovna izložba <i>Dobrojutro more</i>	19
„Posadi drvo, ne budi panj...“	20
Airsoft klub <i>Lav</i> iz Podstrane	23
Ronilačko-ekološki klub Podstrana	24
Danijel Jozić	25
Javna vatrogasna postrojba Podstrana	26
Izbor najboljeg poljičkog vina	27
Istinom do pomirbe	28
Iz drugog kuta	29
Pilićevo pilanje tupom pilom	29
Oslobađanje porobljenog hrvatskog povijesnog pamćenja	30
Tako se nekad živjelo u Podstrani	32
Lijepa naša, Istro mila	34
Predrimске zajednice na prostoru primorskih i srednjih Poljica	36
Split: 800. obljetnica susreta sv. Frane i sultana Malika Al-Kamila	38
Riječ	40
Život	40
Nevidljivi aparatići - novi trend u ortodonciji	41
Balotaši	42
Veliki uspjeh našega malog Šahovskog kluba „Knez Mislav“	42
Košarkaški entuzijasti KK <i>Strožanac</i>	43
Gradsko natjecanje u nogometu za pete i šeste razrede	43

**ANTUN GUSTAV MATOŠ
STARA PJESMA**

O, ta uska varoš, o ti uski ljudi,
O, taj puk što dnevno veći slijepac biva,
O, te šuplje glave, o, te šuplje grudi,
Pa ta svakidašnja glupa perspektiva!

Čemu iskren razum koji zdravo sudi,
Čemu polet duše i srce koje sniva,
Čemu žar, slobodu i pravdu kada žudi,
Usred kukavica čemu krepost diva?

Među narodima mi Hrvati sada
Jesmo zadnji, robovi bez vlasti,
Osudeni pasti i propasti bez časti.

Domovino moja, tvoje sunce pada,
Ni umrijeti za te Hrvat snage nema,
Dok nam stranac, majko, tihu propast sprema.

PODSTRANSKA revija**Osnivač i izdavač:**

Ogranak Matice hrvatske u Podstrani
Jurasova 2
Žiro račun MH u Podstrani
HR2425030071100016832
ISSN 1334-2827

Uredništvo:

Darijo Radović, Dražen Vlašić, Ante Šiško, Zorana Ivanković Buljan, Antonio Vrbatović, Divna Ban Bakota, Ivan Bašić, Mario Tomasović, Denis Jonjić, Zlatko Juras, Zoran Jurišić

Fotografija na naslovnici: Hrvoje Jučević**Za fotografije zaslužni:**

Zoran Jurišić, TZ Podstrana, Mladen Vuković, Enes Buljan, Branko Klarić, Zlatko Juras, Božen Živaljić, Dražen Vlašić, Anita Ružić, Nikola Aljinović, Nives Matijević, Ivica Lolić i Neven Marin

Grafička priprema: Neven Marin**Tisak:** Dalmacijapapir**Naklada:** 1500 primjeraka

Za potpisane tekstove odgovaraju autori,
za nepotpisane uredništvo

Svoje tektove i fotografije možete slati na email:
jurisic_zoran@yahoo.com ili zlatkojuras1@gmail.com

**Ovaj broj *Podstranske revije* možete čitati
i na internetskoj adresi www.omh-podstrana.hr**

POVIJESNA BAŠTINA kao temelj razvoja kulturnog turizma

Piše: Darijo RADOVIĆ

Izveštaj s druge međunarodne konferencije u Podstrani *Kralj Artur i Lucije Artorije Kast u Podstrani – od povijesnih tragova do turističke ikone*

U Podstrani je 11. i 12. listopada 2019. godine održana druga međunarodna konferencija *Kralj Artur i Lucije Artorije Kast u Podstrani – od povijesnih tragova do turističke ikone*. Skup je organizirao Ogranak MH u Podstrani uz znanstvenu potporu Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Splitu.

Ideja o vezi Lucija Artorija Kasta, rimskog vojskovođe, i legende o kralju Arturu poznata je već duže vrijeme. U ogradi crkvice svetog Martina u Podstrani odavno je uzidana monumentalna nadgrobna ploča Lucija Artorija Kasta, visokog rimskog vojnog zapovjednika, na kojoj je zabilježena njegova iznimna vojna i administrativna karijera. Artorijevu vojnu karijeru, tijekom koje je ratovao u Britaniji, kao i sličnost između obiteljskih imena Artorius i

Sudionici panel - diskusije "Večernjeg lista"

Artur pojedini su istraživači povezali s njegovim sudjelovanjem u stvaranju legende o kralju Arturu.

O ovoj je temi u ožujku 2012. u Podstrani održan prvi znanstveni skup nazvan *Lucius Artorius Castus, čimbenik u stvaranju mita o kralju Arturu i Podstrana u antici*, nakon kojega su OMH u Podstrani i Književni krug Split 2013. godine objavili zbornik radova. Nakon ovog skupa, koji je rezultirao povećanim zanimanjem mještana i posjetitelja Podstrane za ovu temu, Općina Podstrana i lokalna Turistička zajednica definirale su smjernice na temelju kojih bi ih se moglo koristiti kao destinacijsku ikonu koju je potrebno marketinški uobličiti kako bi ova legenda privlačna turistima postala dijelom turističkog imidža Podstrane. Stoga su ciljevi ovogodišnje konferencije bili analizirati i predstaviti mogućnosti turističke valo-

rizacije legende o kralju Arturu kao prepoznatljive destinacijske ikone Podstrane, te znanstveno elaborirati potencijal valorizacije arheološkog lokaliteta Sv. Martin u Podstrani, ali i drugih potencijalnih ikona ovog područja u širu sveobuhvatnu priču.

Na ovogodišnjoj dvodnevnoj konferenciji organiziranoj u hotelu *Le Meridien Lav* sudjelovali su predavači iz Sjedinjenih Američkih Država, Velike Britanije, Italije, Rusije i Hrvatske.

Prvog dana konferencije govorilo se o povijesno-arheološkim temama vezanim uz Lucija Artorija Kasta i antičkim nalazima u Podstrani, kao i o mogućim vezama s legendom o kralju Arturu.

Nakon otvaranja skupa profesor **Neven Šerić** s Ekonomskog fakulteta u Splitu iznio je osnovnu ideju ovog skupa – povezivanje povijesnih tema i legendi kao osnove za odabir turističkih destinacijskih ikona koje će se primarno koristiti u turističkoj promociji, ali i za osmišljavanje specijaliziranih turističkih proizvoda. Potom je **Linda Malcor (SAD)**, jedna od pobornica veze Lucija Artorija Kasta i nastanka legende o kralju Arturu, iznijela svoja nova saznanja i tumačenja natpisa s Artorijeve nadgrobne ploče. Akademik **Nenad Cambi**, koji inače zastupa tezu kako je vrlo vjerojatno da je u Artorijevu mauzoleju mletački dužd **Petar Tradonik** potpisao povelju s knezom Mislavom da će plaćati godišnji danak za plovidbu

Prof. Neven Šerić i Mladen Bartulović uz rimsku stražu

Strani predavači bili su impresionirani stelom

Akadenik Nenad Cambi

turističkoj ponudi u Britaniji i Italiji i zašto je kultura sve češći motiv dolaska turista. Lucia Cataldo istaknula je da se muzeji moraju koristiti na način da ne budu samo priča o povijesti, nego da tehnološke mogućnosti i inovativne načine razmišljanja iskoristimo kako bi doživljaj posjetitelja bio jedinstven. Multimedijalna iskustva, interaktivne izložbe, digitalni „storytelling“, odnosno pričanje priča, hologrami povijesnih ličnosti ili pak tradicionalni načini poput uključivanja ljudi u rekonstrukcije povijesnih događaja i ličnosti samo su neki primjeri. Nicolini smatra da su Grčka, Italija i Hrvatska dio mediteranskoga kruga kralja Artura, a saga o Arturu prilika je za sve te destinacije jer mistika, legende i mitovi privlače sve više turista.

Potom je slijedilo nekoliko predavanja mladih diplomanata s Ekonomskog fakulteta u Splitu, koji su govorili o marketinško-ekonomskim aspektima korištenja povijesti u razvoju turizma. **Marijana Jurišić** i **Ena Jurić** u svojim su radovima

hrvatskim morem, istaknuo je da u Podstrani postoje brojni drugi, dijelom i neotkriveni antički ostaci koji bi se sveobuhvatnim istraživanjem mogli pronaći i turistički prezentirati. Jedan od njih je značajan natpis o Juliju Auzoniju, o kojemu je akademik govorio na ovom skupu. **Alessandro Faggiani** (Italija) predstavio je svoja istraživanja o rodu Artorija, koji su bili rimska obitelj bliska rimskim carevima, a **Antonio Trinchesse** (Italija) prezentirao je svoj rad u kojem je analizirao titulu prepozit mizenske flote koju je Lucije Artorije Kast nosio sredinom svoje karijere. **August Hunt** iz SAD-a govorio je o svojem istraživanju bitaka koje je slavni Artur vodio i njihovu geografskom smještanju u sjevernu Englesku i Škotsku, na područje na kojem je djelovao i Lucije Artorije Kast kao rimski namjesnik u Britaniji. **Elmira Gutieva** (Rusija) govorila je o povezanosti motiva iz arturijanskih legendi s motivima iz pripovijesti o Nartima, te je uspoređujući nartske sage i legende o vitezovima okruglog stola zaključila kako se paralele između ove dvije narativne tradicije teško mogu protumačiti samo kao rezultat neovisne kreativnosti i slučajne sličnosti. Prof. **Anamarija Kurilić** sa Sveučilišta u Zadru u svojem je radu prikazala spoznaje o pečatima na uporabnim predmetima iz rimskog perioda

pronađenima na području Podstrane i okolice, a njihova analiza svakako pridonosi boljem poznavanju ekonomije našega kraja u rimsko doba. U radu prof. **Ivane Jadrić Kučan** i **Ivane Banovac** govorilo se o kultu rimskog carskog Genija i žrtveniku pronađenom u antičkoj Oneji.

U popodnevnom dijelu programa predavači su posjetili antičku Salonu, s kojom su ih upoznali članovi Ogranka Matice hrvatske u Solinu.

Drugi dan konferencije, koji je bio namijenjen temama o mogućnostima korištenja povijesti u razvoju turizma, započeli su gosti iz Velike Britanije **Chris Gidlow**, odnosno Italije **Lucia Cataldo** i **Giuseppe Nicolini**. Oni su pokazali primjere kako se povijesne teme koriste u

Alessandro Faggiani uz Artorijevu stelu

Dio stranih predavača u obilasku Poljica

analizirale dobru turističku praksu s primjerima i konceptima implementacije konkretnih priča i legendi u turističkoj praksi odabranih destinacija, a na osnovi kojih bi se mogli ponuditi prijedlozi primjereni općini Podstrana, primarno vezano uz turističku komercijalizaciju legende o kralju Arturu i njezinim poveznicama s Lucijem Artorijem Kastom. **Dominik Metličić** je u sklopu svojeg izlaganja o grafičkom dizajnu marke turističke destinacije iznio i konkretne primjere za Podstranu. **Tomi Duvnjak** govorio je o utjecaju asimetričnih informacija na privlačenje turista u destinaciju. O tome kako šume mogu biti temelj kreiranja turističkog proizvoda govorio je **Ivan Šarić** u radu u kojem su sekundarnim istraživanjem analizirane inozemne prakse i valorizacija šuma u turističke svrhe u Hrvatskoj. **Filipa Marušić** iznijela je prijedlog modela upravljanja promocijom destinacije s kulturno-povijesnim resursima s obzirom na promjene trendova potražnje za kulturno-povijesnim turističkim sadržajima na globalnom turističkom tržištu uvjetovane smjenom generacija. U radu docenta **Ivana Peronje** s Pomorskog fakulteta u Splitu analizirana je dobra praksa logističkog upravljanja destinacijom u funkciji njezina turističkog razvoja radi poticanja i rasta cjelogodišnjeg turističkog posjeta.

Kao završna točka skupa održan je okrugli stol s temom *Korištenje povijesti u kreiranju imidža turistič-*

ke destinacije. Na ovom stolu, koji je moderirao glavni urednik *Poslovnog tjednika Vladimir Nišević*, sudjelovali su **Tonći Glavina**, državni tajnik u Ministarstvu turizma, prof. **Neven Šerić** s Ekonomskog fakulteta u Splitu, **Radovan Bužančić** iz Konzervatorskog odjela u Splitu, **Zdravka Švenda**, direktorica Turističke zajednice Podstrana, te **Darijo Radović**, predsjednik Ogranak MH u Splitu. Tom prilikom državni tajnik Tonći Glavina istaknuo je kako se i ova priča o kralju Arturu može iskoristiti u razvoju kulturnog turizma kao jednog od deset ključnih turističkih proizvoda koje Ministarstvo razvija, kao jedan kotačić, no koji treba istraživati i razvijati šire od Podstrane. S tim se složio i Neven Šerić, koji ističe da je važna inicijativa lokalne zajednice, koja u suradnji sa stručnjacima iz marketinga i turizma treba zajednički

raditi na razvoju ovakvih priča. Radovan Bužančić slaže se da je priča važna, a Hrvatska je u svijetu mlada i relativno nepoznata zemlja koja ima brojne neispričane priče, koje treba na jasan način predstaviti i to se može iskoristiti kao turistički proizvod. Predsjednik Ogranak MH u Podstrani Darijo Radović istaknuo je da je cilj Ogranak kao kulturne udruge na lokalnoj razini dati inicijativu i pokrenuti kamenčiće, te vjeruje da su to ovom konferencijom i postigli.

Nakon završetka okruglog stola sudionici konferencije obišli su povijesni lokalitet – crkvicu svetog Martina u Podstrani, gdje su članovi udruge *Artorius* iz Podstrane prezentirali jedan oblik moguće turističke ponude – rimske vojnike i njihovu kovačnicu novca.

Konferenciju je organizirao Ogranak MH u Podstrani uz pomoć Općine Podstrana, Turističke zajednice Podstrane, Županije splitsko-dalmatinske te Općine Dugi Rat.

Rad na ovoj temi ovim nije završen. Ogranak MH u Podstrani priprema zbornik radova s ovog skupa, čije se izdavanje planira sljedeće godine uz pomoć *Aspire* – visoke škole za menadžment i dizajn, a na drugim je čimbenicima, Općini, Županiji i turističkim zajednicama, da ideje i preporuke, kao i iskustva drugih iznesene na konferenciji iskoriste u razvoju turizma i gospodarstva.

Posjet Saloni

Proračun Općine Podstrana za 2020. godinu

Proračun Općine Podstrana za 2019. godinu, zajedno s projekcijama za 2020. i 2021. godinu, donesen je na 29. sjednici Općinskog vijeća Općine Podstrana 26. studenog 2019., te je prvi put premašio plan od 100.000.000 kuna.

Proračunom se kroz razne infrastrukturne projekte i aktivnosti nastoji povećati standard javnih usluga u svim segmentima društvenih djelatnosti, kao i u dijelu komunalne izgradnje, uređenja i održavanja javne komunalne infrastrukture.

Osim infrastrukturnih projekata, značajna sredstva osigurana su za socijalne potrebe naših mještana koja kroz stipendije učenicima, studentima i sportašima, financiranja udruga i sportskih klubova, sufinanciranja boravka naših najmlađih mještana u dječjim vrtićima, te pomoći i sufinanciranja prijevoza umirovljenika, pridonose kvalitetnom i ugodnom življenju svih dobnih skupina naših mještana.

Ukratko se proračun za 2020. godinu može prikazati na sljedeći način.

PRIHODI

Planirani prihodi proračuna Općine Podstrana za 2020. godinu:

Veliki udio u **prihodima poslovanja** su **prihodi od poreza**, koji su za 2019. godinu planirani u iznosu od 26.730.101 kune.

Najveći dio odnosi se na prihod na osnovi dodijeljenog udjela u porezu na dohodak od nesamostalnog rada, te prirezu, u iznosu od

20.980.101 kune. Ostali dio odnosi se na udjel od poreza na promet nekretnina na području naše općine u iznosu od 4.500.000 kuna, te na ostale prihode od općinskih poreza.

Ipak, iznimno ove godine najveći udio u prihodima poslovanja zauzimaju **prihodi od upravnih i administrativnih pristojbi**, koji iznose 29.615.000 kuna, a najveći udio u iznosu od 16.000.000 kuna odnosi se na naknade za davanje na korištenje grobnog mjesta – grobnice, za novoizgrađena grobna mjesta.

Ostatak prihoda ove vrste odnosi se na komunalne doprinose i naknade u iznosu od 12.750.000 kuna, a ostatak od 865.000 kuna na ostale prihode i pristojbe.

Odmah iza poreznih prihoda veliki udio imaju prihodi koji se odnose na **pomoći** od ministarstava, Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost, Županije splitsko-dalmatinske, te pomoći na temelju prijenosa EU sredstava, a planirani su u ukupnom iznosu od 19.646.999 kuna. To se odnosi na:

- sufinanciranje održavanja komunalne infrastrukture od Županije splitsko-dalmatinske u iznosu od 745.000 kuna, za održavanje i sanaciju plaža, te socijalnih pomoći;

- kapitalne pomoći od Županije splitsko-dalmatinske za izgradnju obale u iznosu 1.000.000 kuna;

- pomoći od Ministarstva regionalnog razvoja i EU fondova za

izradu projektne dokumentacije za budući SC Miljevac u iznosu od 600.000 kuna;

- sufinanciranje projekta izgradnje reciklažnog dvorišta, koja je u tijeku, od Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost u iznosu od 3.949.999 kuna;

- pomoći od EU-a za program INTERREG EUROPE za izgradnju kanalizacijskog sustava u sklopu druge faze izgradnje obalnog područja (dio od Lučice Strožanac do HC-a Lav) u iznosu od 3.129.000 kuna;

- od dva nova projekta koja će se financirati iz sredstava EU-a, *Aktivni građani u Podstrani* te ulaganje u razvoj MSP-ova preko PC-a *Scala d.o.o.*, ukupno se očekuje uprihoditi 1.293.100 kuna.

Prihodi od prodaje nefinancijske imovine odnose se na prodaju materijalne imovine, odnosno prodaju zemljišta Jadranske straže, zgrade bivše *Poljičanke* te stana u Splitu, za koje se planira uprihoditi 23.040.300 kuna.

RASHODI

Ukupni rashodi proračuna planirani su u iznosu od **104.563.500** kuna.

Rashode je najbolje prikazati kroz programsku klasifikaciju s pripadajućim projektima kako slijedi:

PROGRAM: JAVNA UPRAVA I ADMINISTRACIJA	14.386.000,00
Aktivnost : Financiranje redovne djelatnosti općinske uprave	6.731.000,00
Aktivnost: Financiranje rada Općinskog vijeća	190.000,00
Aktivnost: Financiranje političkih stranaka zastupljenih u Općinskom vijeću	70.000,00
Aktivnost: Općinske priredbe, promidžba i informiranje	280.000,00
Aktivnost: Gradovi prijatelji	55.000,00
Aktivnost: Mjesni odbori	120.000,00
Aktivnost: Nabava dugotrajne imovine	720.000,00
Aktivnost: Održavanje osobnih vozila	200.000,00
Aktivnost: Obnova zemljišne knjige Gornje Podstrane	195.000,00
Projekt: Izrada katastra Gornje Podstrane	150.000,00
Aktivnost: Provedba projekta ECOMAP INTERREG ITALY-CROATIA	5.675.000,00

PROGRAM: FINANCIRANJE PROJEKATA UDRUGA	1.100.000,00
PROGRAM: PREDŠKOLSKI ODGOJ	4.798.000,00
PROGRAM: JAVNE POTREBE U SPORTU	1.090.000,00
PROGRAM: POTPORA POLJOPRIVREDI	30.000,00
PROGRAM: JAČANJE GOSPODARSTVA	473.000,00
PROGRAM: SOCIJALNA SKRB	3.900.000,00
PROGRAM: RAZVOJ CIVILNOG DRUŠTVA	2.483.000,00
PROGRAM: ORGANIZIRANJE I PROVOĐENJE ZAŠTITE I SPAŠAVANJA	1.030.000,00
Aktivnost: DVD Podstrana	750.000,00
Aktivnost: HGSS	50.000,00
Aktivnost: Civilna zaštita	230.000,00
Aktivnost: Financiranje redovne djelatnosti JVP-a Podstrana	1.665.500,00
PROGRAM: UNAPRJEĐENJE TURISTIČKE INFRASTRUKTURNE OSNOVE	230.000,00
Projekt: WIFI 4EU IMPLEMENTACIJA	230.000,00
PROGRAM: PROMICANJE KULTURE	108.000,00
Aktivnost: Rashodi redovnog poslovanja CZK OP	108.000,00
PROGRAM: RAZVOJ I UPRAVLJANJE SUSTAVA VODOOPSKRBE, ODVODNJE I ZAŠTITE VODA	8.800.000,00
Projekt: Izgradnja sustava odvodnje otpadnih voda	6.140.000,00
Projekt: Izgradnja sustava odvodnje oborinskih voda	1.060.000,00
Projekt: Izgradnja vodovodne mreže	1.600.000,00
PROGRAM: PROSTORNO UREĐENJE I UNAPRJEĐENJE STANOVANJA	39.160.000,00
PROGRAM: RAZVOJ I SIGURNOST PROMETA	12.300.000,00
PROGRAM: ODRŽAVANJE KOMUNALNE INFRASTRUKTURE	9.566.000,00
PROGRAM: UPRAVLJANJE IMOVINOM	1.435.000,00
PROGRAM: ODRŽAVANJE KOMUNALNE INFRASTRUKTURE	1.545.000,00
PROGRAM: UPRAVLJANJE IMOVINOM	145.000,00

Sa svečane sjednice Općinskog vijeća: Mladen Bartulović, Ante Sanader, Tomislav Buljan, Blaženko Boban i Jugoslav Bagatin

Upravni odjel za javnu nabavu, gospodarstvo, društvene djelatnosti i EU fondove

Piše: Marija ŠOŠIĆ

Socijalna skrb

Općina Podstrana, na temelju iskustava iz prakse, kontinuirano nadopunjuje Odluku o socijalnoj skrbi, a sve kako bi se optimalno pokrile potrebe naših mještana. Tako je Vijeće Općine Podstrana krajem prošle, 2018. godine usvojilo prijedlog nove Odluke o socijalnoj skrbi, kojom su povećane i proširene postojeće mogućnosti ostvarivanja prava iz socijalne skrbi, a uvedena su i neka nova socijalna prava.

Kako bi se mladim obiteljima omogućio što bezbrižniji život, Općina sustavno provodi niz demografskih mjera usmjerenih na rasterećenje obiteljskog budžeta, te na taj način pomaže mladim obiteljima da podnesu visoke troškove odgoja i obrazovanja djece.

U odnosu na prethodnu Odluku o socijalnoj skrbi, povećani su iznosi poklona za novorođenu djecu za 1000 kuna te je omogućeno da i za svako dijete nakon četvrtoga roditelji dobiju veći iznos, a ne isti kao za četvrto. Tako roditelji od početka 2019. godine ostvaruju pravo na poklon za novorođenu djecu kako slijedi:

- za prvo dijete roditelja podnositelja zahtjeva – 2500 kuna
- za drugo dijete roditelja podnositelja zahtjeva – 3000 kuna
- za treće dijete roditelja podnositelja zahtjeva – 4000 kuna
- za četvrto dijete roditelja podnositelja zahtjeva – 5000 kuna
- za svako sljedeće dijete roditelja podnositelja zahtjeva po 1000 kuna više nego za prethodno.

Također, sukladno novoj Odluci o socijalnoj skrbi, odobrava se i poklon u naravi roditeljima šestog (ili više) djeteta u obitelji. Poklon je u protuvrijednosti od 5000 kuna, a u 2019. godini tri su obitelji u Podstrani ostvarile navedeno pravo.

Ukupno je tijekom 2019. godine iz proračuna uplaćeno oko **350.000 kuna** za poklon novorođenoj djeci, kojih je ukupno bilo 110.

Što se tiče predškolskih ustanova, ove je godine u listopadu počeo s radom novi dječji vrtić na području naše općine. Riječ je o vrtiću *Bambini*, koji se nalazi u Ulici Domovinskog rata 22 i koji ima i jaslički program, što je posebno obradovalo roditelje djece jasličkoga uzrasta.

Sufinanciranje svih vrtića i dalje je u iznosu od 900 kuna mjesečno po djetetu te 100 kuna za božićni poklon. Boravak djece iz Podstrane u vrtićima izvan Podstrane sufinancira se iznosom od 450 kuna mjesečno.

Trenutno je u vrtiću u Podstrani upisano oko 380 djece, a Općina za sufinanciranje vrtića izdvaja oko **4.000.000 kuna** godišnje.

Podstrana je još uvijek jedna od rijetkih općina koja osigurava pomoćnike djeci s posebnim potrebama u vrtićima, a za koje se na godišnjoj razini izdvaja oko **500.000 kuna**. Kako bi se maksimalno pomoglo toj djeci i njihovim roditeljima, Općina Podstrana, u suradnji s vrtićima i stručnim službama, brine se da svako dijete s poteškoćama u razvoju dobije odgovarajuću skrb te u cijelosti snosi trošak potrebnih asistenata sukladno procjenama stručnih službi. Također, Općina Podstrana financira cijenu vrtića u cijelosti djeci čiji je jedan ili oba

roditelja/staratelja stopostotni invalid.

Nadalje, kontinuirano se ulaže u izgradnju i opremanje dječjih igrališta. Trenutno je u Podstrani sedam dječjih igrališta, i to u Mutograsu, na Petrićevu, u Grljevcu, dva u Strožancu, uz Poljičku cestu i na Kalinama, a na nekima od njih, uz dječje igralište, izgrađeno je i igralište za mali nogomet i basket, balotaško igralište i prostor za druženje s pratećim sadržajima.

Naši su osnovnoškolci i ove godine dobili besplatne udžbenike i radne bilježnice. Udžbenike im je osiguralo Ministarstvo obrazovanja, a radne bilježnice Općina Podstrana, za koje je izdvojeno oko **350.000 kuna** iz proračuna.

Također, osnovnoškolcima koji putuju na neke izvanškolske aktivnosti (sport, strani jezik, glazbena škola...) osigurane su i besplatne pokazne karte.

Ni srednjoškolci iz Podstrane nisu bili zapostavljeni. Kupnju udžbenika Općina im je sufinancirala iznosom od 1000 kuna po učeniku, sufinanciraju se i pokazne karte srednjoškolcima (25 posto od ukupnog iznosa), a sve kako bi imali besplatnu pokaznu kartu budući da im Ministarstvo sufinancira 75 posto cijene pokazne karte.

Nadalje, svim studentima s područja Podstrane koji studiraju u Splitu ili okolici sufinancira se pokazna karta u 50-postotnom iznosu. Općina Podstrana također dodjeljuje i stipendije darovitim studentima i studentima iz socijalno ugroženih obitelji u iznosi-

Sjednica Općinskog vijeća

ma od 500 ili 800 kuna mjesečno. U kategoriji studentskih stipendija Općine Podstrana dodjeljuju se dvije vrste stipendija: prema izvrsnosti studiranja i prema socijalnom statusu.

Od prošle godine omogućeno je da pravo na stipendiju mogu ostvariti i studenti invalidi, a i posebna kategorija srednjoškolaca. U ovoj godini odobreno je oko 120 stipendija, za koje je u proračunu osigurano oko **600.000 kuna**.

Također, za znanstveno usavršavanje i sudjelovanje nadarenih učenika i sportaša na državnim i međunarodnim natjecanjima moguće je ostvariti jednokratnu potporu.

U akademskoj godini 2019./2020. 125 studenata i 440 srednjoškolaca koristi pravo na sufinanciranje pokazne karte, a Općina za tu svrhu u proračunu osigurava oko **600.000 kuna** godišnje.

Uvedene su i neke novosti vezane uz ostvarivanje prava na **jednokratnu novčanu pomoć**. Od početka ove godine može se ostvariti pravo na jednokratnu pomoć za kućanstvo ako prihvati članu kućanstva nisu veći od polovine proračunske osnovice, što iznosi oko 1660 kuna umjesto dosadašnjih 1000, a limit za samce je 2500 umjesto 1500 kuna.

Također, omogućeno je dobivanje jednokratne pomoći od 1000 kuna ili više, ovisno o težini životne situacije korisnika, kao i to da se, iznimno, pomoć može odobriti više puta godišnje.

U novoj Odluci o socijalnoj skrbi dodana je i mogućnost ostvarivanja prava na naknadu troškova stanovanja. Sukladno Zakonu o socijalnoj skrbi, svaki samac ili kućanstvo koji ostvaruju pravo na zajamčenu minimalnu naknadu od Centra za socijalnu skrb ostvaruju i pravo na naknadu za troškove stanovanja. Navedena naknada priznaje se do polovine iznosa odobrene zajamčene minimalne naknade, a može se odobriti u novcu izravno korisniku ili na način da se plati dio troškova za stanovanje.

U 2019. godini iz proračuna je na jednokratne novčane pomoći utrošeno oko **270.000 kuna**.

Ove godine Općina Podstrana sudjeluje u vrlo humanom projektu *Zaželi* zajedno s udrugom *Agape* iz Omiša. Projekt traje ukupno 30 mjeseci, a s realizacijom je počeo u siječnju ove godine. U sklopu navedenog projekta zaposleno je 15 žena koje su u

nepovoljnom položaju na tržištu rada (starije od 50 godina) i one se brinu o 60 korisnika s područja naše općine. Prema podacima s terena, ovim su projektom iznimno zadovoljne i zaposlene žene i korisnici.

Oko 300 umirovljenika s područja naše općine koristi pravo na besplatnu pokaznu kartu (oni s većom mirovinom uz simboličnu uplatu u proračun Općine). Neki od naših umirovljenika uključeni su u projekt *Zaželi* i na taj način dobivaju potrebnu podršku i pomoć.

Ukupno za pokazne umirovljenicima izdvajamo oko **200.000 kuna** godišnje. Među ostalim udrugama, i Udruga umirovljenika je korisnik proračuna Općine Podstrana te im i na taj način nastojimo pomoći.

Vezano uz ostvarivanje prava iz socijalne skrbi, napominjemo da su naši djelatnici konstantno na raspolaganju svim mještanima kako bi ih upoznali s pripadajućim pravima i pomogli im oko njihove realizacije.

Povlačenje sredstava iz nacionalnih i EU fondova

Zaposlenici Upravnog odjela za javnu nabavu, gospodarstvo, društvene djelatnosti i fondove EU-a Općine Podstrana vrijedno rade na prijavljanju i provedbi projekata sufinanciranih europskim i nacionalnim sredstvima.

Trenutno u **provedbi** imamo sljedeće projekte u ukupnoj vrijednosti oko 20 milijuna kuna:

- **ECOMAP** – Općina Podstrana vodeći je partner projekta ECOMAP, koji se sufinancira iz Europskog fonda za regionalni razvoj u sklopu programa prekogranične suradnje INTERREG ITAL-CRO. Na projektu sudjeluje još šest talijanskih i četiri hrvatska partnera. ECOMAP je projekt ekološki održivog upravljanja marina i turističkim lukama čija je ukupna vrijednost oko 2,8 milijuna eura. Iz EU-a se financira 85 posto vrijednosti projekta, a preostalih 15 posto svaki partner za svoj projekt financira iz vlastitog izvora.

Cilj je projekta zaštita okoliša u svrhu poboljšanja kvalitete mora i obalnog područja.

Općina Podstrana prijavila je projekt izgradnje sustava odvodnje otpadnih voda koji će se izgraditi u sklopu uređenja obalnog područja od sportske lučice Strožanac do hotela *Lav* u vrijednosti oko 619.000 eura, od čega 526.000 eura financira EU.

Jedan od projektnih partnera je i Športsko ribolovno društvo *Strožanac*, koje će u sklopu projekta nabaviti i ugraditi opremu za kemijsko i fizikalno pročišćavanje otpadnih voda koje nastaju prilikom pranja brodova, te će osigurati i uređaj za ispušavanje i prihvat fekalnih, tj. crnih voda, s brodice i jahti.

Sudjelujući na raznim konferencijama za potrebe provedbe ovog projekta, predstavnici Općine predstavili su projekt ECOMAP te Podstranu kao poželjnu turističku destinaciju usmjerenu na ekološki održiv turizam i razvoj.

- **Morsko-riječna šetnica i biciklistička staza Podstrana walk & bike** – projekt vrijednosti oko 10.000.000 kuna, koji Europska unija financira iz Kohezijskog fonda u iznosu od 8.500.000 kuna. U sklopu projekta izgrađena je i opremljena biciklistička staza i šetnica od ušća rijeke Žrnovnice do sportske lučice Strožanac te je opremljena staza uz lijevu obalu Žrnovnice. Ovim projektom stvorio se prepoznatljiv izgled općine Podstrana, a samim tim se i obogatila turistička ponuda naše općine kao atraktivne turističke destinacije.

- **Izgradnja reciklažnog dvorišta Perun** – projekt vrijednosti oko 9.160.000 kuna, koji u iznosu od 4.200.000 kuna sufinancira Europska unija iz Kohezijskog fonda. Glavni su ciljevi projekta izgradnja i opremanje reciklažnog dvorišta Perun, informiranje i educiranje lokalnog stanovništva o ulozi i korištenju reciklažnog dvorišta te pravilnom odvođenju otpada u kućanstvima u svrhu smanjenja količine otpada koji se odlaze na odlagališta.

Za navedeni projekt dobili smo i potporu Splitsko-dalmatinske županije u iznosu od 100.000 kuna.

- **Rekonstrukcija raskrižja Hercegovačke ulice i Ulice kralja Zvonimira** – projekt vrijednosti oko 1.380.000 kuna koji sufinancira Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj iznosom od 894.388,41 kune.

- **Razmišljaj EKološki** – projekt u vrijednosti oko 1.200.000 kuna sufinanciran sredstvima Europske unije iz Kohezijskog fonda u iznosu od 85 posto. Nositelj je projekta Grad Solin, a općine Podstrana, Klis i Dugopolje sunositelji su aktivnosti (udio Općine Podstrana je 22 posto od vrijednosti projekta).

Projekt *Razmišljam EKologično* osmišljen je kao program informativno-obrazovanih aktivnosti kojima se želi podići ekološka svijest stanovnika uključenih općina i grada o njihovoj aktivnoj ulozi u smanjenju i sprječavanju nastanka otpada. Neke od aktivnosti koje su odrađene u sklopu projekta su: distribucija letaka i plakata o važnosti zaštite okoliša; u Osnovnoj školi *Stožanac* održan je javni događaj u povodu Svjetskog dana zaštite okoliša, tijekom kojega su učenici izveli igrokaz na temu zaštite okoliša, te je održano stručno predavanje o pravilnom odvajanju otpada; održani su kostimirani igrokazi za djecu predškolske dobi i nižih razreda osnovnih škola; izrađene su i podijeljene edukativne slikovnice i bojanke; organizirana su natjecanja u školama u izradi kreativnih plakata na temu zaštite okoliša i održivog gospodarenja otpadom; skupljali su se plastični čepovi u osnovnim školama koji su proslijeđeni Udruzi oboljelih od leukemije i limfoma.

• **Zaželi** – projekt vrijednosti oko 6.100.000 kuna, od čega se na Općinu Podstrana odnosi iznos od 1.697.449,20 kuna, financiran je sredstvima Europskog socijalnog fonda.

• **Izrada projektne dokumentacije za izgradnju sportskog centra Miljevac** – projekt za koji su nam odobrena sredstva Ministarstva regionalnog razvoja i EU fondova u iznosu od 600.000 kuna.

• **Izmjene i dopune Strateškog razvojnog programa Općine Podstrana** – odobrena su nam sredstva Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj u iznosu od 48.000 kuna za provedbu izmjena i dopuna Strateškog razvojnog programa Općine Podstrana.

Na razne natječaje tijekom 2019. godine **prijavljeno je 20 projekata**, od kojih su za sufinanciranje odobreni:

• **Uređenje obale od ušća rijeke Žrnovnice do sportske lučice Stožanac, 4. faza** – Ministarstvo turizma sufinancira projekt u iznosu od 225.000 kuna kroz Program razvoja javne turističke infrastrukture.

• **Dohrana plaže kamenim materijalom u općini Podstrana** – Splitsko-dalmatinska županija sufinancira projekt u iznosu od 400.000 kuna.

• **Sanacija oštećenih pera na obalnom području u općini Pod-**

strana – Splitsko-dalmatinska županija sufinancira projekt u iznosu od 100.000 kuna.

• **Splitsko-dalmatinska županija sufinancira uređenje poljskih putova** na području Podstrane iznosom od 36.500 kuna.

• **Wifi 4 EU** – Općini Podstrana odobren je vaučer u iznosu od 15.000 eura za omogućavanje besplatnog wifi pristupa na javnim površinama općine lokalnim stanovnicima i posjetiteljima.

Na kraju treba spomenuti i značajnije projekte koji su prijavljeni, a za koje čekamo rezultate natječaja, to su:

• **Ne budi po strani, aktivni građani u Podstrani** – projektni prijedlog vrijedan oko 2.000.000 kuna, prijavljen u suradnji s Ogrankom Matice hrvatske u Podstrani, Zajednicom športskih udruga općine Podstrana i DVD-om Podstrana. Projekt je usmjeren povećanju uključenosti građana u procese donošenja odluka kroz dodatno osnaživanje organizacija civilnog društva na području općine. Projektom su predviđene edukativne i javnozagovaaračke aktivnosti, objava izvještaja u sjeni te izrada aplikacije za vizualizaciju proračuna. Očekivani su rezultati povećanje sudjelovanja građana u procesima donošenja odluka na lokalnoj razini. Projekt se 100 posto financira iz Europskog socijalnog fonda

• **Ulaganje u razvoj MSP-ova putem Poduzetničkog centra Scala d.o.o.** – projektni prijedlog ukupne vrijednosti oko 2.500.000 kuna. Općina Podstrana u projektu ima ulogu partnera te za nju vrijednost projekta iznosi oko 819.000 kuna (od čega 85 posto financira Europski fond za regionalni razvoj). Cilj je projekta omogućavanje povoljnog okruženja za osnivanje i razvoj MSP-ova uz pružanje podrške, te jačanje vlastitih kapaciteta i kompetencija.

Općina Podstrana je u sklopu navedenog projekta prijavila i ugradnju kose stubišne platforme (rampe) za osobe s invaliditetom ili smanjene pokretljivosti u prostoru Općine.

Općina sufinancira i udruge sa svojeg područja preko natječaja za sufinanciranje javnih potreba, koji se objavljuje početkom svake godine. U 2019. godini bilo je 29 prijavljenih udruga za sufinanciranje, a sredstva su odobrena za 24 udruge koje su prijavile ukupno 38 projekata od interesa

Upravni odjel za pravne poslove

U 2019. godine Općinsko je vijeće, do zaključenja ovog broja, održalo 11. sjednicu te je doneseno više od 70 akata. Odlukom o osnivanju javne ustanove Javne vatrogasne postrojbe pokrenut je postupak njezina osnivanja. Javna vatrogasna postrojba bi zajedno s Dobrovoljnim vatrogasnim društvom Podstrane pružala učinkovitu zaštitu mještanima naše općine. U tijeku je njezino materijalno i kadrovsko opremanje te se početak rada očekuje početkom 2020. godine.

Početak 2020. godine s radom će početi i komunalna tvrtka *Komunalno Podstrana d.o.o.*, a ukida se dosadašnji *Vlastiti pogon*.

Na području općine podijeljena su 82 koncesijska odobrenja za korištenje pomorskog dobra, a očekuje se da će ih u idućoj godini biti i više, čime će se mještanima omogućiti dodatni sadržaji na plažama. U idućoj godini veća će se pažnja usmjeriti na održavanje reda na plažama, a to se posebno odnosi na nepropisno postavljene ležaljke i suncobrane.

Za katastarsku općinu Gornja Podstrana u tijeku je izlaganje na javni uvid podataka prikupljenih katastarskom izmjerom s istodobnom obnovom zemljišne knjige. Do sada je izloženo više od 60 posto od ukupnog broja čestica, te se očekuje zatvaranje dijela zemljišne knjige za dosad izložene čestice.

Ivica Tafra

za općinu. Iz proračuna je, u svrhu sufinanciranja javnih potreba tijekom 2019. godine, izdvojeno 900.000 kuna.

Također, redovito pratimo i natječaje svih resornih institucija koji su namijenjeni udrugama, OPG-ovima i poduzetnicima, a ne lokalnoj samoupravi. Te natječaje objavljujemo na službenim stranicama Općine Podstrana i Podstrana portala kako bi bili lakše dostupni krajnjim korisnicima, kojima smo uvijek na raspolaganju za pomoć i podršku.

Djelatnici Upravnog odjela za javnu nabavu, gospodarstvo, društvene djelatnosti i EU fondove pridružuju se čestitkama načelnika, te svim našim mještanima želimo blagoslovljen Božić i uspješnu novu 2020. godinu!

INFRASTRUKTURNI PROJEKTI ZNAČAJNI ZA NAŠU OPĆINU

Piše: Božen ŽIVALJIĆ

Svaki infrastrukturni projekt na području naše općine korak je naprijed u poboljšanju kvalitete življenja i u tom smislu svaki je značajan, a ja ću ovom prilikom izdvojiti nekoliko projekata koji su izuzetno važni za podizanje kvalitete javne usluge za naše mještane.

To je prije svega projekt proširenja groblja te izgradnja nove osnovne škole u Svetom Martinu.

PROŠIRENJE GROBLJA BAN (GRADNJA JE ZAPOČELA)

Zadovoljstvo mi je obavijestiti mještane Podstrane da je nakon dugo vremena počela gradnja novih 248 grobnica, od kojih je 168 šestoležajnih i 80 troležajnih. Gradnja je počela u listopadu ove godine, bit će dovršena do kraja 2020. godine, a uključuje i izgradnju parkirališta, staza i stepeništa, postavljanje javne rasvjete i hortikulturno uređenje, sve to na površini od 7001 četvornog metra. Svi mještani koji se vode u evidenciji kao podnositelji zahtjeva za

dodjelu grobnog mjesta bit će početkom 2020. godine kontaktirani radi formaliziranja zahtjeva.

NOVA OSNOVNA ŠKOLA NA PODRUČJU SVETOG MARTINA

Nova osnovna škola planirana je u Svetom Martinu iza općinske zgrade i za nju smo upravo ishodili pravomoćnu lokacijsku dozvolu, a prethodno je ishođena i pravomoćna lokacijska dozvola za pristupnu cestu do nje. Slijedi nam paralelan rad na ishođenju građevinske dozvole za školu i pristupnu prometnicu, za što je Upravni odjel za prostorno uređenje, komunalne poslove i zaštitu okoliša već pokrenuo odgovarajuće postupke.

Nova osnovna škola kapacitirana je za 500 učenika, a obuhvaća i izgradnju sportske dvorane i pripadajućeg parkirališta, te ujedno reguliranje korita vodotoka. Njezinom izgradnjom osigurat će se jednosmjenska nastava u obje škole u Podstrani.

Projektnu dokumentaciju u cijelosti financira Općina Podstrana, kao i rješavanje imovinskopravnih odnosa.

RECIKLAŽNO DVORIŠTE (U IZGRADNJI JE)

Jedan od značajnih projekata za Podstranu je i izgradnja reciklažnog dvorišta na prostoru bivšeg kamenoloma Perun, na što smo obvezani Zakonom o održivom gospodarenju otpadom. Izgradnja je počela u srpnju 2019. godine i bit će dovršena do konca ožujka 2020. godine.

Smještaj reciklažnog dvorišta na digitalnoj orto-foto karti

Stavljanjem u funkciju reciklažnog dvorišta omogućit će se odlaganje posebnih vrsta otpada kao što su papir, karton, metalni otpad, elektronički otpad, staklo, plastika, tekstil, otpadne gume i slično.

Projekt sufinancira Fond za energetiku i zaštitu okoliša iz europskog Kohezijskog fonda s 4.200.000 kuna, a ukupna vrijednost izgradnje iznosi 7.077.000 kuna.

RASKRIŽJA NA DRŽAVNOJ CESTI D8 U SVRHU RASTEREĆENJA PROMETA

Nakon uspješno realizirane rekonstrukcije četiri raskrižja na D8 (Put Starog sela, Zvonimirova, Domagojeva, Ulica don Petra Cara), u suradnji s Hrvatskim cestama nastavljamo s novim projektima.

Posebno smo zadovoljni jer smo u 2019. godini ishodili lokacijske dozvole za još četiri križanja: križanja D8 s Mislavovom ulicom, Ulicom Mile Gojsalić i Trgom dr. Franje Tuđmana, te križanje sa Zvonimirovom ulicom i Ulicom poljičkih knezova.

U tijeku je provedba prijavnih listova u katastarskom operatu, nakon čega će Općina Podstrana pristupiti izradi glavnih projekata i u dogovoru s Hrvat-

Proširenje groblja Ban u ovoj fazi

skim cestama krenuti u rješavanje imovinsko-pravnih odnosa.

Uskoro se očekuje ishodenje građevinske dozvole za raskrižje D8 s Pavićevom i Starčevićevom ulicom, kao i s Kaštelančićevom ulicom.

Tim projektima rekonstruirat će se križanja D8 s poprečnim nerazvrstanim cestama kako bi se osigurala bolja prometna protočnost na ionako opterećenoj državnoj magistrali, ali i povećala sigurnost sudionika u prometu. U projektima je predviđena i rekonstrukcija ili izgradnja autobusnih ugibališta.

Nakon niza godina napokon je u Ulici Šćadin izvedena fekalna kanalizacija, a nastavlja se i izgradnja fekalne kanalizacije na području Dugih njiva – slijedi izgradnja zadnje dionice.

Nakon završetka rekonstrukcije Poljičke ceste od D8 do kamenoloma, što je zajednički projekt ŽUC-a, Općine Podstrana, ViK-a i HEP-a, u sklopu

OŠ Sveti Martin, 3D vizualizacija

Raskrižje D8 s Ulicom kneza Mislava

Raskrižje D8 s Ulicom poljičkih knezova i Zvonimirovom ulicom

Raskrižje D8 s Ulicom Mile Gojsaić i Zagorskom ulicom

Raskrižje D8 s Trgom Franje Tuđmana - put za novu školu

čega je izvedeno i polaganje instalacija, krenuli smo s projektom izgradnje vodoopskrbne mreže za naselja uz Poljičku cestu, za što je Općina izradila projektnu dokumentaciju i zatražila građevinsku dozvolu, a projekt će se realizirati u suradnji s ViK-om.

RAZVOJ I NADOGRAĐNJA VODOOPSKRBE I SUSTAVA ODVODNJE

Što se tiče poboljšanja vodoopskrbne infrastrukture i sustava odvodnje, Općina Podstrana, kao sudionik Aglomeracije Split-Solin, na svojem će području realizirati tehnički i financijski zahtjevne projekte – izgradnju novih i rekonstrukciju postojećih crpnih stanica, izgradnju vodosprema, rekonstrukciju i izgradnju novih vodovodnih mreža te fekalne kanalizacije, ukupne vrijednosti od oko 55 milijuna kuna.

Izgradnja vodovoda i kanalizacije u Gornjoj Podstrani

Predviđena je gradnja triju vodosprema, postavljanje vodoopskrbnih cjevovoda u dužini od 6000 metara i fekalnih cjevovoda u dužini od 4200 metara, te je predviđena kanalizacijska crpna stanica Sv. Fabijana.

Ishodena je pravomoćna građevinska dozvola za prvu fazu - cjevovod, a u postupku je ishodenje građevinske dozvole za drugu fazu – vodosprema i

Lokacija Sportsko-rekreacijskog centra
Miljevac

izrada tender dokumentacije za javni natječaj za izvođenje radova.

Projekt Aglomeracije realizira se preko ViK-a iz sredstava EU-a, državnog proračuna i samo manjim dijelom iz lokalne komponente kroz naknadu za razvoj za realizaciju projekata Aglomeracije Split-Solin i Kaštela-Trogir, te dovršetak realizacije projekata EKO-Kaštelanskog zaljeva, a sve to do konca 2023. godine.

Ovim smo osigurali da uz ulaganje od oko 10 milijuna kuna kroz naknadu za razvoj realiziramo navedene projekte višestruke vrijednosti, koje samostalnim prikupljanjem naknada ne bismo realizirali još dugi niz godina.

U protekloj godini uspješno je dovršena izgradnja kanalizacijskog sustava Podstrane, 1. Faza, s CS kod hotela *Le Meridien Lav* (suradnja s ViK-om i EKO agencijom), počeli su radovi na izgradnji fekalne kanalizacije uz bujicu Grljevac – Duge njive, dovršena je izgradnja fekalne kanalizacije u Ulici Šćadin te je izvedena dogradnja manjih ogranaka fekalne kanalizacije.

ODRŽAVANJE JAVNIH POVRŠINA I NERAZVRSTANIH CESTA

Što se tiče održavanja javnih površina i nerazvrstanih cesta, i dalje kontinuirano radimo na evidentiranju nerazvrstanih cesta, i to u obje katastarske općine – u Donjoj i Gornjoj Podstrani, i jedna smo od uspješnijih općina u tom pogledu.

IZGRADNJA OBALNOG PODRUČJA OD SPORTSKE LUKE STROŽANAC DO HOTELA LAV

Nakon dovršetka uređenja obalnog područja od ušća rijeke Žrnovnice do sportske lučice Strožanac obavljen je tehnički pregled, te je ishoda uporabna dozvola uz izgradnju separatora na parkiralištu u Strožancu.

U sljedećoj godini kreće se s izgradnjom nove dionice obale od sportske lučice Strožanac do hotela *Le Meridien Lav*, zajedno s projektom izgradnje fekalne kanalizacije za to područje, čime će se riješiti veliki problem stanovnika na tom području.

POBOLJŠANJE ENERGETSKE MREŽE

U suradnji s HEP-om priprema se izgradnja osam novih trafostanica, kao i polaganje nadzemnih kabela, čime bi se u cijelosti uklonili dalekovodi na području naše općine.

Kontinuirano se radi na prihrani plaža i opremanju dječjih igrališta.

Prije ljetne sezone počeli smo s napolatom parkiranja na tri lokacije u Podstrani (dvije u Strožancu i jedna u Muto-grasu), a u sljedećoj godini planirana je još jedna lokacija. Važno je naglasiti da je za stanovnike Podstrane predviđena povlaštena mjesečna parkirališna karta, koja se može zatražiti kod Prometnog redarstva Općine Podstrana.

IZGRADNJA SPORTSKOG CENTRA MILJEVAC

Općinsko vijeće usvojilo je u svibnju ove godine programski zadatak kao smjernice za provedbu urbanističko-arhitektonskog natječaja te je za pristupnu cestu do budućeg sportskog centra Miljevac ishoda lokacijska dozvola. Projekt smo prijavili na Program pripreme lokalnih razvojnih projekata prihvatljivih za financiranje iz ESI fondova kako bismo osigurali sredstva od Ministarstva regionalnog razvoja i fondova EU-a za sufinanciranje pripreme i izrade projektne i tehničke dokumentacije.

Projekt zone R1 Miljevac primarno je sportske i rekreacijske namjene, te gospodarsko-poslovne namjene (ugostiteljski sadržaji i hotel) u funkciji omogućavanja izgradnje i održavanja sportskog kompleksa. Prema usvojenom programskom zadatku, projekt obuhvaća sportski kompleks (uz sadržaje koji se mogu koristiti i u rekreativne svrhe): nogometno igralište s atletskim borilištima (natječajem će se ispitati mogućnost izvedbe atletske staze), tribine i prateće sadržaje u podtribinskim prostorijama ili u neposrednoj kontaktnoj zoni (svlačionice, tuševi i sanitarije i dr.). Predviđena je gradnja sportske dvorane s pratećim sadržajima (svlačionice, sanitarni prostori, spremišta, za-

jednički prostori, uprava i sl.), garaža i otvorene parkirališne površine za sportski kompleks (osobna i službena vozila, eventualno za autobuse) prema normativima određenima UPU-om i posebnim propisima, te pješačke i zelene površine.

Uz navedeno, obvezni je dio zone poslovnih sadržaja sportski hotel s maksimalno 80 kreveta. Planiran je kao nadopuna sadržaja sportskog centra (dio nogometno-dvoranskog kompleksa) ili kao izdvojeni dio zone poslovnih sadržaja uz ostvarenje tople veze sa sportskim kompleksom.

PROSTORNO PLANIRANJE

Općinsko vijeće je na 25. sjednici 5. lipnja 2019. godine donijelo odluku o izradi Izmjena i dopuna Prostornog plana uređenja općine Podstrana.

PPUO-om su određena područja općine za koja je propisano donošenje UPU-ova. Utvrđena je obveza izrade 18 UPU-ova, od kojih ih je 13 na snazi (uz to su na snazi i tri detaljna plana uređenja, koji se prema Zakonu o prostornom uređenju smatraju urbanističkim planovima uređenja).

Cilj je ovih izmjena Plana detaljnija razrada PPUO-a i selektivno preuzimanje potrebnih sadržaja i rješenja iz UPU-ova (uz njihovo stavljanje izvan snage u posebnom postupku), čime će se omogućiti izdavanje akata za gradnju i na neizgrađenim dijelovima područja obuhvata PPUO-a njegovom direktnom provedbom.

Za dijelove područja za koja nisu izrađeni urbanistički planovi uređenja izradit će se planska rješenja s detaljnošću propisanom za urbanistički plan uređenja; alternativno će se za dijelove područja s većim nagibima, potencijalnim klizištima, bujičnim područjima, pod vrijednim biljnim pokrovom, u kontaktnoj zoni prometnih pravaca od važnosti za državu i županiju, te za područja na kojima je potrebno detaljnije sagledavanje mogućnosti izvedbe pojedinih zahvata u prostoru utvrditi obuhvati za koje će se propisati obveza izrade urbanističkog plana uređenja manje površine i obuhvata.

Provedbom postupaka iz stavka 1. i 2. ovog članka omogućit će se ishoda akata za gradnju planiranih građevina i prometnih površina i po potrebi prethodno rješavanje imovinsko-pravnih odnosa, kao preduvjet realizacije prometnih zahvata.

Reciklažno dvorište

Piše: Zoran JURJIĆ

U sklopu kapitalnog projekta Općine Podstrana *Izgradnja reciklažnog dvorišta Perun*, za koji je Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitosti osigurao 4.199.999 kuna, 19. studenog održan je prvi sastanak svih sudionika u realizaciji projekta.

Sastanku su nazočili predstavnici Općine Podstrana, predstavnici Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitosti, izvođač radova, nadzorni inženjer i voditelj projekta.

Cilj sastanka bio je administrativni pregled dokumentacije, kontrola napretka izgradnje i provedbe ugovora o nepovratnim sredstvima.

Projekt izgradnje reciklažnog dvorišta Perun usmjeren je na rješavanje problematike rasta ukupnih količina otpada na području Podstrane, te nedovoljne primjene recikliranja i ponovne uporabe otpada.

Glavni su ciljevi projekta izgradnja i opremanje reciklažnog dvorišta Perun, informiranje i educiranje lokalnog stanovništva o ulozi i ko-

rištenju reciklažnog dvorišta te pravilnom odvajanju otpada u kućanstvima u svrhu smanjenja količine otpada koji se odlaze na odlagališta.

Projekt izgradnje reciklažnog dvorišta Perun pridonosi održivom gospodarenju otpadom i unaprjeđenju sustava gospodarenja otpadom, čime će se postići odvojeno prikupljanje i privremeno skladištenje

manjih količina posebnih vrsta otpada.

Provedba projekta izgradnje i opremanja reciklažnog dvorišta Perun direktno će pridonijeti povećanju stope recikliranja, kojega do sada na području općine nije bilo. Izgradnjom infrastrukture i nabavom opreme za odvojeno prikupljanje različitih vrsta otpada povećat će se količina prikupljenih posebnih vrsta otpada prema njihovoj vrsti i svojstvima, te će se time olakšati njihova obrada i sačuvati vrijedna svojstva. Odvojeno prikupljeni papir, karton, metal, staklo i plastika sortirat će se i balirati radi povećanja vrijednosti, odnosno kvalitete odvojeno prikupljenog otpada i pripreme otpada za recikliranje. Odvojeno prikupljeni otpad će nakon sortiranja i vaganja preuzeti ovlaštene tvrtke za recikliranje, odnosno obradu otpada, s kojima će komunalno poduzeće, koje će upravljati reciklažnim dvorištem, sklopiti ugovore o poslovnoj suradnji, a one će prikupljeni otpad ponovno preraditi u proizvode, materijale ili tvari za izvornu ili drugu svrhu.

Projekt *Izgradnja reciklažnog dvorišta Perun* sufinancirala je Europska unija iz Kohezijskog fonda u sklopu Operativnog programa *Konkurentnost i kohezija u financijskom razdoblju 2014. – 2020.*

Osvrt na turističku sezonu 2019. u Podstrani

Piše: Zdravka ŠVENDA

Turistička je sezona službeno završila i pravi je trenutak da se osvrnemo na ono što smo ovoga ljeta u Podstrani ostvarili, da to usporedimo s prethodnim godinama, te da uočimo trendove kako bismo iz njih izvukli pouke o tome kako u budućnosti upravljati našim turističkim resursima, koji čine vrlo važan segment podstranskoga gospodarstva i života uopće.

Načelno možemo reći kako je ova godina bila turistički uspješna i da numerički statistički pokazatelji nedvosmisleno govore o postojanom trendu rasta.

Statistika tako kaže kako je u prvih devet mjeseci ove godine (do 30. rujna) ostvareno 122.576 dolazaka i 631.060 noćenja – najviše iz Poljske, Njemačke i Velike Britanije – što je nemalih 3,23 posto više dolazaka i 2,29 posto više noćenja nego lani. Usporedno s time, Podstrana je imala i osam posto više smještajnih jedinica i devet posto više kreveta nego prošle, 2018. godine.

Podstranskim su gostima na raspolaganju sve kategorije smještaja, od skromnoga do luksuznog: više od 1300 apartmana i 50 kuća za odmor, više od 140 vila s bazenom te osam hotela, od kojih su dva s tri zvjezdice, pet s četiri zvjezdice i jedan, *Le Meridien Lav*, s pet zvjezdica. U ponudi je i jedno obiteljsko-poljoprivredno domaćinstvo (OPG).

Stabilan i kvalitetan smještaj temelj je turističke ponude, no ono što ponudi daje život jest sadržaj koji gost izravno konzumira: ono što će posjećivati, obilaziti, kušati i u konačnici ponijeti sa sobom kao novo iskustvo, koje rado pamti i poradi kojega će se u Podstranu vratiti. A Podstrana zaista ima što ponuditi.

O gastronomskoj ponudi računa vode gotovo svi podstranski subjekti, počevši od proizvođača, koji uzgajaju mjesne povrtarske i voćarske kulture po visokom ekološkom standardu, do prerađivača i ugostitelja, koji te namirnice pretvaraju u jela poželjne nutritivne vrijednosti. Lokalni su specijaliteti poznati i cijenjeni, a među njima prednjače riblja jela, peke i poljički soparnik te, naravno, domaća

Ribarska fešta u Mutograsu

vina i maslinovo ulje, koji se u Podstrani proizvode stoljećima.

Kulturno-povijesna baština i atraktivnost prirodnog položaja važni su aduti podstranskoga turizma, na kojima podstranski turistički djelatnici kontinuirano rade. Antički i srednjovjekovni profani i sakralni spomenici imaju dobru prezentaciju i često ih se obilazi. Na prostoru bivšega kamenoloma Peruna ove je godine podstranska udruga *Artorius* u suradnji s udrugom Žrvanj iz susjedne Žrnovnice organizirala i upriličila spektakularnu amatersku predstavu *Legenda o Arturu i zmaju*, koja je na jedinstven način povezala ne samo dva „administrativna susjeda“, nego i dvije ključne figure podstranske povijesti – praslavenskoga boga Peruna, čije je svetište na podstranskome brdu Perunu jedno od najbolje očuvanih ne samo u Hrvatskoj, nego u slavenskom svijetu uopće, te povijesnu osobu Lucija Artorija Kasta, za kojega se vjeruje da je predložak legende o kralju Arturu.

A koliko se potencijala krije upravo u tom globalno poznatome legendarnome liku, svjedoči činjenica da je

„Za poljičkim stolom” i koncert klape „Intrade”

Koncert limene glazbe

ove godine održana druga međunarodna konferencija o Luciju Artoriju Kastu i kralju Arturu, na kojoj su sudjelovali ugledni kulturni, turistički i znanstveni domaći i inozemni djelatnici. Priča o kralju Arturu ima golem turistički potencijal i sigurno će pridonositi rastu podstranskoga turizma prema svim bitnim parametrima. Izlaganja znanstvenika koja smo tijekom ove dvodnevne konferencije mogli čuti samo su dodatno učvrstila temelje na kojima gradimo sliku i prezentaciju ove ikone naše destinacije.

I ove smo godine organizirali Kulturno ljeto. Izbor Turističke zajednice općine Podstrana pokazao se punim pogotkom! Sve su večeri bile dobro posjećene. Pučke fešte i ribarske večeri ostale su vjerne tradiciji, a kvaliteta, umjetnička ozbiljnost i duhovitost koncerata, priredbi i zabavnih okupljanja mogle su se iščitati s mnoštva zadovoljnih lica u publici. Zaista se tražila sjedalica, a i tanjur više.

Ono što je podstranski veliki potencijal i na čemu možemo graditi ponudu tijekom čitave godine jesu brojne sportsko-rekreativne mogućnosti, u kojima se možda još više može uživati izvan ljetnih mjeseci.

Vodeni sportovi, odnosno rekreativne vožnje kajacom zanimljive su i ljeti i zimi. I planinarenje je uvijek atraktivno. Osim alpinističkih penjačkih smjerova u stijeni Peruna, oдавно imamo i penjalište *via ferrata Perunika*, vrlo popularno i privlačno. Izvrsno šetalište uz rijeku, koje je konačno opremljeno informativnim pločama, sve je posjećenije. Podstrana je i biciklistička destinacija, a smjerovi vožnje idu obalnim i brdskim putanjama.

Osobita je atrakcija Konjički klub *Dalmatia Equino*, sa svojim postajama uz ušće rijeke i u bivšem kamenolomu. Njihova je ponuda i rekreativna i edukativna.

Smijemo reći da smo ovogodišnjom sezonom zadovoljni. Trendovi koje smo uočili daju nam okvir i smjernice daljnjega planiranja. Ljeto je završilo, ali Podstrana nije zatvorila vrata svojim gostima.

Klapa "Rišpet"

Koncert klape "Intrade"

Mia Domaćina i Trio "Kutnar"

30 godina od smrti slikara Ante Kaštelančića (1911. - 1989.)

Sunčano i sočno i moćno, široko i zračno slikarstvo

Priredio: Duško ANIČIĆ

Svojim antologijskim slikama ispunio je više od pola stoljeća u rasponu od postimpresionističkih pokušaja, preko fovističkih reakcija i redukcija na samom rubu apstrahiranja, pa do sinteznih vizija neosporne znakovitosti, a sve to s trajnim pečatom ekspresivne stvaralačke naravi, nagonski ekspresionističkog slikarskog temperamenta.“ Ovim opisom slikara Tonko Marović započinje monografiju o Anti Kaštelančiću.

Njegovo dugo i raznoliko likovno školovanje te okušavanje u primijenjenim i dekorativnim izazovi-

ma, kao i njegov pedagoški rad ostavili su pečat ovog slikara. Ne krijem zadovoljstvo što sam i sam bio student u njegovoj klasi. Često je znao govoriti: „Ovo su momci ispod mog čekića.“ U ranoj stvaralačkoj slikarskoj fazi uzori su mu bili Van Gogh i Soutine, a od lokalnih slikara Emanuel Vidović i Ignjat Job. Da lakše nasluti vlastite šanse i stimulira ga da se vrati na mjesto nadahnuća, da dođe živjeti u Split, koji će mu omogućiti da ostvari opus univerzalnog značenja i maksimalne osobne obilježnosti. U Münchenu uči u Školi primijenjenih umjetnosti, u Parizu proučava ekspresioniste i foviste, a tečajeve slikanja pohađa kod An-

dreja Lhotea. Zato je Kaštelančić amblematični autor dalmatinskoga krajolika i dalmatinskog čovjeka, podneblja izložena žarkom dijalogu prirodnih sila, a opet natopljena povijesnim iskustvom i kultiviranom djelatnošću obrade i sređivanja. Slikar kao da se uhvatio ukoštac s moćima vjetera i valova, kao i s potencijalima podloge i pigmenata, te je na svojim jedrima i jarbolima, figurama i licima, zidovima i stablima kopirao energiju svjetlosti i boje, a plohama i mrljama nanosa nametnuo logiku vlastitog viđenja.

Ante Kaštelančić rodio se u Gornjoj Podstrani, u Poljicima, ispod planine Perun. Kao i svima nama, djetinjstvo provedeno kao u bajci. Dječak iz skromne obitelji i malog mjesta čuva ovce i krati vrijeme rezbarenjem komadića drva. Ante želi više i moli oca da mu kupi boje. Kada se dokopao tog čarobnog materijala, mali naslika breskvu u cvatu te uspijeva uhvatiti poseban karakter prizora. Zatim kopira Meštrovićev reljef *Ovčara*, i to s takvom točnošću da je učitelj zatečen. Prepoznajući dar svoga učenika, obraća se njegovu ocu i savjetuje mu njegovo daljnje školovanje, a siromašni otac potraži svećenika iz susjednog sela. Slična je priča o likovno darovitom pastiru iz povijesti primjer Giotta i našeg Ivana Meštrovića. Proučavatelj lokalne poljičke povijesti i etnografskih radova don Frane Ivanišević zauzeo se za malog Antu.

Frane je bio povjerenik *Hrvatskog radiše*, organizacije koja je nastojala pomoći u formiranju stručnih kadrova. Tako je preporučio i jedanaestogodišnjeg Antu i upisao ga u Obrtno-tehničku školu, a slikarstvo u toj školi predavao je Emanuel Vidović, koji je zavolio dječaka. Iz tog najranijeg splitskog razdoblja sačuvana su samo dva manja formata iz 1926. godine, oba primorska motiva. Jedra su tema koja će obilježiti čitav njegov život. Zaslugom istog don Frane Ivaniševića, nekoliko godina proveo je na Kunstgewerbeschule u Münchenu (1926. – 1930.). Tu se upoznaje s djelima Kandinskog,

Marca Chagalla te djelima Vincenta van Gogha.

Zbog izmijenjenih političkih prilika morao je naglo otputovati iz Münchena i, ne mogavši se upisati na Akademiju, vratio se u Split, gdje se neko vrijeme uzdržavao pomažući jednom fotografu. Družio se s kolegama iz Obrtno-tehničke škole, od kojih su se neki također bili opredijelili za neizvjesnu umjetničku karijeru (Krstulović, Antunac, Perić), a susretao je i već formirane umjetnike koji su tada boravili u istom gradu (Studina, Tolića, Meneghella, Bakovića), među kojima ponajprije bivšeg profesora Emanuela Vidovića, s kojim je zadržao izrazito prijateljski odnos. Sljedeće godine, 1931., odlazi u Zagreb sa željom da upiše Akademiju likovnih umjetnosti, ali u prvom pokušaju nije bio primljen. Intervencijom Jose Kljakovića ipak je dobio pravo upisa i počeo je pohađati klasu Omera Mujadžića. Značajne impulse dobio je u klasi Ljube Babića, za kojega se opredijelio zbog njegova autoriteta i iznimne erudicije. Godine 1936. Kaštelančić završava Likovnu akademiju dobivši stipendiju francuske vlade te godine 1937. i 1938. provodi na specijalizaciji u Parizu. U Gradu svjetlosti bolje upozna je Van Goghov opus, koji je samo naslutio tijekom boravka u Münchenu. Nakon povratka iz Pariza Kaštelančić ulazi u hrvatsko slikarstvo na velika vrata. Teško je nabrojiti sva njegova djela koja su nastala nakon njegova povratka, ali svakako je evidentno da je usvojio Jobovu lekciju. Slika portret *Moj otac Luka* (1939.), za koji je Grgo Gamulin zapisao kako u njegovu ostantativnom crvenilu treba vidjeti i Soutinea. Prema raspoloživim datacijama, Kaštelančić koncem tridesetih ili početkom četrdesetih već slika prizore iz luke Krila Jesenica, iz Orebića, a i iz Supetra, gdje pokazuje odlučniju liniju i žešću boju, bilo da je riječ o zemljanom rumenilu, bilo o morskom plavetnilu. Godine 1945. prihvatio je izazov povratka korijenima. Vratio se u Dalmaciju, došao u Split, sredinu neusporedivo skromnijeg društvenog

Autoportret, 1989., akrilik na kartonu, 20x29 cm

i umjetničkog života. Prvo splitsko zaposlenje bilo je u Večernjoj školi za likovnu umjetnost, kojoj je Kaštelančić jedan od promotora i osnivača. Već 1947. godine, uz suradnju nekih kolega, osniva Školu za primijenjenu umjetnost, u kojoj će djelovati više od desetljeća i sudjelovati u naobrazbi niza mladih ljudi, budućih likovnih umjetnika. Nemoguće je i nepotrebno nabrajati sve pejzaže i vedute što ih je Kaštelančić naslikao do sredine pedesetih. U Kaštelančićevu stvaralaštvu 1958./1959. dolazi sasvim nova faza. Tada prelazi iz Škole za primijenjenu umjetnost na Višu pedagošku školu u Splitu, u kojoj je bio izabran za redovnog profesora likovnog odgoja. Posljed-

nje dvije izložbe za života Kaštelančić je priredio 1986. godine, jednu u Splitu, drugu u Zagrebu. Predgovor katalogu u splitskom Umjetničkom salonu napisao je Andro Filipić, koji u predgovoru kaže: „Ta lokalna stvarnost je predtekst novoj likovnoj stvarnosti sačinjenoj iz iskustva povijesti umjetnosti.“ Dakle, inspiracija i Kaštelančićevo polazište je u likovnome, iz kojega on gradi svoju, samo svoju posebnu likovnost. Pojednostavljeno rečeno, Kaštelančićeva inspiracija je u muzejima svijeta.

Preminuo je 15. travnja. Simbolično, smrt ga je zatekla pred štafelajem dok je radio na jednom od svojih sinteznih autoportreta.

Otkrivena stopa sv. Martina u Podstrani

Piše: Mario TOMASOVIĆ

U organizaciji Centra *Sveti Martin* iz Zagreba i naših udruga u kulturi – Ogranka Matice hrvatske u Podstrani, Ogranka Društva Poljičana, općinskog Centra za kulturu – te župe Gospe od Zdravlja i općinske Turističke zajednice, a prigodom blagdana sv. Martina i u povodu obilježavanja 1180. obljetnice sklapanja mira između hrvatskoga kneza Mislava i mletačkog dužda Petra Tradenika, u Svetom Martinu svečano je u predvorju crkvice otkrivena Stopa sv. Martina. To je 22. stopa koja je postavljena na području Republike Hrvatske, a četvrta na području naše Splitsko-dalmatinske županije. Time je Turistička zajednica općine Podstrana postala nositelj zaštite hrvatskog martinskog kulturnog dobra, odnosno nositelj prvog kulturnog nematerijalnog dobra u Podstrani.

Svečanost je započela svetom misom koju je predvodio mjesni župnik don Nikola Mikačić uz pratnju Pučkih pivača – sekcije mješovitog župnog zbora župe Gospe od Zdravlja u Podstrani. Nakon svete mise predsjednik Ogranka Matice hrvatske u Podstrani dr. Darijo Radović pozdravio je sve nazočne, a posebno djelatnice Centra *Sveti Martin* iz Zagreba dr. sc. Ines Sabotić i dr. sc. Antoniju Zaradiju-Kiš. Zahvalio je njima i svima koji su sudjelovali u realizaciji ovog programa,

koji je iniciran iz našeg Ogranka MH, a koji su zdušno prihvatile sve spomenute udruge u kulturi, kao i župnik don Nikola Mikačić te općinska Turistička zajednica, koja je ujedno i nositelj prvog kulturnog nematerijalnog dobra u Podstrani.

Predsjednica Centra *Sveti Martin* dr. sc. Ines Sabotić izrazila je veliko zadovoljstvo nazočnošću velikog broja mještana i postavljenom Stopom, koju je ocijenila kao izuzetno uspješno rješenje. Govorila je o Stopi svetog Martina, naglasivši da je to zajedničko martinsko obilježje svih europskih zemalja u kojima je razvijena tradicija slavljenja sv. Martina. Podstrana se tako svrstala na kartu Europe zajedno s još više od dvjesto martinskih gradova i mjesta koji tradicionalno slave sv. Martina. Stopa je umjetničko djelo francuskoga kipara Michela Audiarda i simbolički prenosi aktivnost sv. Martina, koja se sastojala u stalnom putovanju, najčešće pješice, radi prenošenja Kristove vjere, dobrote, milosrđa i tolerancije. Stopu je potom svečano otkrio član Crkvenog mješovitog zbora i član limene glazbe Hrvatskog katoličkog glazbenog društva Podstrana Martin Car, a potom je župnik don Nikola Mikačić blagoslovio postavljenu Stopu sv. Martina. U programu je osim Pučkih pjevača i Limene glazbe sudjelovala i učenica Osnovne škole *Stožanac* Andela Veštić.

* Preneseno s Facebook stranice Mladena Bartulovića

Da svečanost bude potpuna, u obilježnjem ugostiteljskom objektu nastavilo se s tradicionalnim druženjem, kušanjem i ocjenjivanjem mladih poljičkih vina te dodjelom nagrada za najkvalitetnija bijela i crna mlada vina s područja stare povijesne Poljičke republike, kojom pripada i Podstrana.

Šetalište Vladimira Vukovića

Dvanaestog studenog 1991. godine na brdu Srđ iznad Dubrovnika, na Strinčjeri, u obrani domovine svoj je život herojskom smrću na oltar domovine položio naš mještаниn Vladimir Vuković Vata, pripadnik postrojbe HOS-a pri 4. brigadi ZNG-a. U tim borbama sudjelovalo je više naših mještana. Na isti dan 2019. godine u Podstrani smo, u nazočnosti njegove sestre Monike Bolanče, te suboraca i prijatelja, naših mještana, a uz blagoslov našeg župnika don Ante Vrankovića, postavili spomen-ploču i otvorili novoizgrađenu obalnu šetnicu koju smo po našem heroju nazvali Šetalište hrvatskog branitelja Vladimira Vuković Vate. Našem Vati i svim našim poginulim i preminulim suborcima neka je vječna hvala i slava.

Mladen Bartulović

Trodnevni izlet podstranskih umirovljenika u Slavoniju

Piše: Anita RUŽIĆ

Povod trodnevnog izleta u Slavoniju od 20. do 22. rujna 2019. bile su *Vinkovačke jeseni*. Izlet je bio više nego dobar jer smo posjetili mnoga mjesta, a i vrijeme nam je bilo naklonjeno pa smo obišli sve što smo planirali.

Odsjeli smo u Osijeku. Vodič nas je proveo gradom. Pokazao nam je mnoge znamenitosti i zanimljivosti grada koji mene asocira na crvenog „fiću“ s početka Domovinskog rata.

Drugog dana krenuli smo za Vukovar. Još u autobusu vodičica nam je počela govoriti o detaljima najtežeg razdoblja Domovinskog rata. I sama je bila sudionica ratnih strahota. Vozeći se Trpinjskom cestom, po tko zna koji put ispreplitale su nam se slike grozota tadašnjih dana. Svi smo bili na rubu suza. Uvijek iznova boli slušati što su proživljavali stanovnici grada i okolnih mjesta. Posjetili smo Vukovarsku bolnicu

– muzej, Ovčaru, stratište Grabovac i Memorijalno groblje, gdje je predsjednik naše udruge Ivica Ružić položio vijence i svijeće. Svi smo se poklonili žrtvama nezapamćenog terora. Treba ih spominjati u molitvama, jer to je za mene mjesto tišine koja više...

Zastali smo kod vodotornja, koji ponosno i prkosno stoji kao simbol hrabrosti i postojanosti, kao svjetionik koji svijetli budućim naraštajima, s nadom u bolje sutra. Prošetali smo kroz grad pogledom milujući Dunav i krenuli dalje u Aljmaš Gospi od Utočišta. Iznijeli smo joj svoje molitve i zahvale. I bilo nam je lakše.

Trećeg dana otišli smo u Vinkovce na svečani mimohod *Vinkovačkih jeseni*, gdje smo uživali u raskoši i ljepoti hrvatskog folkloru svih sudionika iz Slavonije, Srijema i Baranje. Puni dojmova i radosne duše, sutradan smo krenuli kući.

NG7

Naša sportska udruga Ng7 planira u 2020. godini nastaviti s aktivnostima koje su se ove godine pokazale najzanimljivije našim članovima, a to su plivanje i gimnastika.

U gimnastici imamo deset polaznika, od kojih neki već pokazuju dobar talent i energiju velikih gimnastičara. Plivanje je u poziciji razvijanja daljinskog plivanja, i to plivačkih maratona. Dosad smo uspješno održali četiri maratona i želja nam je da dobiju međunarodni karakter, čime bismo se izdigli na višu razinu.

Plivanje je u Podstrani dobro prihvaćeno i ima sigurnu bazu koju želimo približiti svim sportašima. Sigurni smo da su svi naši projekti u interesu razvoja sporta u Podstrani.

Zahvalni smo i TZ-u Podstrane te Općini Podstrana što nas podržavaju u radu.

Velimir Gavranić,
prof., predsjednik udruge

Na Memorijalnom groblju u Vukovaru

PRVIH 15 GODINA Jedriličarskoga kluba PODSTRANA

Piše: Nikola ALJINOVIĆ

I ovu smo, 2019. godinu, kao i sve prethodne, započeli svečanom godišnjom skupštinom, na kojoj je tajnik kluba Marc Geurts sve članove upoznao sa stanjem u klubu, uspjesima te s planovima za nadolazeću godinu. Predsjednik kluba Nikola Aljinović obavijestio je sve nazočne o aktivnostima u kojima ćemo sudjelovati i regatama koje planiramo organizirati.

Zajedno s prijateljima iz Zagreba, 23. svibnja organizirali smo regatu za krstaše *Startup Europe Regatta 2019.* za jedrilice preko 12 metara. Start regate bio je ispred splitske Gradske luke, odakle se jedrilo prema Braču, pa ispred kluba u Mutograsu i s ciljem u Splitu.

Nakon toga, 9. lipnja organizirali smo druženje u povodu blagdana sv. Ante. To nam je bila središnja proslava za ovu godinu, budući da smo ujedno slavili i 15. rođendan kluba, što je svakako trebalo obilježiti. Na proslavi, koja je trajala cijeli dan, posjetili su nas jedriličari iz susjednih klubova *Labud* i *Orišac*, te prijatelji

iz Planinarskoga kluba *Mosor*. Cijeli dan imali smo događanja na moru, regate u jedrilicama, kajacima, na daskama za veslanje... Na kopnu je bila bogata tombola, te živa glazba uz *Trio Gušt* i Damira Mihanovića Ćubija. Sve nazočne posjetitelje i natjecatelje počastili smo dobrom hranom, te smo im uz riblji i mesni meni ponudili i kolače koje su naše vrijedne članice danima prije same pripremale.

Nakon ove fešte došlo je ljeto te smo, kao i prethodnih godina, nastavili sa školom jedrenja. Nažalost, ove godine nismo bili u mogućnosti organizirati je na način kao prošlih godina, kad je trajala cijelo ljeto, nego smo je održavali besplatno, i to samo vikendom ili prema dogovoru. Organizirana škola jedrenja za djecu Podstrane, kakva je bila u posljednje tri godine, opet počinje nakon završetka školske godine.

Ljeti u srpnju već petu godinu zaredom organizirali smo u Bolu na Braču svjetski profesionalni kup u jedrenju na dasci pod nazivom *PWA Tour*, a i ove smo godine privukli najbolje jedriličare iz Hrvatske i inozemstva.

Ove jeseni, u vrijeme kad smo planirali organizirati zadnju regatu za *Hrvatski kup* u slalomu, prognoza nam je bila nepovoljna pa nismo bili u mogućnosti organizirati je u Podstrani. Stoga smo je prebacili u novi termin, početkom studenog, i to na novo mjesto, na Jadriju pokraj Šibenika. Tamo smo dva dana imali savršeno jugo, a naši najmlađi članovi Ian Anić i Lara Bulić ostvarili su savršene rezultate, pobijedivši svatko u svojoj kategoriji. Mali Ian ima tek 12 godina, a Lara 16, pa će sljedeće godine, uz stare iiskusne surfere Antu Berlengija i Katarinu Pelivan, klub čvrsto stajati na nogama i u toj natjecateljskoj sekciji.

Zimi svake druge subote organiziramo klupske treninge u Mutograsu, gdje svi koji to žele mogu besplatno probati jedriti na dasci ili se okušati na našim malim jedrilicama tipa laser ili na katamaranima. Cilj nam je sve više ljudi privući jedrenju i surfanju, jer klub čine ljudi kojima je jedrenje stil života. I zato svi vi budući članovi JK *Podstrana* koji se odlučite jedriti, dođite... Rado ćemo vas primiti u našu veliku obitelj, gdje ćete, jamčimo vam, osjetiti tu privrženost moru i druženju kako na kopnu, tako i na moru.

Tu sigurnost koju mi osjećamo dok jedrimo, to da u svakom trenutku netko gleda na vas i da uvijek netko priskoči u pomoć ako vam se nešto neplanirano dogodi, to se može doživjeti samo u sportovima na moru, gdje, iako smo prepušteni sami sebi, nismo sami jer uvijek netko pazi na to da se svi sretno vratimo na kopno. Zato i jesmo jedna velika obitelj, zato jedrenje i volimo i zato jednom kad zajedrimo, jedrimo cijeli život.

MH PODSTRANA - KULTURA

PERUUN

ANĐELKO VULETIĆ

(laureat susreta

Dobro jutro more 2019.)

RUKE MOJE MAJKE

Kad moja majka
spusti krhke umorne ruke
na zemlju, na vrelu kamen,
na uzoranu njivu
što se još dimi pod večernjim suncem,
ja čujem kako jedno cijelo stoljeće, kako
jedna beskrajna rijeka...
kako rijeka od sna i od života
huji nad ovim svijetom
(I, to je početak pjesme)

Kad žuljevite ruke moje majke dotaknu
grumen crne zemlje,
na ispucalnoj i žednoj ledini ili kamenjoj
ploči,
već sutradan – njišu se zrela žita, kao
uzavrelo more.
(I, to je gotova pjesma)

Kad, pred zalazak sunca, ruke moje majke,
kao splet korijenja prekriju
zemlju,
ja onda jasno vidim, i očitavam, kao na dlanu,
sve putove
i sva raskršća
i sve smrti
kojima sam prošao i kojima mi je proći
u oluji, u lancima, i u svim drugim nevoljama

U onima koje su prošle, i u onima
koje mi tek kucaju na vrata.
(I, to je sad oprostajna pjesma)

LUKO PALJETAK

Osluškujem tišinu kuće i čujem tugu
svih stvari, ovog stola za kojim sjedim gorak
jedući kruh i ono što pripremam za jelo,
prozor ne želi vidjeti ni jednu sliku drugu
koju ti nisi sa mnom gledala, parket korak
očekuje tvoj, škripi kao da jeca, bijelo

gotovo nije ništa, ni papir koji prima
poslušno ove riječi koje su samo slabi
odrazi onih nekih nekadašnjih u slavu
noći i dana kada naizgled nalik svima
živjeli smo, a ipak drugačije; noću zgrabi
nešto me, odnese me, a kad mi vrati glavu

nije to moja, velim; primim je, a ne želim.
19. 11. 2018.

DRAGO ČONDRIĆ

KAKO ĆEMO, MOJ BOŽE...

Kako ćemo, moj Bože, ja i ti kada stanemo sučelice,
Kad ovaj shrvan mališ pogleda Tebi u lice?
Hoćeš li se bar sjetiti moje bljedunjave klice
dok bijah ti u šaci, prije no nehotice
krenuh u vrtlog želja. Kad na Eleuzijskim poljanama
odlutamo daleko, zaigrani, bez srama?

Kako ću ja koji bijah sve što ne smjedoh biti
ovog današnjeg sebe pred tobom ogoliti?
Ja koji skrivah što se ne može skriti.
Ja, kaplja na listu, što čeka kad će ispariti.
Ja, nezaslužan ni da pred tobom stojim.
Ja, koji zastranjenja svoja odavno ne brojim.

Ja, koji bjeh obilježen prije no mati me začu,
Ja, kojeg nesmiljeni život već zarana naču,
Ja, koji protiv tebe galamim sve jače
preziruć' anđela svoga koji zbog toga plaču.
Teško je previdjeti strujanje Ljubavi prave,
kad zabavlja se srce i djela je ne slave.

Kako ću, Sveživotni, pasti pred tvoje noge,
kada isprazan ponos, u vidu lake droge,
postavlja uvjete za to, i u ime ljudske sloge,
zahtijeva da ne ispunim tvoje uvjete stroge?
Ali ponekad i žićem shrvan mališ
osjeti onu vatru koju u njemu pališ.

Vlatko Majić

PROCVALI ŠTAP

nakon svega
iza svih voda
ni moć dana prvog
ni tvrd korak došljaka
ni garava igra naroda tvog
ni kućni prag namigivač
obršljano varavim simbolima
kroz riječ
nisu ništa
štap

prpošno trošno tijelo ti
istrajava na svjetlu luči
podiže oblinom puža
zateturano zazvuči
te šaptom zađe
tvoj jezik iskrivljeni
u ništa
uštap

isto i tu i drugdje
uz rajnske i nevske vode
niz sav dunavski glib
kaplje trajno mucava caklina
u prašnike duše
u vjetar sintakse
u ocvlost
u kost

naroda što pustinjom stenje

Anita Jakulj Ružić

VUKOVAR

Vukovare grade
što od tebe sad ostade
mladost se odselila
tuga se uselila
suze tvoje nikad presahnuti
kad će duša grada odahnuti.
Tu je Vodotoranj, simbol hrabrosti
to je narodu dar odanosti.
Volimo te, grade, u srcu si našem
prebiremo te u molitvi među
Očenašem
nek Aljmaška Gospe suze ti obriše
da te ne povrijede nikad više!

Mario Tomasović

HRVATSKI HOLOKAUST

Hrvatski holokaust nikoga ne zanima
Pravde za Hrvate još uvijek ne ima.
Na našoj zemljici tukli su nas Turci,
Avari i Mleci, Ugari i Franci.
Hrvatske je krvi prepuna zemljica
U dva rata svjetska, danas kosturnica.
Što četnici, što ustaše, što li komunisti,
Ponajviše Nijemci - Talijani; zlokobni fašisti.
A nigdje se nismo makli, branili smo svoje
Krvcu svoju lili za potomke svoje.
Ta istina danas postala je slijepa
Jer do cilja lakše je podvitoga repa.
Nitko petlje nema istinu da kaže
O holokaustu hrvatskom
Po svijetu se laže.
Nek im ti zločini popudbina budu
I neka im kletva moja zamijeni osudu.

Rade Dumičić

NAŠA URA

Kad duranje zapriti mi duši
I sfere se priklopu, fermaju,
Tilo će se od stajanja sorit
A ja vidim sebe u ten danu.

Špirit će mi molat vanka
Ono ča svi dobro znadu,
Ma će jedna ura kratka
Vazda čuvat našu tajnu.

Kupit će se ona u kantun o trena
Zagrlit me za sve puste dane
Znat ću da je ona tvoja stina
Da mi čuva pisme napisane.

Kad me spustu šoto neba
I pokriju dušu sa mermerom crnim
Samo ti ćeš, jube, sinjat
Da pinkicu sebe od tebe ne dilin.

Ako kreden pa mi nima raja
Naša ura - ovo modro more
Ča vaja od kraja do kraja
Vridit će nan više vengo da je život
Cilu vičnost dura.

Denis Jonjić

ARTORIUS

Iz zemlje
Izdiže se mač
Kroji sudbinu naroda
I života sjena

Nosi veliki gur
To mač je Excalibur

Samo u jednoj ruci
Čvrsto stoji
To ruka je Artura
Koji poštenje kroji

Planinom vjetar piri
Vijest o kralju
Svijetom se širi...

Dolazi do nas
Njegov gromki glas

Nekome je mrak
A nekome spas

Stvara nadu za Libertas

Tamo daleko narodi svijeta
Kliču njegovo ime
Arture donesi nam
tračak svjetla

Vesna Dumičić

PROLAZNOST

Stojim zagledana
U zrcalo bistre vode
Ta ljepota tišine
Zna samo za sebe.
Ljetne boje zanjihane nad poljem.
Od prošlosti je ostao
Tek trenutak uspomene.
Opasana samoćom i snovima
Naše sreće i naše boli
Sve je savršeno u svim
Svojim proturječnostima,
Stoji na svom mjestu.
Ostajem još neko vrijeme
Zagledana u ogledalo mirne vode.
Predajem se hladnim vjetrovima
Neka me propušu.
Žar ljetnih boja blijedi, nestaje
Šumi prolaznost
A ljepota uvijek ostaje ljepota.

Dragan Vučetić

VEĆ POSTOJEĆA PRIČA

Stara je krojačica umrla. Dugo je živjela, dugo se napinjala nad salivenim šavovima koji su odjednom popucali. Još visi zavjesa na prozoru sobe. U njoj bje psiha (sigurno je i sada tamo), a ispod nje, na donjem dijelu bila je uokvirena fotografija jednog hrvatskog pjesnika, a nosila je prezime i jednog drugog pjesnika, tako da joj je on bio kao rođak. Sve prazno, a zapravo je ispunjeno melankolijom praznih stakala, iza kojih se krila nekad stanarima ispunjena soba. To prazno postaje puno, raste vrijeme. Zidovi su prilijepljeni, u starom dekoru, za prostor. Možda nije imala ni vremena da pogleda prema tim zidovima na koje je dolazila svjetlost, među kojima se brinula za obitelj, bez muža koji je ostavio ovaj svijet. Znam nešto o nervoznim i ludim krojačicama, znam i o zidovima koje skriva zavjesa i na koje bih, kao dječak, bacio pogled kada sam došao u posjet njezinu sinu.

Priča bi da krene u svoje carske laži, u rukavce što zadiru u naišlu dušu na vratima silovitih sjećanja. Sve je jedna bajkovita manija, sve se vrti na krilima slučajnih ostataka, dokaza da ništa nije prošlo što nije otišlo apsolutno unepovrat, ili bez blagoslova idejnog svjedoka.

Sve nestaje i nastaje istovremeno. Samo treba započeti priču s namjerama da pratitelj uđe u konverziju koja će ga odvesti i vratiti a da nije osjetio put u nepoznato ili će utjeha postati poezija, bez početka koji smo spomenuli želeći opet nešto doživjeti, zajednički razmišljajući ili živeći kao da se ništa nije dogodilo.

Divna Ban

NEKO DRUGO ROĐENJE

Ako dopustim da umre
Dijete u meni
Koliko će vremena trebati
Da odbolujem
Da prežalim gubitak
Je li to nova stranica
Koja se otvara
Neko drugo rođenje
Koje si sam izmislio
Jer nisi više mogao
Hodati

Nikša Krpetić

IZ ČAKAVSKE POEME,
radni naslov SVITLO

SVITLO ULIZE U JEROSOLIM - CVITNICA

Zibje se, zibje Svitlo Svita.
Iz gujina torkula letidu luštre, rafa i smrad,
a ladri, ašašini, grezuni i barufanti
purgaju se i kleću na koliniman.
Svi bi tili okidat zaperak, bit svidoci,
škapulat se o' grija.
Sukja šperanca, škorceaje i riže veruge mrkline.
Vanjanin na tovaru uliza u grad
da se ispunidu riči iz Libra.

Žlambročala se gomila, švere stojidu,
škripjedu škure, pergula, punidu se sulari,
čele zunzu na' cvitnin tapeton
na kriliman noseć med do neba:
Osana, Osana Davidovu sinu!
Stojidu marteline, tesle, kacačodi, pile.
Kalafati, maranguni, škarpelini, lavandere i gospoje,
nervožasti, brez pacjence tiskadu jedan drugega
i dižedu ruke ka da oćedu konfete uvatit,
a niki, basetni, i na cabla se popeli.
Ka da konopari odmotajedu veli rokel:
po tleju lizu cunfasti, francavi, dižgracjani,
frankapanje i redikuli, slipi i gluvi, grišnice i siromaji.

Učene i štimane tešte gredu ispri',
gredu poza Svitla Svita.
Dišturbani farizeji ćiridu kroz buže,
tremarjola in u prsiman, a taščina kuva
pa kano trščice na buri škripjedu zubin:
u gribju in je uliza...

Bogatun je u ovi dan nikor i ništa,
a zlato je praj zemajski.
Spas pohodi Jerosolim.

po trnju
Znajući da te nigdje
Ne čeka prijestolje
Možda povjeruješ
Da je tako moralo biti
I da je nova uloga
Kuju si stvorio
Jedino što je bilo moguće
U tvojim godinama
S tvojim manama
Koje sada vidiš i razumiješ
Bolje nego itko
Što ćeš učiniti
Još se ne zna

U VRTLOGU PREPJEVA

MATI opjevana stihom

Piše: Mladen VUKOVIĆ

Često je teško, katkad i nemoguće svu puninu ozračja i ljepote koju je pjesnik skovao u pjesmi pretočiti iz jednog jezika u drugi, poglavito manje bliskih jezika koji nemaju iste običaje i metaforične izreke o životu i svijetu. Doslovni prijevod katkad zna biti besmislen, pa je tu potreban pravi meštar od riječi da bi čitatelju dočarao izvorni šarm pjesme. Kada se slike iz književnog djela vjerno prepričaju na novi jezik, obično je riječ o prijevodu, a kada se prevoditelj nadahne da pohvata i ritam, i srokovе, i svježinu slika i miris lirike, zna se reći da je prepjevao pjesmu, učinivši novi poetski iskorak. Katkad to možda zvuči i bolje od izvornika, ali ipak najčešće je to dvojben posao.

Evo kako to izgleda na jednoj pjesmi koju smo svi učili napamet u pučkoj školi. Prije 95 godina je tragični i slavni ruski pjesnik Sergej Aleksandrovič Jesenjin (ruski: Сергей Александрович Есенин; 3. 10. 1895. – 28. 12. 1925.) napisao pjesmu *Pismo majci*, koja u devet rimovanih katrena tako poetski dočarava ugođaj kojim sin piše staroj materi da se čuva i da odagna svoje ružne strahove i brige o njemu. Tatjana Fjodorovna pjesniku je bila majka, njoj se vraćao kad mu je bilo najteže, ona je živjela u njegovim mislima, srcu i stihu. Sestra mu Šura pisala je u svojim uspomenaма kako je njihova majka bila nepismena, čitav je život provela u selu, ali je divno razumjela i duboko osjećala pjesme svoga sina. Kad je dolazio u selo, Sergej joj je rado čitao nove pjesme, a s njegovim zbirkama u ruci sestre Kaća i Šura provodile su

Baba Matija Galić

brojne noći, kažu da su njih tri i pjevale Sergejeve pjesme.

Jesenjina su na hrvatski književni jezik prevodili Dobriša Cesarić, Vladimir Gerić, Zvonimir Golob, Gustav Krklec, a na čakavicu Zlatan Jakšić (po brašku, na selaški) i Đuro Žuljević (po brošku, na bolški dijalekt). Nakon maestralnog Cesariceva prepjeva pjesme *Pismo majci* mnogi su odustali od ponovnog prevođenja, ali ipak smo pronašli još nekoliko pokušaja, svoju verziju poslao nam je i Stipan Bakota. Spomenimo da su tu pjesmu na srpski prevodili Miodrag M. Pešić (prvi stih: Još si živa, ti starice moja?), Miodrag Sibinović (Jesi li živa, ti, starice draga?), Slobodan Marković (Starice moja, živiš još ko i ja), Nikola Bertolino, Miroslav Topić, a na crnogorski Boža Bulatović, Vito Nikolić... Evo izbora tih prepjeva, uz Jesenjinov izvornik na ruski.

Сергей Есенин – Письмо матери

Ты жива еще, моя старушка?
Жив и я. Привет тебе, привет!
Пусть струится над твоей избушкой
Тот вечерний несказанный свет.

Пишут мне, что ты, тая тревогу,
Загрустила шибко обо мне,
Что ты часто ходишь на дорогу
В старомодном ветхом шушуне.

И тебе в вечернем синем мраке
Часто видится одно и то ж:
Будто кто-то мне в кабацкой драке
Саданул под сердце финский нож.

Ничего, радная! Успокойся.
Это только тягостная бредь.
Не такой уж горький я пропойца,
Чтоб, тебя не видя, умереть.

Я по-прежнему такой же нежный
И мечтаю только лишь о том,
Чтоб скорее от тоски мятежной
Воротиться в низенький наш дом.

Я вернусь, когда раскинет ветви
По-весеннему наш белый сад.
Только ты меня уж на рассвете
Не буди, как восемь лет назад.

Не буди того, что отмечалось,
Не волнуй того, что не сбылось, –
Слишком раннюю утрату и усталость
Испытать мне в жизни привелось.

И молиться не учи меня. Не надо!
К старому возврата больше нет.
Ты одна мне помощь и отрада,
Ты одна мне несказанный свет.

Так забудь же про свою тревогу,
Не грусти так шибко обо мне.
Не ходи так часто на дорогу
В старомодном ветхом шушуне.
(1924.)

PISMO MAJCI

Jesi li živa, staričice moja?
Sin tvoj živi i pozdrav ti šalje.
Nek uvečer nad kolibom tvojom
Ona čudna svjetlost sja i dalje.

Pišu mi da viđaju te često
zbog mene veoma zabrinutu
i da ideš svaki čas na cestu
u svom trošnom starinskom kaputu.

U sutonu plavom da te često
uvijek isto priviđenje muči:
kako su u krčmi finski nož
u srce mi zaboli u tuči.

Nemaj straha! Umiri se, draga!
Od utvare to ti srce zebe.
Tako ipak propio se nisam
da bih umro ne vidjevši tebe.

Kao nekad, i sada sam nježan,
i srce mi živi samo snom,
da što prije pobjegnem od jada
i vratim se u naš niski dom.

Vratit ću se kad u našem vrtu
rašire se grane pune cvijeta.
Samo nemoj da u ranu zoru
budiš me ko prije osam ljeta.

Nemoj buditi odsanjane snove,
nek miruje ono čega ne bi:
odveć rano zamoren životom,
samo čemer osjećam u sebi.

I ne uči da se molim. Pusti!
Nema više vraćanja ka starom.
Ti jedina utjeha si moja,
svjetlo što mi sija istim žarom.

Umiri se! Nemoj da te često
viđaju onako zabrinutu,

i ne idi svaki čas na cestu
u svom trošnom starinskom kaputu.
(preveo Dobriša Cesarić)

PISMO MAJCI

Živa li si, moja staričice?
Živ sam i ja. Pozdrav lijep od sina!
Strujila ti iznad kolibice
Ona čudna večernja modrina.

Pišu mi da mnogo mi se bojiš
I tuguješ, krišom; da na putu,
Zabrinuta za me, često stojiš
U svom trošnom starinskom kaputu.

Da te često priviđenje muči
Kad se mračni, da te slatnja grabi
Kako netko u krčmi, u tuči,
Meni finski nož u srce zabi.

Nemoj, rođena. Ne strahuj, živ sam.
Tebi to od more srce zebe.
Takva pijanica ipak nisam
Da bih umro ne vidjevši tebe.

Još sam uvijek nježan kao prije
I sanjarim jedino o tomu
Da se jednom smirim, i da mi je
Vratiti se našem drobnom domu.

Vratit ću se kad se iza kuće
Bijeli vrt razgrana i rascvjeta,
Samo nemoj da me u svanuće
Budiš kao prije osam ljeta.

Pusti moje prosanjane sanje,
Pusti bol neostvarena žitka –
Prerano me izmuči saznanje
Umora i potpuna gubitka.

I ne uči me da molim. Nemoj!
Nema više povratka u mladost.
Samo ti si meni u golemoj
Tuzi svijetla zraka, moja radost.

Dakle, nemoj više da se bojiš
I tuguješ, nemoj da na putu,
Zabrinuta za me često stojiš
U svom trošnom starinskom kaputu.
(preveo Vladimir Gerić)

PISMO MATERI

Jesi živa, majko moja stara?
Bud mi zdravo, živ san ti i ja!
Neka svitlost ča kroz mrak dogara
Nad kućerak tvoj i naprid sja.

Pišu mi da brižna se nahodiš
Zač u glib san duboki ja pa,
I na cestu svej da ishodiš
U kapotu ča se već raspa.

A uvečer kad se mračit počme
Prid oči ti uvijek slika ta,
Kako mi je jedan drug iz krčme
Finski nož u srce pripeta.

Ništa majko! To je samo slika.
Umir mi se i ne strahuj već.
Propalica ja nisan tolika,
Da bi umri tebe ne videć.

Ja san osta isti ka nikada,
Još san, majko, nježan i pitom,
I na ništa ja ne mislin sada
Samo da se vratim u svoj dom.

Vratit ću se kad na pramaliće
U naš vrtal otvori se krin.

Ma nemoj me buditi kad se sviće,
Kako si me osan godin prin.

Ne bud ono ča se onda snilo,
Ne žal ono ča ni moglo bit,
Naglo mi se srce umorilo,
Prirano san mora sve gubit.

I ne uč me da se molin Bogu,
Vraćanja na staro više ni.
Samo s tobom utišit se mogu,
Samo tvoj lik svitlost mi čini.

Zaborav, i po srcu ne bucaj,
I ne misli kako ću propast.
I po cesti se već ne smucaj
U kapotu ča se gre raspast.
(preveo Zlatan Jakšić)

PISMO MAMI

Još si živa, moji mama staro?
Živ son i jo i pozdrav ti šajen!
Nek ti uvik nal kuićucon storuon
Ona čulna svitluost sja i daje.

Pišu mi, da niećeš da znodu,
Da ral mene tužiš po vis don,
I špešo izhodiš na štrodu
U kapotu ča je tašelon.

Jelna slika ti se prikažije,
Navlastito u marklu nuoć kasnu:
Da me jedon drug iz oštarije
Finskin nuožon posri sarca prasnu.

Ne šfatoj se! I ne buoj se toko.
Ne bacelej vele, ne jij sebe
Nison nikal jo toliko loko,
Da bi umar, a ne vidit tebe.

Kako i pri, jo son dobre voje
Somo jelna misol me progoni,
Da se barzo iz ovie nevoje
Vrotin doma di vitar romoni.

Vrotiću se kal istepli tamo,
Kal u našien varflu pojovi se cvit.
Somo mene ne bud zoruon rano
Kako si užala nose osam lit.

Ne bud ono ča non se je snilo,
Ne bacelej, inakie ni moglo bit,
U životu sve me umorilo,
Tukalo me puno izgubit

A moht Boga učit me nemuoju,
Ono olpri ne može se vrotit.
Jedino si noda i strožanin muoj,
Tvoja svitluost može me povrotit.

Zaborav sve. I ne čin moveštu.
Ne tuguj po vas Božji don.
I ne izahod već ti na cestu
U kapotu ča je tašelon.
(preveo Đuro Žuljević)

PISMO MATERI

Živa li si moja staričice?
Živ sam i ja. Pozdrav tebi, pozdrav!
Neka i dalje iznad tvoje kolibice
Zrači uvečer onaj isti neopisiv sjaj.

Pišu mi da nemir sluteći,
Tuguješ puno za mnom,
I na put često izlazeći
U staromodnom ogrtaču svom.

I da te u večernjem mraku sivom
Jedno te isto priviđenje muči:

Kao da mi je u srce nož zario
Netko u tučnjavi u krčmi.

Nije! Umiri se majko rođena.
To su samo mučna priviđenja.
Ja se nisam toliko propio,
Da bi umro a tebe ne vidio.

Ja sam nježan isti kao i prije
I maštam samo i jedino o tom,
Kako bi se od tjeskobe nemirne što ranije
Vratio u naš prizemni dom.

Ja ću se vratiti u proljeće,
Kad u našem vrtu grane se rašire.
Samo ne budi me u svanuće
Kao osam godina što si prije.

Ne budi ono o čemu se maštalo,
Ne razbuđuj ono što se nije dogodilo,
Umor i gubitak iskusiti prerano
U životu meni je pripalo.

I moliti se nemoj me učiti. Ne treba!
Povratka na staro više nema.
Ti jedina si meni pomoć i utjeha,
I moj svijet neopisiv ti si jedina.

I tako, svoje nemire zaboravi,
I ne tuguj tako jako za mnom.
I na put tako često ne izlazi
U svom ogrtaču trošnom.
(preveo Stipan Bakota)

PISMO MAJCI

Još si živa... O, radosti moje...
Živ sam i ja i pozdrav ti šaljem,
nek se smiješi krov kolibe tvoje
u rjazanske sutone i dalje.

Meni pišu da ti često, tako,
nadajuć se odbudjelom sinu,
izlaziš u večeri polako,
uvijena u tužnu crninu.

I dok suton izatkiva tamu
u misli se zanijeti znaš:
videć ljutu razbojničku kamu,
o mom kraju grozne slike tkaš.

Umiri se, rođena, ne zebi,
odagnaj ta bolna priviđenja,
ta nijesam takav idiot da tebi
ne bih rek' o zadnje doviđenja.

Ne, majčice, ja sam i sad nježan
kao ono u djetinjstvu svom
i toliko želim, iz meteža,
da se vratim u tih naš dom.

I doći ću, svakako ću doći,
ostaviću gnijezda ogavna,
a ti nemoj nakon blagih noći,
da me budiš ko u jutra davna.

Ne budi me u osvitke zora
i ne uči da budem pobožan
mnogo štošta odbolovat moram
da bih opet bio tvoj Serjoža:

i kafane, i drolje, i tuče,
gdje nikada ne bih da se vratim
sve će biti jedno ružno juče
osim tebe, dobra moja mati.

Zato, mila, smiri se polako
i oprost svom nesrećnom sinu,
nemoj lutat večerima, majko,
uvijena u tužnu crninu.
(preveo Vito Nikolić)

IN MEMORIAM: IVAN TADEJ (1956.-2019.)

*Još samo jednom
krilo mrtva leptira
obgrli vjetar.*
(Ivan Tadej)

Na neurološkom odjelu Kliničkog bolničkog centra Split, dne 11. listopada 2019., u 63. godini života od posljedica teškoga moždanog udara preminuo je pjesnik i prevoditelj Ivan Tadej, dugogodišnji član Matice hrvatske.

Ivan Tadej je rođen u Splitu, 6. studenoga 1956. godine. Gotovo cijeli svoj život posvetio je umjetnosti i znanosti. Od djetinjstva se bavio malakologijom. U Zagrebu je studirao astronomiju i teoretsku fiziku te se u tom razdoblju bavio i znanstvenim istraživanjima. Nakon povratka u Split, bavio se prvenstveno prevodenjem s engleskog jezika, ali i ekologijom te raznim umjetnostima. Osobito se iskazao kao fotograf i haiku pjesnik, no okušao se i kao crtač te glazbenik. Bio je i suradnik hrvatske Wikipedije te, posljednjih godina svog života, uredništva časopisa Podstranska revija i The Split Mind. Fotografije je nekoliko puta javno izlagao, a stihovi su mu objavljeni u časopisima i zbornicima. Objavljeno mu

je i nekoliko crteža i fotografija te članci o raznim temama.

Prevodio je knjige raznih tematika te je godinama bio službeni prevoditelj mjesečnika National Geographic. Godine 2018. preveo je te bilješkama popratio knjigu „Borba“ poznatoga njemačkog filozofa, matematičara i šahovskog prvaka Emanuela Laskera, koju je u vlastitoj nakladi od sto numeriranih primjeraka i objavio.

Godinama je marljivo prikupljao građu o svojim precima, no nije poznato što je s tom građom namjeravao napraviti. Pripremao je priručnik za slaganje Rubikove kocke te je namjeravao prevesti i druga Laskerova djela, u čemu ga je prerana smrt spriječila.

Ivan Tadej je imao vrlo širok pogled na svijet. Bio je temeljit u svemu što je radio, čovjek koji je na razne načine pokušavao uljepšati sumornost svakodnevice s kojom se susretao. Ostat će upamćen i po predanosti kojom je održavao dugogodišnja prijateljstva. Onima koji su ga voljeli, ali i onima koji su pratili njegov rad, Tadejova nagla smrt se nametnula kao neprihvatljiva činjenica. No sjećanje na njega je trajno sačuvano u brojnim neobjavljenim i objavljenim radovima koje je napisao.

Zagreb, 5. prosinca 2019.

Ivan Bošković

Lektura i korektura:

Kate Bošković, Iva Markulin

23. pjesnička manifestacija *Dobrojutro more*

Piše: Zoran JURISIĆ

Uvrućim ljetnim danima, 3. i 4. kolovoza, u Podstrani se održala 23. pjesnička manifestacija *Dobrojutro more*. Utemeljena je na ideji pokojnog Milana Vukovića da se pjesničkom riječju obilježi Dan pobjede i domovinske zahvalnosti, a ime je dobila po stihu čuvene Pupačićeve pjesme. Manifestaciju su organizirali Ogranak Matice hrvatske u Podstrani, Društvo hrvatskih književnika i Općina Podstrana.

Ovogodišnja manifestacija započela je svetom misom, koju je vodio fra Ivan Kramar, u spomen na preminule pjesnike koji su nastupali na manifestaciji u Podstrani ili su bili njezini laureati. Potom je otvorena međunarodna likovna izložba na temu mora u organizaciji LU *Ante Kaštelančić*, koju je postavio akademski slikar Duško Aničić. Predstavljeno je 80 slika autora iz šest zemalja. Izložbu je pozdravio Darijo Radović, predsjednik OMH u Podstrani, te je zahvalio članovima likovne udruge na stalnoj i svesrdnoj suradnji. Potom je slijedio književni dio.

Uz pozdravne govore Darija Radovića i Đure Vidmarovića, predsjednika DHK, pjesnički dio otvorio je Mladen Bartulović, općinski načelnik. Pozdravio je sve sudionike i goste, a posebno Damira Borasa, rektora Sveučilišta u Zagrebu, te dr. Koósza Attilu, počasnoga hrvatskog konzula u Mađarskoj. Na pjesničkom „dobrojutrenju“ sudjelovali su pjesnici Nevenka Kovačević, Ivica Sorić, Jovica Škaro, Miljenko Galić, Stjepan Šešelj, Stanko Krnjić, Ivan Kramar, Luka Tripalo i Tomislav Milohanić. Glazbom nas je obogatila sopranistica Ivana Mogić uz klavirsku pratnju Silvine Marčić. Kroz program nas je vodila Lidija Šegvić,

koja je i recitirala pjesme ovogodišnjeg laureata Anđelka Vuletića, koji, nažalost, zbog bolesti nije nazočio večeri. U prigodnoj besjedi Đuro Vidmarović osvrnuo se na književni rad Anđelka Vuletića, po njegovu sudu najvećeg živućeg hrvatskog pjesnika, prešućenog u Hrvatskoj, ali priznatog u svjetskim razmjerima, posebice u Europi i Francuskoj, gdje je u pjesničkim recenzijama

proglašen velikim svjetskim pjesnikom.

Sutradan, u nedjelju 4. kolovoza, u vrtu ljetnikovca stare plemićke obitelji Cindro u Strožancu članovi Ogranka Matice hrvatske u Podstrani predstavili su svoje najnovije knjige u izdanju našeg Ogranka, kako mještanima, tako i pjesnicima koji su večer prije „dobrojutrili“ svoje stihove u Gornjoj Podstrani.

Stihove su čitali redom: Divna Ban Bakota, Ivan Bašić, Stanko Krnjić, Ivan Kramar, Nevenka Kovačević, Danica Bartulović i Zoran Jurišić. Glazbom nas je pratio jedan od vodećih hrvatskih gitarista Petar Čulić, koji je pripremio prigodni glazbeni program. Time je ovogodišnja, 23. pjesnička manifestacija *Dobrojutro more* u Podstrani uspješno privedena kraju. Do novog „dobrojutrenja“.

Govor Đure Vidmarovića na 23. pjesničkim susretima *Dobrojutro more*

Donosimo govor Đure Vidmarovića, predsjednika DHK, bivšeg diplomata RH i saborskog zastupnika, na otvaranju 23. pjesničke manifestacije *Dobrojutro more* u Podstrani 3. kolovoza 2019.:

„Gospodine načelnice, dragi kolege iz vodstva Matice hrvatske, pjesnici, uvaženi ljubitelji lijepe književne riječi, poštovani gosti. Evo, čuli smo, u čast domovinske zahvalnosti dvadeset i tri se godine ovdje, u Podstrani, održava pjesnička manifestacija *Dobrojutro more*. I to na izuzetnoj razini, jer ako gledamo sadašnji popis laureata, to su najjača imena suvremene hrvatske književnosti. Polovina njih, nažalost, više nije živa, jer se kod odluke uvijek pazi da to bude i nagrada za životno djelo, a to znači da su laureati to postajali u već poznijim godinama.

U ovom prekrasnom ambijentu Milan Vuković, jedna od vertikalna državotvorne misli u Hrvatskoj, došao je odmah nakon Domovinskog rata na genijalnu ideju, zajedno s domaćim rodoljubima, da na ovom čudesno lijepom mjestu, ispred Čitovnice u Gornjoj Podstrani, pokrene pjesničke susrete. Hvala Bogu, danas smo imali svetu misu za umrle pjesnike i organizatore koji su sudjelovali na ovim susretima. Meni kao predsjedniku Društva hrvatskih književnika tužna je činjenica da je toliko naših kolega umrlo, a među

Đuro Vidmarović

njima su i neki za koje sigurno nema nikoga osim nas tko bi tu misu platio. I to je neki znak našega jedinstva.

Kad smo birali pjesnike za večerašnji susret, nastojali smo da budu od najmlađih, kao što je to Luka Tripalo, mladi pjesnik koji je tek stasao, pa do najstarijeg Andrije Vučemila, koji je šest godina bio na Golom otoku, ali mu, nažalost, godine nisu dopustile dolazak.

Podstrana je u ovom trenutku najznačajnije mjesto hrvatske poetske karte. Locus poeticus. Mjesto koje je trajno obilježeno po tome što je središte, danas, u ovom trenutku, najvažnijeg poetskog zbivanja o domovini i slobodi. Tu dodajmo i ovu prekrasnu izložbu i glazbu koja nas prati, tako da imamo jedan multimedijalni događaj. Uz spiritualni pogled na ovu prekrasnu obalu, na ovo more koje gotovo nestvarno djeluje u ovim uvjetima ispod planine Perun, koja govori o mitskoj dimenziji naše prošlosti i podržava tvrdnju da smo na ovaj prostor došli kao organiziran narod, s vlastitim panteonom, s vlastitim vjerskim sustavom, a ne kao divlja razuzdana masa, kao

što bi neki povjesničari htjeli prikazati hrvatski narod. Isto tako želim naglasiti da se danas održava manifestacija u čast domovinske zahvalnosti, i to je jako važno jer, nažalost, danas postoji cijeli krug intelektualaca i publicista koji na razne načine obezvrjeđuju Domovinski rat. I prikazuju u filmovima, pa i u književnim djelima dragovoljce kao ljude koji su bili ili bolesni, ili sumanut, ili pijanci, ili moralno upitne osobe. A mi znamo da to nije bilo tako, i znamo da bez hrvatskih vojnika danas svega ovoga ne bi bilo. I to se stalno mora naglašavati.

Ja kao predsjednik DHK zahvaljujem načelniku što je ovdje. Mi kao društvo nastojimo u svim sredinama potaknuti da se stvori književno ognjište, a za to je potrebna sretna sinergija: ljudi entuzijasti kao što su ovdje naši članovi Matice hrvatske, političke zajednice, bez čije podrške ne možemo, i DHK. I kad se sve to složi, imamo ovakvu manifestaciju kojom se pjesnici svojim radovima približavaju publici. Stalno govorimo kako nema publike, nema interesa, no to nije točno. Jer upravo ovakvim večerima poezijom dolazimo do srca slušatelja, ljubitelja poezije. Ne mogu kazati da je vrijeme za knjigu i da državu možemo poštedjeti od kritike odnosa prema kulturi. Mi iz kulture jako dobro znamo koliko bi se moglo učiniti, a ne čini se. Ali unatoč tome mi ćemo i dalje pisati i stvarati svoja književna djela. Glazbenici i likovnjaci svoja, jer to je dio našeg identiteta, jer nam je Bog taj dar dao. To nam je sudbinom određeno i tako mora biti. Ja obilazim brojne manifestacije, no ova u Podstrani, na ovome mističnom mjestu gdje se dodiruju nebo i zemlja, po svemu je posebna.

Gospodine načelnice, budite ponosni na ovu manifestaciju, budite uvijek s ljudima od pera i kulture. Oni nisu uvijek jednostavni. Uvijek su pomalo i komplicirani, ali drugačije ne može ni biti. Mi nismo činovnici. Mi imamo svoju viziju svijeta i svoju dioptriju, mi svijet gledamo kroz vlastite naočale. Ali mi smo nosioci identiteta ovog naroda. Bez književnika, pitanje je bi li naš narod uopće opstao. Mi se zaklinjemo u Marulića, Držića, Tina Ujevića... ljude koji su

živjeli kao građanske osobe, ovako ili onako. Ali oni su naša povijesna vertikala. Jer kako kaže Heidegger – jezik je kuća bitka. Veliki mađarski književnik Gyula Illyés kazao je jednu prekrasnu rečenicu s kojom ću ja završiti svoj govor: ‘Materinski jezik – to je narod.’

Sretan sam što sam ovdje, ovo je moje posljednje obraćanje vama kao predsjednika DHK, ali siguran sam da će svi oni koji dođu nakon mene podržavati ovakve književne

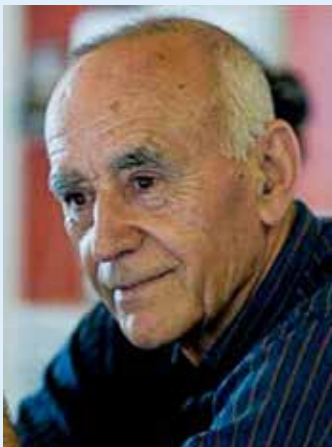
susrete jer oni imaju duboki smisao. Oni nadilaze samo literarnu činjenicu i s obzirom na Dan domovinske zahvalnosti, postaju dio našeg općenacionalnog buđenja, ushićenja i nacionalne homogenizacije. U Europu smo ušli sa zadovoljstvom, ali smo ušli s imenom i prezimenom i s kulturom. A hoćemo li je sačuvati, to više nije briga onih u Europi. To je naša briga. Dok postoje hrvatski književnici, postojat će i hrvatski jezik i hrvatski narod.“

Priredio: Zoran Jurišić

ANĐELKO VULETIĆ

Laureat 23. pjesničkih susreta

Andelko Vuletić rođen je u mjestu Zagorcu, općina Ravno, Hercegovina, država BiH, 6. veljače 1933. godine. Pučku je školu završio na Trebinji, a gimnaziju u Trebinjli. Potom je upisao Filozofski fakultet u Sarajevu i već kao student prve godine

doživio je težak politički udar: tadašnja UDBA uhićuje ga pod optužbom antidržavne i antisocijalističke djelatnosti. U zatvoru sarajevske UDBA-e bio je izložen fizičkom zlostavljanju i toga nasilja nije se oslobodio do danas. Nakon isljeđivanja biva osuđen na petogodišnju zabranu javne djelatnosti. Boravak u zatvoru ostao mu je u svijesti kao važan moment u životu, a iskoristio ga je u svojim djelima na literaran način. Nakon izlaska iz zatvora komunističke vlasti zabranjuju mu nastavak studija na nekom od fakulteta

u BiH i Hrvatskoj. U toj situaciji mladi i darovit student Andelko Vuletić prinuđen je na sudbonosni izbor: otići u emigraciju ili ostati živjeti u tadašnjoj Jugoslaviji sa stigmom političkog optuženika. Odlučuje ostati i odlazi u Skopje, a zatim u Beograd, gdje završava Filozofski fakultet. Ondje uspijeva ući u krug bliskih suradnika velikog srpsko-židovskog nadrealističkog pjesnika Oskara Daviča.

Kao student Vuletić se javlja 1956. na anonimni književni natječaj na kojem dobiva nagradu za svoj roman „Gorko sunce“. U njemu bavi se tragičnom sudbinom malih ljudi i njihovom zarobljenošću strogim patrijarhalno-plemenskim uređenjem u hercegovačkom podneblju.

Nakon romana *Gorko sunce* javlja se zbirkom pjesama *Gramatika ili progonoštvo*, u kojoj se osjećaju tonovi dadaizma i nadrealizma preuzetih od Oskara Daviča. Osobno držim kako je riječ o vrlo kvalitetnoj zbirci. U kasnijim pjesničkim djelima napušta nadrealizam i kreće vlastitim putem koji možemo nazvati pravcem fantastike i snoviđenja.

* Izvod iz obrazloženja Đure Vidmarovića

KAD BUDEM VELIK KAO MRAV

Kad budem velik kao mrav
 Gradit ću kuću od svoje muke
 Imat ću svoje polje i svoje trave
 I kišu od svog znoja i svojih ruku
 I nitko mi jamu pod nogama kopati ne će
 Kad budem velik kao mrav
 Bit ću svoj vojnik i svoj putnik
 I svaki će mi štit
 I svaki će mi zid
 Biti pod korakom biti pod nogama
 Kad budem velik kao mrav
 Bit ću svoj rođeni grešnik i svoj vlastiti vjesnik
 Nitko me na vojsku
 Ni na krv
 Ni na brata tjerati
 ne će
 Nitko me na sud ni na vlastiti pogreb
 Prije sudnjeg dana pozivati ne će
 I tek tad
 Kad budem velik kao mrav
 Znat ću zašto živim

ANĐELKO VULETIĆ

.....
JA ĆU GRADITI KAKO JA HOĆU

Ja ću graditi kako ja znam
i molim
ne zaklanjajte mi sunce.

Ne tiče me se zla kob moga
oca

ni kraljevska slava njegovih otaca,
ne tiče me se istočni
griješ moje majke, moje maje,
ni moje domaje.

Ne tiče me se balkanska kuga
koja je bacala moju
braću na gomilu – to groblje
u roditeljskom domu.

Ja imam svoje ruke, svoje nebo, svoj dan
i svoju noć;
ja imam svoj osobni opis, i svoj osobni očaj, i svoj
vučji dol;
svoj život o dlaci,
i – ja ću snovati, i – ja ću graditi
kako ja hoću.

Ne zanima me priča sa zapadne, ni priča
sa istočne strane.

Ja sam – samo ja i nitko drugi – kriv
za svoj hod.

Svoje
rođenje. Za ovu svoju kulu ili ovu svoju nulu.

I, zato,
ponovo molim:
ne zaklanjajte mi
sunce.

ZLATKO JURAS

.....
PUTNIK

Kraj jezera zastao
putnik kroz noć.
U dubini izvor
dok potok otječe
tihi krici ptica.
U daljini usnuli grad.

Iza putnika
noćna odmorišta
staze noći
drugačije od dnevnih
među čempresima u boriku
dok ćuk javlja
o stranama svijeta.
Svici što nose svjetlo
preskočeni pragovi sna
kovitlanje vjetra noćnika
zemlja puna rose
zaspali puž na kamenu.

Zora..
Jezero odražava
Rastuću svjetlost

Izlazi Sunce.

ARTE ET MARTE (Umjetnošću i ratom)

Knjiga posvećena životu dr. sc. Nedjeljka Mihanovića

Kao dodatni program *Podstranskog ljeta*, Ogranak MH iz Podstrane predstavio je 12. rujna ove godine knjigu *Arte et marte*, posvećenu životu i djelu dr. sc. Nedjeljka Mihanovića, profesora, književnika, znanstvenika i političara. Knjigu su u vrtu ljetnikovca Cindro predstavili urednica Hrvojka Mihanović, Zdravko Vladnović, Zoran Jurišić, a stihove posvećene Nedjeljku kazivali su Danica Bartulović i Ivan Šarolić.

Knjiga sadrži eseje i znanstvene radove brojnih priznatih imena hrvatske kulture i politike posvećene dr. sc. Nedjeljka Mihanovića. U knjizi je i tekst Zdravka Vladanovića, koji je ovu knjigu i predstavljao, a iz čijeg obraćanja citiramo nekoliko

njegovih misli:

„Šira hrvatska javnost pamti dr. Nedjeljka Mihanovića kao uglednog hrvatskog političara koji je u vrijeme hrvatskog osamostaljenja, devedesetih godina prošlog stoljeća, obnašao visoke državne dužnosti u zakonodavnoj i izvršnoj vlasti Republike Hrvatske. Stručna ga javnost poznaje kao vrsnog književnog povjesničara, književnog kritičara, a oni koji pročitali njegove znanstvene radove na području hrvatske književnosti, te brojne eseje, kritike, rasprave, političke članke i govore, bibliografske i leksikografske priloge, a nisu osobno upoznali ovog velikog čovjeka, svestranog intelektualca i istinskog hrvatskog domoljuba, teško da mogu do kraja rasvijetliti tu

esencijalnu inspiraciju za tako bogato i plodonosno stvaralaštvo. Strastvena ljubav prema hrvatskoj književnosti, poljičkom zavičaju, domovini Hrvatskoj, hrvatskom narodu, snažno su obilježili njegovu životnu i profesionalnu usmjerenost. U korijenu svoga bitka smjestio je ljubav i slobodu. Ljubav prema domu, domovini, i istini i pravdi, dok slobodu sagledava u kontekstu univerzalnog javnog dobra bez kojega nema napretka ni čovjeka ni čovječanstva. U tom smislu sloboda hrvatskog naroda zauzima posebno mjesto.

Doktor Mihanović potječe iz ugledne poljičke obitelji čiji se odgoj temelji na tradicionalnim kršćanskim vrijednostima. Premda je iz kuće u Sitnom Donjem radi školovanja otišao vrlo rano, rodni zavičaj nikad nije zaboravio. Naprotiv, cijeli je njegov stvaralački opus, kako u književnosti, tako i u politici, protkan nadahnućima čije izvorište crpi u drevnom Poljičkom statutu.“

Zoran Jurišić

IZABRANA DJELA Miroslava Slavka Mađera

Veliki hrvatski književnik Miroslav Slavko Mađer, laureat naše pjesničke manifestacije, umro je prije nekoliko godina, usnuvši u svojoj fotelji s putnom kartom za Podstranu. Prijatelj poljičkoga barda Josipa Pupačića, Poljica i Podstrane bio je čest gost naše općine i svojih

podstranskih prijatelja. Za života je objavio prvu knjigu svojih izabranih djela, a nakon njegove smrti objavljene su još tri, dakle, ukupno su četiri knjige izbora iz njegova stvaralaštva. Naš Ogranak Matice ovog je ljeta predstavio sve četiri knjige. Predstavili su ih Hrvojka Mihanović-Salopek, urednica knjiga, Mirko Ćurić, dopredsjednik DHK, Martin Vlašić i potpisnik ovih redaka Zoran Jurišić, koji je pročitao osvrt na njegovu prvu knjigu kad je predstavljena u Đakovu. To je ujedno bilo i zadnje predstavljane Mađerove knjige za njegova života. O izabranim djelima ovog velikog pjesnika i dobrog čovjeka široke slavonske duše za *Reviju* prenosimo dio govora Mirka Ćurića:

„Ovu ediciju objavili su zajednički DHK, Ogranak slavonsko-baranjsko-srijemski, i Zavod za kulturu voždanskih Hrvata iz Subotice. Mađer je velikan hrvatske književnosti, ali je podrijetlom iz Srijema, iz Hrtkovaca, iz onog čuvenog sela koje svake godine dođe u žižu javnosti zbog neveselih razloga.

Mogu reći da su ove četiri knjige osmišljene u Podstrani. ‘Krivci’ za njih su Martin Vlašić i dr. sc. Hrvojka Mihanović-Salopek. Martin je bio sidrište izdavanja ovih knjiga, on je pomagao i moralno i materijalno, i bez njegova doprinosa ne bi se uspjelo sve ovo ostvariti u ovom vremenskom roku.

Miroslav Slavko Mađer pjesnik je velikog opusa koji je po mnogo čemu poznat. Za nas Slavonce posebno je značajan jer je autor naše neslužbene himne *I kad umrem, pjevat će Slavonija*, koja se smatra možda i najljepšom pjesmom napisanom o Slavoniji.

Četiri knjige sadrže njegova izabrana djela. Prva knjiga sadrži njegove pjesme, druga prozu, a treća izabrane drame. Četvrta je knjiga posthumna i po mojem je mišljenju izvanredna jer osim njegovih neobjavljenih pjesama sadrži i posvete. Tu je i posveta Martina Vlašića svome pokojnom prijatelju, a i pjesnikova posveta supruzi Mariji. Ove četiri knjige su nešto na što smo svi ponosni.“

Zoran Jurišić

KORIJENI

rukovet zavičaja

Drago Ivanišević
Srećko Karaman
Branko Klarić
Jakša Ercegović

Nakladnik - Udruga Jesenice
Urednik - Ivo Klarić, prof.

IZ UVODNE NAPOMENE

Kad čovjek pročita knjižicu *Pučka škola u Jesenicama o 50 godišnjici (1867. - 1917.)*, koju je sastavio don Frane Ivanišević - veliki dobrotvor svoga rodnog mjesta u svakom pogledu i čovjek kojemu možemo zahvaliti jednu od najvrednijih hrvatskih etnografskih monografija *Poljica*, i upozna ondašnji život toga sela u primorju nekadašnje Poljičke republike, neće se toliko iznenaditi što je u posljednjoj, u ono vrijeme ne baš sretnoj dekadi rada škole (a ni monarhije) to malo primorsko i pomorsko mjesto iznjedrilo četiri pjesnika – rijetkost u tako kratkom razdoblju i za puno veća mjesta. Bila je to, barem dijelom, zasluga ne samo obrazovnog već i svakog drugog djelovanja škole koja je živjela sa selom u punom smislu te riječi.

Najpoznatiji među njima u tim zaista turbulentnim vremenima svakako je Drago Ivanišević (1907. - 1981.), pjesnik, dramski pisac, dramaturg, književni prevoditelj, slikar, profesor, rođen u Trstu, u koji su se njegovi roditelji preselili iz Jesenica i bili ugledni trgovci vinom: zatim Srećko Karaman (1909. - 1964.), Branko Klarić (1912. - 1945.) i Jakša Ercegović (1918. - 1945.), za koje se ne može reći da im je sudbina bila sklona, naprotiv, posebno dvojici posljednjih koji, preranim odlaskom, u stvaralačkom pogledu nisu imali priliku potpunije se ostvariti, ali koji i onim što su uspjeli pokazati imaju mjesto u svakoj povijesti hrvatske književnosti. Dakle, svrha ovoga malog odabira njihovih

pjesama nije govor o literarnim streljenjima i dosezima pjesnika, već sjećanje (koje nerijetko zna biti nepravedno kratko), pogled na prostor i vrijeme, na ozračje koje im je pretходило i koje se odrazilo u njihovu stvaralaštvu, o čemu don Frane piše u spomenutoj knjižici. U tom smislu, od bogate lepeze formi i pjesničkih izričaja u kojima je stvarao, Ivanišević je ovdje uglavnom zastupljen povratkom zavičajnoj čakavštini, na kojoj ostala trojica nisu pisala.

Zanimljivo je da je samo on (koji stjecajem okolnosti nije rođen u Jesenicama) do 2000. godine počivao na jeseničkom groblju Sustipan kad su, iz Argentine, na to starohrvatsko groblje preneseni zemni ostaci Srećka Karamana. Zemne ostatke Branka Klarića i Jakše Ercegovića, nažalost, kriju neke bezimene ratne jame iz svibnja 1948. godine.

Ali vratimo se don Frani i njegovoj knjižici u povodu proslave 50. godišnjice djelovanja redovite pučke škole u Jesenicama, što će pomoći da nam ne izgleda neobično ta rijetkost četiri pjesnika u tako kratkom razdoblju i na tako malom mjestu! Prirodni položaj pojedinih mjesta i njihove gospodarske prilike bez sumnje puno utječu na njihov razvitak i napredak... Sela prostrana rodnim poljem, bogata pitkim voda-

ma, bujnim povrćem, sjenokošom i tovnim blagom ne čute potrebe obrta, prometa i trgovine kao ona koja svega toga nemaju.

Nevolja gola najbolja je škola. „Komu je tijesno, taj hoće da se opruži i razmakne“, kaže don Frane. „U takvim gospodarskim prilikam ili bolje neprilikam“, nastavlja, „nahodilo se je prije pedeset godina selo Jesenice, položeno uz morsku obalu donjih Poljica, u pravcu državne ceste Splita Omiša. Gorska kosa koje se penje od Peruna kod rječice Žrnovnice do izbrješka Babliače u Priku pokraj rijeke Cetine zaklanja od mosorske bure tri sela: Podstranu, Jesenice i Duće. Dok se na zapadnoj strani od Kukova i Mutograsa sve do Blata na Strožancu proteglo široko i rodno polje koje daje obilna ploda za 1200 stanovnika sela Podstrane, dok se na istočnoj strani od granice sv Marka do Gruča, Oriha, te preko Čalopeka i Dugog Rata razvelo drugo, također prastrano i plodno polje koje zasjeca u maleni odlomak Duća sa 240 stanovnika, po sredini između te dvije pruge, zbililo se je usko i mršavo polje, isprekidano bujicam i brježinama, koje ne može da ishrani do 1500 žitelja sela Jesenica. Trebalo se je, dakle, iz ovog tiesnaca maknuti, opružiti na drugi, širi kraj. Ispred sela opružilo se je drugo rav-

no polje... veliko prostrano polje, naše sinje more, na koje je trebalo zaploviti i naći žitka.“ Ukratko, od zavičaja prema svijetu. „Obrada“ pak tog jeseničkog, ne uvijek baš ravnog i nimalo neopasnog polja koje su oni sredinom devetnaestog stoljeća već „obrađivali“ svojim bracerama, samo na idra, do Rijeke, Trsta, pa i do Mletaka, zahtijevala je mnogo više znanja ako su htjeli utrižiti plodove mukotrpnog težačkog truda, svoga i svojih sumještana, kasnije i težaka iz drugih susjednih poljičkih sela, ne samo u navedenim, već i u drugim, manjim mjestima. Te plodove predstavljalo je njihovo kvalitetno vino, iz vinograda s uskih i mršavih strmina okrenutih moru.

U Trstu i drugim mjestima nisu mogli konkurirati prodajom na veli-

ko, ali mogli su na malo, pa su otvarali gostionice i prodaje. Krajem stoljeća čak su i u Beču imali šest prodaja.

Brzo su shvatili da se u svijet i trgovinu bez znanja, dakle bez škole, ne može krenuti. Razvitak sela tražio je školu. Bilo je imućnijih seljana koji su i prije 1867. godine za svoju djecu nalazili učitelja „na plaću“, kako se govorilo, ali to nije bilo pravo rješenje. Pa su i pismeno i usmeno Jeseničani molili pokrajinsko školsko vijeće da otvori u selu redovitu školu. Splitska općina nije se protivila njihovoj želji, ali postavila je uvjet: uz materinski, treba učiti i talijanski! Jeseničani su sazvali seoski zbor, kojemu je prisustvovao i općinski tajnik iz Splita koji je nagovarao ljude da prihvate

talijanski. Oni to, međutim, nisu htjeli. „Nećemo pa nećemo!“ navodi don Frane odgovor Ante Vukovića i Andrije Ivaniševića. „Nećemo tuđega jezika, ili piši kako mi hoćemo hrvatski ili hajde kući.“

Općinski je tajnik na kraju pustio. Ipak, treba reći da je njihov stav o talijanskom bio dijelom i posljedica njihova odnosa s dvojicom općinskih „lancmana“, kako su ih zvali, koji su Jeseničanima bili nepoćudni jer su im se znali zamjeriti. Djelovanje javne redovite pučke škole pridonijelo je s vremenom pravom gospodarskom i kulturnom procvatu, velikom zajedništvu, pa i izgradnji dviju školskih zgrada koje su bile potrebne jer je selo bilo prilično raštrkano...

Ivo Klarić

DRAGO IVANIŠEVIĆ

Moja mati

Moja mati,
već odavno pokojna,
nije bila dama.
Moja mati bila je najobičnija mati,
prava mama.

Izmučena životom, životom ogrubjela,
nije ni čakskom posustala.
Kada bi uza me nejakog stala,
teškom rukom glavu mi obujmila
(rukom poput kvrgava korijenja)
skutren sam se pod njom gubio
zaštićen,
predavao se snovima, koje je ona,
škrtim riječima dobrotivo hranila...
Ali, kada jednom, poodrastao, zatražih
ispunjenje snova,
ona se blago nasmiješila,
nasmiješila se kao da je zatečena,
nepravredno optužena.

SREĆKO KARAMAN

Proljeće oko Napulja

Nebo i more u borbi za plavo,
oblačić plovi, ni sam ne zna kuda,
znakovi mira vide se posvuda.
Pokoj ti vječni, nepriznata slavo!

Masline rune, naranče u cvijetu,
opojan miris, blještilo i boja.
Ljepota ćutim ovo nije moja,
jer nisam ptica u slobodnom lijetu.

Za Capri eno sada sunce tone,

a ja sve mislim, to za Šoltu pada
i Mosor sjaji iznad bijelog grada.

Mome selu već i zvona zvone,
sumrak se spušta, pučina sva spava
pred kućom našom loza podrhtava.

I ovdje rastu maslina i loza,
putovi vode kroz polja u cvatu,
pod vrhom često zamekeće koza,
putovi sjaje u sunčanom zlatu.
Ni jedan kamen meni se ne javlja,
ljepote ove nisu naša slavlja.
Miriše neka opojnost u danu,
na radost budi nebo sasvim vedro,
osamljen sanjam mora drugu stranu.
O, lađo mala, moje bijelo jedro,
oplodi jarbol, a svjetlo i sjenu
u ljubav spleti i doleti meni.
Čudan će bljesak osvijetlit mi zjenu,
dok vjetar šumi: kreni i ne veni.

BRANKO KLARIĆ

Mir velikom bolu

Mir oblacima srebrnim što u modrini plo-
ve,
leptiru što oko zlatne svjetiljke kruži,
crkvici na brijegu koja k nebu zove
i ko čista djeva Bogu u samoći služi.

Mir vodama podnevnim u kojima borovi
rone
i o neizmjernim prostorima sanjaju,
zvonima što nad pučinom u zanosu zvone
i zvijezdama što svu noć Gospodu
se klanjaju.

Mir čovjeku što s posla vraćajuć se moli,
starcu što čeka da Gospod ga k sebi po-
zove,
srcu što raskajano krčag mržnje proli,
mislama što bijele u daljini plove.

Mir čempresima crnim ispod moga sela,
što nad dvorovima milih mojih bdiju,
polju nad kojim šume žita zrela,
urama zvjezdanim što zlatnim batom biju.

Mir pučinama koje za tišine se bore,
molitvama što sliju u korove se skladne,
srcima koja se ne smiruju do zore,
mir velikom bolu ove zemlje jadne.

JAKŠA ERCEGOVIĆ

Jedini

Jedan u meni živi koji hrvatski ne zna.
Kada govori lijeno, muca mi nešto strano
a tako blizu. Kadkad se smije,
diže mi ruke i pjeva mojim glasom.
Kadkada šuti na žutom jastuku tuge.

Često mu dođem, tiho, da ne zbune
zagledanost mu, hodočašća plaha.
On se nasmije. (Voli moje bdijenje).
Šane mi nešto, s povjerenjem, tajno.

Ponesem neke riječi, krhke, drage
s kojih me čežnje podzemljem uzda
pale za glazbom krajine u žaru
.....
prisutnost našu liepim snom da grade.

nematerijalne baštine, te svima onima od kojih dobivaju pohvale i kritike, publici koja ih nagradi pljeskom, te onima koji su ostali uz njih u najvažnijim trenucima.

Sadašnju postavu klape *Ankora* čine: Kristina Zubić, prvi sopran, Ana Širić, drugi sopran, Kristina Ujević Nikolac, drugi sopran, Maja Fabjanac, prvi alt, Jadranka Zelić, prvi alt, Ivana Dedić, drugi alt, Anamarija Kodžoman, drugi alt, te Marina Coce, drugi alt.

U ovoj prigodi *Ankora* zahvaljuje svim bivšim članicama koje su dale svoj doprinos dok su bile dio klape i bez kojih njezino postojanje ne bi bilo moguće. Stoga još jednom velika hvala, sa željom da će joj, kao i dosad, biti podrška i pratiti je na svojem daljnjem putovanju kroz vrijeme koje je pred nama.

Zahvaljujemo i voditeljima koji su bili uz *Ankoru* u samim počecima: Peri Klišmaniću i Neli Bujas Luketić, a posebno velika hvala Mirku Radanu, koji je zaslužan za mjesto koje je *Ankora* zauzela pod klapskim nebom. Iako je suradnja voditelja i klape završena, nadamo se i vjerujemo da ćemo, kao i dosad, ostati u prijateljskom ozračju.

Velika hvala svima.
Klapa *Ankora*

Klapa *Ankora* osnovana je 2009. godine u Podstrani. Njeguje izvorni klapski izričaj, a u repertoaru klape su i obrade pjesama duhovnog i svjetovnog karaktera. Kao ponosne čuvarice tradicije u prenošenju a cappella pjevanja, sudionice su brojnih smotri, humanitarnih koncerata i festivala. Posljednjih šest godina sudjeluju na finalnim večerima Festivala dalmatinskih klapa u Omišu, na kojima su osvojile Zlatni štit, dva Brončana štita, dva Srebrna štita, te ove godine i Srebrni leut. Na Međunarodnom festivalu klapa u Perastu (Crna Gora) osvojile su nagradu stručnog žirija. S velikim ponosom i zahvalnošću

nose i dosad nepodijeljeno priznanje Festivala klapske pisme u Posušju, prvu nagradu publike i stručnog žirija, a ove godine osvojile su drugu nagradu stručnog žirija i drugo mjesto po glasovima publike, osvojivši je srcem punim ljubavi i pjesme. Uz desetu godišnjicu postojanja i aktivnog djelovanja, u ovoj godini izdale su nosač zvuka *Serenada* i održale samostalni koncert u Gradskom kazalištu mladih u Splitu 29. studenog. Posebno su zahvalne svima koji ih podržavaju, prvenstveno Općini Podstrana, koja ih prati od početka djelovanja prepoznajući njihovo nastojanje za čuvanjem tradicijskih vrijednosti a cappella pjevanja kao

ŠIŠKUŠA - vinička kuharica s dušom

Sinoć je predstavljena dugo očekivana knjiga *Šiškuša – vinička kuharica s dušom* Ljubice Mihaljević, rođene Šiško.

Predstavljanje knjige održalo se u dvorani hotela *Zagreb* u Splitu, u kompleksu Duilovo. U nazočnosti velikog broja gostiju i posjetitelja, knjigu su predstavili naši uglednici dr. Darijo Radović, predsjednik Ogranka Matice hrvatske u Podstrani, Suzana Škojo, prof., nastavnica u

Školi likovnih umjetnosti u Splitu, dr. sc. Ilija Protuđer, poznati jezikoslovac, te Petar Škorić, dipl. novinar, zastupnik u Saboru Republike Hrvatske. Kao posljednja u promociji

ove izvanredne knjige nastupila je i autorica Ljubica Mihaljević. Program je vodio i moderirao Ante Šiško. Organizaciju ove prekrasne promocije preuzeli su na sebe Ogranak

Ante Šiško, Ljubica Mihaljević, Suzana Škojo i Ilija Protuđer

Matice hrvatske u Podstrani te naše Zavičajno društvo *Zavelim* iz Splita, čiji su vrijedni članovi pridonijeli tome da ovo predstavljanje bude na najvišoj mogućoj razini, što ovakvi događaji zaslužuju. Po reakciji mnogih koji su nazočili ovoj promociji, to je bio zaista izvanredan kulturni događaj. Velika hvala svim prijateljima iz Matice hrvatske te *Zavelima*.

Knjiga je predstavljena s različitim aspektima, koje su vrlo elokventno i stručno iznosili naši promotori. Svaki je na osoban i prepoznatljiv način sagledao ovu vrijednu knjigu, i svi su naglasili njezinu važnost u očuvanju naše kulturne, povijesne i nacionalne baštine. Sve je dodatno vrednovano brojnim izvornim receptima koje je Ljubica Mihaljević posložila vrlo stručno, estetski gotovo savršeno. Osim toga, ova antologijska knjiga prožeta je emocijama,

koje su gotovo opipljive. Šiškuša govori o jednom vremenu, o životu jednog viničkog sela, jedne obitelji. Uvjerljivo, stilski izvrsno i gramatički savršeno govori o ljudima, događajima i izrazima, toponimima, o svemu što je autorica nosila u sebi, a sada je to na poseban način podijelila sa svima nama. Zapravo, ovom je knjigom nama predala i budućim generacijama ostavila veliko etnološko-povijesno djelo. Svi predstavljači složni su u ocjeni da Šiškuša nadmašuje kraj koji opisuje, da je to zapravo kulinarska i povijesno-etnološka priča u kojoj se može naći širi hercegovačko-dalmatinski kraj, te bi je svako mjesto moglo smatrati svojom.

Na kraju je sama autorica govorila o svojoj knjizi i svemu što ju je pratilo na putu njezina stvaranja. Priznala je da nije bilo ni jednostavno ni lagano doći do cilja. Cijelo

vrijeme osjećala je svoju obavezu da mora na takav način dati svoj doprinos svome rodnom kraju i zbog toga se i uhvatila ukoštac s velikim izazovom pisanja o vremenu djetinjstva koje je provela u rodnoj Vinici, u svojim Šiškama. Ljubica je na kraju zahvalila svima koji su zaslužni za izlazak ove knjige, u prvome redu svojoj obitelji, posebno kćeri Marti, koja je bila stručna i aktivna sudionica u ovome projektu, zatim Matici hrvatskoj, koja je u presudnom trenutku stala iza njezina tiskanja, pa našem zavičajnom društvu, čiji su pojedinci uložili veliki napor da ova knjiga i ova promocija budu na ponos svima nama. Ljubica Mihaljević zahvalila je i svim donatorima koji su pomogli u njezinu izdavanju, te je na kraju ovoga prekrasnog skupa u Splitu njima i svima drugima predavala knjige s posvetom.

ŠIME VUČETIĆ

DANI RASEDLANI

(neobjavljeni dnevnik)

.....
Priredio: Dragan VUČETIĆ
.....

Ponedjeljak, 3. III. 1958.

Jučer sam bio u Blatu. Dan onaj jedar kao u kneško doba. A Blato mi se opet javilo divno i mučilo me jednom melodijom starine, melodijom koja izvire iz prašume, probija se kroz groblje sv. Križa na Veloj strani i suzdržano se očituje iz crkve svete Vicence, zvonika i lože. Škurosur crkva, i zvonik, pod obliinom vedrine, djelovali su na mene kao debela stabala, kao nešto što je tako živo od starosti i prošlosti, te ne znaš bi li se nasmijao ili nešto rekao, da naprosto šutiš i gledaš kao u sure ploče groblja. Ta Vela strana, to Blato i njegovi komšiluci, mila imena Krtinje, Vlasinja, Dočina, Malog i Velog Učijaka i Zlinja, to me Blato neobično dira: ja nigdje, ni u Spli-

tu, ni na Griču, ni u Dubrovniku, ne osjećam drevnost i takoreći vrijeme ljudsko, od doba lova do današnjih villa, kao u Blatu. Tu mi je otvoreno prisutna pučka narav, mističnost poredanih kuća, i ja čujem tamo u Blatu, u onoj tišini između njegovih bregova, sve ono što je ime i vrijeme izgubilo, a postojalo je kao ovo i mi što postojimo s našim crijevima i s našim fantazijama. Upravo zato, možda, što mi je kao da sam se tu rodio (a rodio sam se u Luci bez veće tradicije), i što mi je lako suglasiti se s legendama, s ljudima, s kućama, s pjesmama, sa šalama i prirodom Blata, ja sam u poziciji da osjetim jednu neizrecivu draž života, naturalizam ljudskog i takt vremena, koje ide i ostavlja nas s našim starinama veoma jednostavno i potpuno bezbrižno. Meni su Blato i njegovi ljudi određene pojave života, a karakteri

su neobično zreli, umni i satirični i humoristični, te bih rekao da nema u Dalmaciji grada, mjesta, u kojem bi bilo toliko drevne zreline, duhovitosti i slobode kao u Blatu. Jesu, pravo reći, Blačani ponekada i odlučni, više nego drugođer, i da se odluče na nasilja, no ja sam sklon vjerovati da je pamet blatska toliko snažna da uvida veoma lako izlišnost naglog poteza, surovosti, zločinstva, zla. Ali, to je odavno u mojem prstu, i na te sam misli naučan kad je Blato prisutno u mojem oku; meni je do onog ambijenta, do onog osjećaja starih, mrtvih ljudi, do onih polja koja me neobično čude, kao i pogled na Kamenjak i more i Proizd s mjesta Vele strane, gdje je staro groblje sv. Križa. O, Blato, Blato, posebno ti je nebo, a ljudi su ti izvorni tako jako kao da su im čudi i krv s izvorom u esencijama čovjeka.

Veleluški križ u crkvi Gospe od Zdravlja čudna je, čisto luška legenda. Kad se ovdje nagradila nova luška župna crkva, Žuvelići su htjeli da na njihovoj strani, na oltaru njihove lađe, bude oltar posvećen svetom drvu križu. U tu su svrhu poslali u Mletke ljude s bracerom, koja je

imala kupiti jedan križ. Došavši u Mletke, namjerali su se ovi ljudi na jedan veliki i impresivni križ, kojega su se, takoreći, prestrašili: strašan izraz Isusov, a križ velik gotovo tri metra, tako je djelovao na njih svojom jezom da su odlučili otputovati iz Mletaka i križa ne kupiti. Otplovivši iz luke, zbonacalo je te nekoliko dana nisu mogli ni naprijed ni natrag: došla im je stoga u toj bonaci misao da ih to kažnjava križ koji su odbili, i da bi moglo na putu, kao kazna, i gorih stvari biti. Kako je uz to zapuhao lagani vjetrić prema kopnu, vratili su se u Mletke (i taj vjetrić kao da ih tjera odbačenom križu) i kupili križ. Došavši u Luku, i otvorivši zapakirani križ, Lučani su bili užasnuti njegovim jezivim izgledom, te su odlučili da ga ne stave u crkvu, na oltar, koji je ionako bio premalen za dimenzije ovog famoznog križa. Odlučili su zato, s popom i bratovštinom na čelu, da se križ spremi u podrum bratovštine, pa će se vidjeti što će s njim. No, kako je taj križ ostao i duže vremena u podrumu, pop je došao do ideje da bi bilo najbolje da se križ spali, jer je grijeh da ga se tako, sveta, drži u podrumu, gdje su miševi, vlaga, prašina, mraz, ionako ga neće na oltar, strašna i velika. Naravno, narod se usprotivio da se križ spali, a svak je smatrao tu ideju teškim svetogrđem, najteže kažnjivim. Cijeloj Luci, pa i popu, u osjećaju tog svetogrđa, pa i u uviđanju da je odluka da se križ stavi u konobu, to nije davalo mira, ni danju ni noću, te se počeo križ, onako strašan i jeziv, javljati svima redom u snima, mučiti ih i zvati k sebi, govoriti im da su ga izdali gore od Židova koji su ga propeli. I naravno, donesena je na dramatičnom vijećanju odluka da se križ postavi u novosagrađenoj crkvi na Badu i tako se iskupi grijeh. Po jednim, križ je u svečanoj procesiji bio ponesen tamo gdje je i danas, a po drugima bio je jednostavno prenesen uvečer nekako na civarama, što je bilo novo svetogrđe, te je zato grad tukao sa sjeveroistočne strane sedam godina. Nije li prije otukao i onaj teški grad i zato su se zavjetovali kupiti križ? Tu su veze: ili jedna ili druga.

Blato na Korčuli

Prisjetio sam se da je grad bio otukao Luku na blagdan sv. Križa. Čak su masline bile tako otučene da godinama nisu mnoge ni rodile. Odatle u Luci i dan posvećen križima. Uopće, Luka strašno pati od križeva. Prvi javni ateistički akt bilo je obaranje križa od smrti, koji je 1917. ili početkom 1918. oborio Vice Škajko Žabica.

I Gospa u župnoj crkvi sv. Vence u Blatu vezana je za jednu tako fantastičnu legendu, koja se čini, kao i ta o luškom križu, prilično čisto naška. Kažu da je blatska pastirica pasla stado poviše garme od Poplata. U pastirskoj dokonici, sišla je na more da upara lupara, da nakupi ogrca, da eto nešto ulovi. Ušavši u pećinu Garme, ugledala je, uz samo more u garmi, lik Gospe, koja ju je pozvala k sebi i dala joj krunicu, rekavši joj da ode u Blato i javi narodu da mu je došla Gospa preko mora. Pastirica je bila u nezgodnom položaju, jer „ko će mi čuvati ovce dok se ja vratim“. Gospa je rekla: „Ja ću ti čuvati ovce, i ne boj se za nijednu.“ Naravno, pastirica je s očenašima Gospinim išla u Blato, došla pred župnika i narod, i župniku pružila krunicu, no župnik krunice nije vidio, nije ju mogao opipati. Pastirica je, naravno, dalje pružala krunicu, no pop je opet nije vidio, no samo je shvatio da se radi o čudu, koje on ne vidi. Skupio je narod i preko Potirne otišao u Poplat da prenese Gospu. Ali, kad su bili u Garmi, jedni su vidjeli da je tu doista na mrkenti neka nepoznata drvena Gospa, a drugi, mali broj njih, vidjeli su pulenu razbijena broda, koja je predstavljala neku varijantu mješavine antičke boginje i sirene. Pop je, naravno, Gospu uzeo i sve-

čano je prenio u Blato, a na putu im je učinila jedno čudo. Kad su bili na raskršću putova, što vode jedan za Luku, drugi za Sitnicu i treći iz Potirne za Blato, procesija je žedna otpočinula i zaspala. Pošto bjehu žedni, iz kamena je potekla voda, svi su se napili, i sretno u slavi stigli u Blato. Na uspomenu, uz kamen iz kojeg je bila potekla voda podignut je križ za vječna vremena. Eto ti: križ i Isus su kod nas (a i Gospa) bili u velikoj cijeni. Gospa je sa svojim Sinom vladala našim pukom i teško je ne vidjeti prazninu (kad se novim nije ispunila) koja je nastala kada su te svetosti i svetitelji bili srušeni. U nevolji i trudu, u bolestima i kavgamma, u željama siromaha, zaljubljenika, patnika, posjednika, popova, lugara, pastira, ribara, svih jednako Isus se sa svojom majkom do jučer javljao kao spasonosna vizija, kao maštarsko utočište, u kojem je toplo i prijatno kao u materinoj utrobi. To su teme, poetične i groteskne, pa su i danas vrijedne da ih obradi moderno pero, na način da se ne bi kroz vrata vratile u posjed misli i osjećaja. Ali ako me tako misteriozno gleda antička boginja, i vidim je u suncu, u moru, na balkonu, u travi, zašto mi ne bi i križ s Kristom mogao biti prijatnim idolom? Ne! Krist jest simbol naših patnji, ali on je i noć, noć ljudska, odlazak od boginje i bogova grčkih, El Greco u Toledu i Vatikan, simbol koji je još topao od naših legendi, od naših suza i želja i nada, od crkve i kršćanskih rituala i molitvenika.

Legenda o zmaju i Arturu

Piše: Ivica LOLIĆ

Kulturom protiv otpada u napuštenom kamenolomu Perun inicijativa je koja je nastala prije nekoliko godina, kad se saznalo da će Podstrana, ali i Split smjestiti svoj otpad u napušteni kamenolom, tu pred nosom susjeda, nad dragocjenom rijekom, u srcu mitske gore Perun i u vrijeme kad su takvi veliki i apstraktni prostori iznimno atraktivni i traženi. Guranje otpada u kamenolom smatram nedostatkom vizije, linijom manjeg otpora i pokazateljem nepoznavanja važnosti vlastite kulturne, ali i prirodne baštine. I to me žalosti... Ali jednako znam da jasnoća, strpljenje, upornost i žarka želja mogu mnogo toga promijeniti.

Počnimo ovu priču. U posljednjih desetak godina u Podstrani su u području kulturne baštine održana tri

velika i značajna znanstvena skupa. Na njima su prezentirani znanstveni radovi koji su unijeli novo svjetlo u razumijevanju: 1. praslavenske mitologije i njezinih ostataka na području Žrnovnice i Podstrane; 2. veze rimskog vojskovođe Lucija Artorija Kasta i kasnije nastale legende o kralju Arturu; 3. tisuću godina Poljičke republike. Ta tri sjajna skupa pokazala su nam koliko bogato naslijeđe baštinitimo. Ta spoznaja nosi i odgovornost koja upućuje na to da je potrebno dalje djelovati na osmišljavanju najboljeg načina za prezentaciju tako dragocjene baštine. I to se događa, polako, ali sigurno! U sklopu ovih promišljanja postalo je jasno da je plato napuštenoga kamenoloma Perun svojom veličinom i pomalo zastrašujućom apstrakcijom idealno mjesto za prezentacijski centar naše bogate i slojevite kulturne baštine. Nakon vijesti o otpadu u kamenolomu, odlučili smo kulturnim događajem pokazati javnosti koliko je taj prostor važan i privlačan.

Prva konkretna ideja došla je u rujnu prošle godine od mog starog frenda Slavka Popadića, koji je osmislio skicu za predstavu u kamenolomu. Zamislio je dvije scene, dva dvora, jedan antički i jedan praslavenski.

Antički je dvor harmoničan, idiličan i u njemu živi Artur. Praslavenski je dvor mističan, mračan i u njemu živi zmaj Veles. Sve se zakomplicira kad zmaj poželi lijepu Arturovu kćer... Tako je počela avantura duga 10 mjeseci. Danima smo sjedili u kamenolomu i maštali, maštali, pisali, kidali pa opet pisali i konačno napisali! Tad nam u pomoć stiže brza, pametna i učinkovita Dalila Vukušić i uključila se u svaku poru scenarija, te postane nezamjenjivi dio našeg tima. Ulogu organizatora preuzele su udruge Žrvanj iz Žrnovnice i *Artorius* iz Podstrane. Projekt predstave otišao je na mnoge natječaje... Nakon Nove godine okupljamo glumački tim... Slavko izrađuje kostime... počinju probe... glumce uvježbava Zoran Kelava... u svibnju počinje uređenje prostora kamenoloma... izrađuju se kulise... Konjički klub *Dalmacija Equino* sudjeluje u predstavi... noćima uvježbavamo scene... počinje medijska najava... interes je ogroman... približava se prva izvedba... napetost raste... prva izvedba... potpun uspjeh... publika oduševljena... i mediji... druga izvedba... potpun uspjeh... 40 glumaca i još toliko volontera ne žele kući... Vlada opća i neviđena radost... Uspjeh je potpun! A hoće li u kamenolomu otpad? Zna se, sigurno NEĆE!!

Glumački ansambl s redateljicom i autorima

EROPLAN

prema jugu 1976.

.....
Piše: Drago MLINAREC
.....

Ima ljudi koji se užasavaju pri pomisli kako ulaze u avion. Začuti motore kako bruje dok zrakoplov nežno rula po pisti čekajući dozvolu za polijetanje dovodi ih do granice galopirajuće panike. Balansiraju na oštrici.

Pod oblake, pod strmim kutom u plavetnilo koje se pruža u beskraj sve dokle ti pogled kroz mali okrugli prozorčić seže, e, to neki ni u ludilu.

U pitanju je, kao što vidite, klinički slučaj, sindrom koji je do sada tinjao duboko skriven u podsvijesti. Ne spominje se, jer nije zgodno i nije za javnost, mogao bi se tko dočepati informacije, a tu se situacija može nepotrebno zapetljati i...

Sada, prije samog svečanog i očaravajućeg odvajanja od piste, kad ćemo poletjeti, a tice nijesmo da krilima mašemo, kad postajemo sudionicima davnog sna čovječanstva da poleti, da bude bliže nebu, neki od nas predaju se strahu.

Radije ginu na autocestama, kotrljaju se vlakom, jašu, žuljaju stražnjicu, plutaju brodovima što, kad malo bolje promislite, može biti nezaboravan doživljaj. Sve je to okidoki, ali kad treba u najkraćem mogućem vremenu prijeći velike udaljenosti koje se danas u tisućama kilometara mjere, onda nema druge nego hrabro u eroplan.

Ako se zabrinuti odluči i uđe u letjelicu, postoje razne tehnike za savladavanje straha.

Hibernirani strašljivac – strašljivica može već prije polijetanja na šanku malu dozu, protiv straha. U letjelici, kad je u zraku, šank odmah proradi. Biraj, želiš li sok, možda vino iz malih bočica, ili nešto konkretnije?

U svakom slučaju, tu se ne umire od žeđi, ali postoji, nažalost, i takva

mogućnost.

Zamislite da avion prisilno sleti u pustinji i nikakav bar nije u blizini, pa ako pomoć ne stigne na vrijeme, onda je totalna dehidracija možda i moguća.

Ne brinite!

Danas, u vrijeme kad je naša lop-ta okružena satelitima, odmah će vas pronaći. Uvijek i u svakom trenu znaju gdje ste, kud idete!

O.K., srkneš nešto, svi srču.

Letiš li satima, najprije doručak, nema veze kaj je ručak bil maloprije, letimo na zapad, tamo tek sviće i tek će doručak. Dakle, sve je u redu, to je prvi postulat relativnosti, kad stignemo na pola puta, slijedi lagani ručak.

U međuvremenu kikiriki leti na sve strane.

Ako letiš daleko i ak je firma fina i poznata, nemreš riknuti od dosade. Ne dozvoljavaju da predahneš! Za sitnu lovu unajmiš sluške, uštekaš se u jetove hi-fi programe. Istina, u stereo-doživljaj motori unose smetnje, ali bolje s motorima nego bez njih, motori su neophodni da se izbjegne fizikalna pojava poznatija pod imenom – slobodni pad.

Darkec se tak sprestrašil puta v Caracas da je odmah u Zagrebu rekel:

– Bum si lepo domeka ostal!

Tak je Slobač umesto Darkeca za-lepršal.

Nema drito Zagreb – Caracas, jema Zagreb – Frankfurt – Caracas.

U Zagrebu početak travnja, smrzavanje, još nije ugrijalo.

Rula Lufthansa, polijećemo, početak egzotičnog putovanja preko Bare, Velke bare, u tropske krajeve.

Evo nas u hotelu, ali u drugom gradu.

U sobi iznenađenje, i kaj to moje okeco vidi:

– Pa to znam, to je djelo serigrafijsko, našeg vrlog meštra naive, gospo-
na Rabuzina!

Svratim do restauranta nešto u kljun ubacit, od umetnosti se ipak živeti nemre, kad ono opet Rabuzin.

Prati me slikicama, i kaj?

U stranom svijetu stvari dobivaju potpuno novo značenje.

Ostavimo radije granicu domo-ljublja, da se zgubljeni v tugi odmah doma ne vrnemo.

Nastavimo gdje smo stali.

Letimo dalje!

Frankfurt – Caracas!

– Ici, znaš kak je dobil ime Boeing 707?

Icica, bit ću indiskretan, ona se boji eroplana.

– Znaš kak je dobil ime? – davim uporno.

Ici gleda more, svisoka jer lepršamo deset tisuća iznad i sve se dobro vidi. Vrijeme na putu je krasno, javlja pilot, u to se možemo uvjeriti i

Foto: Drago Mlinarec

sami, dovoljno je samo luknuti kroz prozor.

– Boeing 707, znaš kak je dobio ime?

A zakaj inzistiram?

Ici zgljeda zabrinuto, ajmo je razveselit, izvaliti koju, to sam ponekad u stanju...

Uspjeh, Ici reagira, koristim priliku da je još jednom za svaki slučaj priupitam, jer možda prije nije dobro čula:

– Boeing 707, kak je dobio ime?

Gleda radozno, imam publiku!

– Dobro je poznato da je Boeing fina firma, vidla si da čak i u “2001 odiseji” na svemirsku stanicu dolijeću letjelice sa Zemlje i kak tam piše?

– Boeing, kuiš. Artur i Stanley su znali odabrati, a zakaj su odabrali baš Boeing?

– Imaju veliko iskustvo. Stalno eksperimentiraju na novim modelima. Ne spavaju na lovorikama, na staroj slavi, furaju SF, science-fiction. Znanost!

– A znaš koji model bombardera su za nas civile preuredili da se furamo pa se to sad zove kak se zove? A kad su to napravili?

– Pedesetih sam još bil klinac dakle, od sredine pedesetih leti 707, danas ga smatraju zastarjelim, kuiš kak tehnika brije, niš je nemre zaustavit! Možda se pitaš zakaj se zove 707, zakaj ne 77. To ti je jako bitno jer je tek sedamsto sedmi pokušaj uspio, a ovo u čemu se mi sad furamo ima serijski broj sedamsto osam i još uvek leti, jelda? Jel ti sad lakše, kak se uzrujavaš, u ovom se eroplanu može riknut

jedino od dosade, kak ne kuiš da ni projektor za filmove nemaju, samo nam klopnu furaju ko da nam je Gargantua ideal kojem težimo, a žvakali smo i degustirali prije nekoliko minuta!

Ici je potonula u priču, totalaka! Ispod nas Atlantik.

Sve u plavom, volare, nel blu di pinto di blu...

Ma nije sve plavo!

Tanka bijela linija proteže se kilometrima. Morska pjena, snijeg ili labudovi?

Nit je snijeg, nit su labudovi!

Kak to okeko moje s ove visine vidi je neprekidni niz plutajućih objekata koji lakši od vode evo oceanom regatno plove u daljine, prema obalama gdje će se jednog dana nasukati nanesenim morskim strujama.

To nam je, dakako, iz geografije iliti zemljopisa odavno poznato, to smo apsolvirali u vrtiću!

To je pomoglo i Kristoforu iz Genove kad je 1492. zajedril v Indiju, al je doplatal v Ameriku iak o tom ni pojma imal...

Ak ni sneg i ak nisu labudovi, a kak to onda je?

Zamoliti pilota da se malo spusti, da pogledam izbliza, ne pada mi ni na kraj pameti, nema on vremena za nepotrebna spuštanja, on brije po zadanoj ruti i voznom redu!

A kak je to tam dole?

Kak spoznati i kak su to stari Grci?

Oni su bili tak pametni, ak se setimo Demokrita, pričal je o atomima dok još nisu pojma imali da bu neki

Holandez jemput zmisil mikroskop. A moš ti vidit atome kroz mikroskop? Kroz obični ne, ali kroz elektronski se vidi!

Pa kak je onda Demokrit videl kak se videti ni moglo?

Bil je tak siguran u to kak je skužil da je to odmah rekel svima koje je to u Ateni zanimalo.

Reakcija je bila predvidiva:

– Pil je krivo vino!

Atom = najmanja moguća čestica koja ima odlike većeg komada dalje nedjeljiva! Dobro, tu se malo zeznul, ali u principu čist O.K. za ono vreme!

Razmišljanje, dedukcija!

Da probam, bijelo je i pluta, more se pjenu, to je poznato, al da se pjenu samo na nekim mjestima, a odmah do njih ne, to nemre, ne bu šlo!

Možda se pjenu udarajuć u neke bijele predmete koji plutaju u nizu? Je morti negdo male bele ladice masovno v more hitil?

Mislim, radi se o pljastik ambaljaž!

Plastično smeće u nizu pred okicama mojim začuđenim preko oceana pluta i iz raznijeh izvora onečišćenja potječući, dakle, nošeno morskim strujama unosi nepotrebne smetnje prodirući do mojih malih sivih koje pametnijeg posla nemaju, i umjesto da se zabavljaju igrajući se lovice s imaginarnim slikama koje u mašti mojoj beskrajnoj videne bijahu i evo pred svečanim iskrcajem na sanjanom mjestu, da vidim kako na daljinu, jelte, vidim i u kojim se detaljima unutarnji doživljaj razlikuje od stvarnosti...

Izašli smo iz letjelice, kroz tek otvorena vrata puknulo me drito v glavu, mislim da je bilo jedno šesto u hladu, a sparina je ovdje tisućljećima pripremana da me opali.

La Guardia, do Caracasa autobusom! Kuiš kak brijemo?

Zagreb – tramvaj – bus – eroplan 1 – Frankfurt – Sheraton – eroplan 2 – La Guardia – bus – Caracas – Hilton!

Bus samo za nas!

Eroplan file

Srijeda, 11. 12. 2019.

PINEL POD PERUNOM

Peta adventska likovna kolonija
Likovne udruge
Ante Kaštelančić

U organizaciji Likovne udruge *Ante Kaštelančić* iz Podstrane, 30. studenog održana je peta adventska likovna kolonija u Pastoralnom centru Gospe od Siti.

Na adventskoj koloniji sudjelovali su slikari iz spomenute udruge te Likovne udruge *SalonaArt* iz Solina, a nastalo je 25 radova u tehnici akrilika. Motive su odabrali sami autori, ali prevladava adventska tematika i simbolika. Nastali radovi bit će darovani pokroviteljima kolonije – Općini Podstrana i Pastoralnom centru Gospe od Siti. Od nastalih radova i onih koji će još nastati prije Božića bit će postavljena adventska izložba u Pastoralnom centru Gospe

od Siti, pa će tako i naša udruga sa suorganizatorima upriličiti izložbu na spomen rođenja Svjetlosti svijeta.

Sudionici izložbe su Zdravko Cota, Snježana Mratinić Peggy, Duško Aničić, Tonči Erceg, Nikša Erceg, Anamarija Kahrić, Hajdi Tabak-Javorčić, Lada Lušić, Dragan Stojković, Jasminka Božiković, Ina Petric, Marija Jovanović, Slavica Marić, Magdalena Šošić, Lena Lušić i Edo Unković.

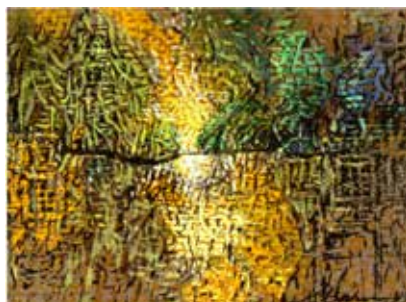
Duško Aničić, prof.

PRVA MEĐUNARODNA LIKOVNA IZLOŽBA DOBROJUTRO MORE

Kao dio ovogodišnje pjesničke manifestacije *Dobrojutro more*, Likovna udruga *Ante Kaštelančić* priredila je izložbu likovnih radova s temom mora. Izložbu je postavio predsjednik udruge Duško Aničić, prof., a nazočni slikari, pjesnici i brojni posjetitelji mogli su uživati u 80 likovnih izložaka šezdesetak autora. Predsjednik Ogranka MH u Podstrani dr. Darijo Radović otvorio je izložbu, a pozdravnu riječ uputio je i Mladen Bartulović, općinski načelnik, koji je svima zahvalio i poželio ugodnu večer. Potom je Nikša Erceg, u toj vrućoj kolovoskoj večeri, uz gitaru otpjevao nekoliko pjesama prepunih dalmatinskoga glazbenog i pjesničkog kolorita. **Duško Aničić**, prof.

Tonči Erceg, Vala

Mišo Baričević, Bljesak

Botis Mihovilović Sokol, Škoj

Lada Lušić, Barbinac

Nikša Erceg, U mandraču

Jure Jovica, Jutarnji lov

Danijela Melić, Jedra

Duško Aničić, Gledam more gdje se meni penje

BAŠTINA I MI

Udiru je korisna i plemenita akcija *Posadi drvo!* Klimatske promjene donose nam sve žarča ljeta. Sjenovita stabla pravi su odgovor na ljetne vrućine.

Nažalost, naši prostorni planovi evidentno su deficitarni zelenim površinama. Nema urbanih krajobraznih lokaliteta. Nema javnih površina s drvodredima kao što su trgovi, parkirališta i šetališta. Nema ih dovoljno i sve se više devastiraju.

Uništavaju se autohtoni tamarisi uz šetnice kraj mora. Park-šumica bivše Jadranske straže u velikoj je mjeri zapuštena. Položena je prema sjeveru na strmini. Nedostaju joj šetnice i klupe. Rubni dijelovi vizurama podsjećaju na marjanske vidikovce. Slikovita stabla borova stvaraju opušajući hlad i svježinu.

Kada maestral puhne u krošnjama, javi se potpuna uгода. Stari mještani Strožanca imali su velike okućnice u kojima su bila sjenovita stabla smokava, oraha, nešpula, višanja i drugo. Oni su uživali u blagodati plodova i hlada. Poljodjelske obitelji Juras, Luketa, Jakovac, Vlašić imale su brojne voćnjake bresaka, poznate „podstranske praske“; to su bili svojevrsni „parkovi“ gdje bi se i gosti odmarali ili šetali okolnim stazama. Ljetna je hladovina bila sastavni dio života i rada. Služila je kao okrepa, odmor.

Stari mještani u takvim bi se trenucima obraćali jedni drugima: „Kume, hladujmo, vrijeme je...“

Slijedi zaključak da nam je potrebno što više sjenovitih stabala i hlada. Tada bi nam ljeta bila ugodnija i raznovrsnija u doživljajima prirodnih ljepota našega kraja.

Stoga: posadi drvo, ne budi...

Martin Vlašić i Željko Pekić

Zlatko Juras

Ivan Bašić

POVRATAK PRIRODI

Vraćam se prirodi.
U njoj za svih ima mjesta.
Nitko ni s kim ne gospodari.
Nema pobjednika, ni pobijedenih.
Svi su jednako važni.
U njoj je sve na pravome mjestu
i teče po najboljem,
stoljećima ustaljenom redu.
Noć smjenjuje dan
dobrodošla za odmor i san.
Biljke iz zemlje zadovoljno rastu
na zadanome mjestu
i mirno se u nju vraćaju
kad plod donesu.

Vraćam se prirodi.
Bježim iz kaosa urbanizma.
Daleko, što dalje.
U divljinu.
Tamo gdje još nije stigao
ljudski napr(e)dak.

Vraćam se prirodi
dok me još ima,
dok je još ima.
Vraćam joj se, ako me prima,
s mnogobrojnim
neprirodnim navikama.

Duško Aničić

ZOVU MENE
VILE S MOSORA

Zovu mene vile s Mosora
Pjesme sjetne, kose vijorene
Suzne kapi, bura nosi
Ka nebeskim zaravnima.

Neće pjesme, suze neće,
Leden vjetar poslušati,
More šuti pa ih stopi,
Sjever pjenu morską pršti.

Tu sam, ne znam gdje sam,
Vilo moja kose vijorene,
Daj mi kaplju s Mosora,
Mirisom kadulje i smilja.

Kosom svojom tilo mi omotaj,
Šaputavi neka bude san,
A sa jutrom kad te nema,
Buditi će me kamen uspomena

Zovu mene vile s Mosora,
Kose vijorene...

AIRSOFT KLUB LAV IZ PODSTRANE

Piše: Zoran JURIŠIĆ

Izraz „airsoft“ većini naših mještana ne znači ništa. No, u Podstrani djeluje Airsoft klub *Lav*, a o ovom, po svemu zanimljivom klubu govorit će nam njegov predsjednik Jakov Dražić.

Što znači „airsoft“?

– „Airsoft“ je vojni simulacijski sport u kojem se upotrebljavaju replike vatrenog oružja. Te replike i po obliku i po težini odgovaraju pravom oružju, ali umjesto metaka izbacuju plastične kuglice promjera šest ili osam milimetara. Ovaj je sport razvijen u Japanu, a i većina „oružja“ proizvedena je tamo.

Kada je osnovan ovaj klub u Podstrani?

– Članovi kluba ovim su se sportom počeli baviti u Solinu, a naš mještани Ante Minigo nagovorio nas je prije šest godina da osnujemo klub i u Podstrani. Prvi predsjednik bio je Mario Duspara, a u klubu smo bili samo nas šestorica. Danas su u klubu 22 igrača, s tim da svatko ima svoju opremu. Naš je klub član Hrvatskog airsoft saveza.

Je li oprema za ovaj sport sku- pa?

– To ovisi o samom igraču. Osnovni je paket oko 3000 kuna i to je dovoljno da se netko počne baviti

ovim sportom.

O čemu se ustvari radi? Je li to simulacija stvarnog rata ili nešto drugo?

– Na natjecanju sudjeluju dvije suparničke strane, a može ih biti i više, koje odraduju zadatke koje im je zadao organizator. Na zadnjem natjecanju zadatak „vojne“ jedinice bio je uništenje „narkokartela“ i njihovih „pogona za proizvodnju droge“. Naravno da je taktika natjecanja istovjetna s vojnom: snalaženje u prirodi, čitanje vojnih karata, taktičko djelovanje prema protivniku i slično. Uglavnom, natjecanja su i fizički i psihički vrlo zahtjevna, pogotovo ona koja traju i po 24 sata.

Gdje se okupljate i imate li svoj poligon?

– Prostore nemamo, što nam uvelike otežava rad. Najveći je problem što nemamo adekvatan prostor za skladištenje rekvizita i opreme koju koristimo u organizaciji natjecanja.

Nadamo se da će se u dogledno vrijeme pronaći neki prostor i za nas. Poligon koji smo koristili, na području kamenoloma, sada je, nakon velikog požara, neupotrebljiv. Za sada koristimo jedan poligon na području Tugara, u starom selu Ume, koji se pokazao idealnim jer ima pristupnu cestu, a i mještani nam ustupaju zadržni dom za naše potrebe.

Tko i kada može postati vaš član?

– U pravilu osoba mora biti punoljetna i mora proći regrutski rok u trajanju od najmanje šest mjeseci. Nakon toga, ako zadovolji kriterije propisane Pravilima, postaje punopravni član.

Sudjelovali ste na raznim natjecanjima i organizirali ih. Je li klub imao neke zapaženije uspjehe?

– Klub godišnje sudjeluje na desetak natjecanja na području RH i BiH. Već šest godina organizira veliko međunarodno natjecanje u trajanju od 24 sata, na kojem svake godine sudjeluje oko 300 igrača iz Češke, Slovačke, Slovenije, Austrije i BiH. Pravih nagrada u ovom sportu nema, više je to stvar prestiža.

Hvala vam na razgovoru i nadam se skorom susretu na vašem poligonu.

RONILAČKO-EKOLOŠKI KLUB PODSTRANA

Piše: Zoran JURIŠIĆ

Ronilačko-ekološki klub *Podstrana* po tko zna koji put održao je akciju čišćenja podstranskog podmorja. U subotu, 26. listopada, a u suradnji sa Savezom sportova naše općine, stotinjak ronilaca i volontera prošlo je podmorje od ušća rijeke Žrnovnice do hotela *Lav* i iz mora izvadilo kami-

one smeća. Roniocima našeg Ronilačko-ekološkog kluba *Podstrana* u akciji su se pridružili i ronioci PIK-a *Mornar* i *Neretve* iz Mostara, Javna vatrogasna postrojba Splita i ronioci DVD-a *Mladost* iz Kaštela, a osim podmorja, očistili su i plažu. O radu Ronilačko-ekološkog kluba *Podstrana* za našu *Reviju* pokoju riječ kazao nam je Jozo Roso, predsjednik kluba.

Jeste li zadovoljni provedenom akcijom čišćenja?

– Zadovoljan jesam, ali uvijek može bolje. Nažalost, uza sav naš trud, pojedini mještani i gosti more doživljavaju kao kontejner za smeće, pa smo iz mora izvadili nekoliko kamiona guma, stakla, plastike, akumulatora i čega sve ne. Većinu otpada prikupili smo u starom dijelu Lučice Strožanac, pa bih apelirao na korisnike i mještane da smeće odlažu u predviđene kontejnere na obali, jer more je naše zajedničko blago.

Ovo je druga akcija provedena ove godine na istoj lokaciji, a sigurno će se ponoviti i iduće godine, duž cijele općine. Čime se vaš klub bavi osim ovim ekološkim aktivnostima?

– Cilj je obuka i školovanje mladoga kadra za zvanje ronioca. Tako smo i ove godine održali tečaj ronjenja za početnike. Na njima je, kad

steknu iskustvo u ronjenju, da se opredijele na sekcije našeg kluba, a to su malakološka, arheološka i ekološka.

Što klub sve radi?

– Malakološka sekcija bavi se proučavanjem i zaštitom ribljeg i biljnog svijeta, osobito puževa i školjki, arheološka istražuje arheološke nalaze u moru, a ekološka se bavi ekološkom problematikom.

U kojoj je fazi izgradnja adekvatnog prostora za rad kluba?

– U završnoj je fazi. Dobili smo vodu i struju, spojeni smo na kanalizaciju. Treba još urediti sanitarni čvor i tuševu i to je to. Bez pomoći Općine Podstrana i Saveza sportova naše općine bilo bi nemoguće sve ostvariti, jer naš je klub volonterski i financira se donacijama i članarinama. Klub ima 40 članova i bez njihova volonterskoga rada ne bi ga ni bilo.

Koje su najvažnije aktivnosti ove godine i što se planira za iduću?

– Naš je klub već godinama nositelj ekoloških akcija u Segetu, koje traju tri dana, s više od 100 ronilaca iz cijele naše domovine i susjednih država. Suradujemo s brojnim ronilačkim klubovima iz naše županije i šire, tako da smo sudjelovali u desetak ekoloških akcija na Jadranu. Budući su planovi uređenje klupskih prostorija, organizacija sljedećih ekoloških akcija i sudjelovanje u njima, a osobito školovanje i edukacija mladih, posebno naših mještana.

Kome se zainteresirani mogu javiti?

– U svibnju 2020. godine organiziramo besplatna probna ronjenja za sve koji se žele okušati u tome. Za sve informacije mogu se javiti na moj broj mobitela 091 976 2136 ili na Facebook stranicu našega kluba.

DANIJEL JOZIĆ

Član Ogranka Matice hrvatske u Podstrani novi je guverner udruge Rotary International District 1913

Piše: Dražen VLAŠIĆ

Početkom 2019. godine hrvatski su rotarijanci, njih gotovo 1600, proslavili 90. godišnjicu utemeljenja prvog Rotary kluba kod nas (Rotary kluba Zagreb), a 1. srpnja promoviran je novi guverner svih rotarijanaca u Hrvata, Danijel Jozić, dipl. ing. elektrotehnike, inače član Ogranka Matice hrvatske u Podstrani.

Rotary je međunarodna organizacija koja djeluje u 220 zemalja svijeta, pa tako i u Hrvatskoj, a okuplja uspješne osobe iz stručnoga i poslovnoga života u svrhu pomaganja zajednici. Rotary klubovi organizirani su u više od 530 distrikta, a zajedno čine organizaciju pod imenom Rotary International. Među rotarijancima je kao počasn član i naš papa

Franjo. Hrvatska je jedna od najmanjih zemalja u svijetu koja ima svoj samostalni distrikt, koji se sastoji od 60 klubova i, prema mišljenju rotarijanaca, jedan je od najboljih u Europi.

Naš Danijel Jozić počeo je rotarijansku karijeru učlanivši se 2012. godine u Rotary klub Solin, motiviran željom da čini dobro te da svoje profesionalno znanje stavi na raspolaganje sredini u kojoj živi. Solin je u to vrijeme bio mali klub s puno izazova. Tijekom godina rada u klubu Danijel je pokrenuo velike humanitarne projekte.

Treba istaknuti 2017. godinu, u kojoj je uspješno realiziran projekt opremanja Zavoda za neurokirurgiju KBC-a Split, vrijedan 1.150.000 kuna, koji je bio uništen u požaru krajem 2015. godine. Potom se ove,

Guverner Danijel Jozić, predsjednica RC Solin Dubravka Limić, Maja Caktaš i Dražen Vlašić

2019. godine realizira drugi projekt koji je svojevrsan nastavak prethodnog, a vezan je uz uređenje Centra za medicinu spavanja za djecu u splitskom KBC-u. Vrijednost je projekta oko 750.000 kuna. U ovom trenutku oprema se isporučuje splitskoj bolnici. Oba projekta zajedničkim su snagama realizirali Rotary klubovi Solin, Kaštela i Split.

Važno je istaknuti da su u realizaciji ova dva projekta odlučujuću ulogu imali naši prijatelji i partneri

iz Rotary klubova s Tajvana i iz Nizozemske. Stoga još jednom od svega srca hvala i prijateljima iz RC Heere-nveena i RC of Taipei Fu-Junga.

Mandat guvernera je kratak, traje jednu godinu, a započeo je 1. srpnja. Danijel Jozić kao guverner ima zadatak koordinirati sve klubove u Hrvatskoj, njih ukupno 60, te klubove za mlade, 19 Rotaract klubova (18-30 god.) i dva Interact kluba (12-18 god.). Klubovi su autonomni, imaju svoje projekte, navike kad se i kako okupljaju, druže i služe zajednici. Međutim, Danijel Jozić kao guverner želi potaknuti realizaciju dvaju projekata koji mogu imati odlučujućí transformacijski učinak u našem društvu.

Nositelj je prvog projekta, pod nazivom *Revolucija digitalne pismenosti*, Rotary klub Zagreb Centar. Cilj je ambiciozan i tiče se mladih. Planira se 70 posto matičnih osnovnih škola u Hrvatskoj opremiti mikroracionalima (micro:bit) i dati priliku mladima da se okušaju u programiranju te ih poticati na kreativno razmišljanje. Škole koje se uključe u projekt dobit će dva puta više mikroracionala nego što imaju učenika u najvećem razredu, a micro:bitovi

bit će smješteni u knjižnici, kako bi polovinu nastavnici mogli uzeti za nastavu, a drugu će polovinu učenici moći posuditi za rad kod kuće. Vrijednost je projekta oko četiri i pol milijuna kuna. Ako Danijel Jozić uspije u realizaciji ovog projekta, bit ćemo prva država u Europi koja je takvo što realizirala. Strateški partner na projektu je Institut za razvoj i inovativnost mladih našeg prijatelja Nenada Bakića, također člana Rotary kluba Zagreb Centar, te Ministarstvo znanosti i obrazovanja.

Drugi projekt nosi naziv *Zdrava voda za sve*. Šokantno zvuči podatak da više od 80 posto lokalnih vodovoda u dvjema slavonskim županijama ima kemijski ili mikrobiološki zdravstveno neispravnu vodu, voda se isporučuje bez ikakve obrade, a često i bez dezinfekcije! Nositelj je projekta Rotary klub Zagreb Medvedgrad, a njegova je vrijednost veća od 100 tisuća eura. Do kraja ove kalendarske godine projekt će biti apliciran prema Rotary zakladi, a očekivana realizacija projekta je u prvom kvartalu 2020. godine.

Ovaj je projekt komplementaran strategiji obnove vodno-komunalne infrastrukture u Hrvatskoj koji se

upravo provodi zahvaljujući sredstvima iz fondova EU-a.

Uz ova dva strateška projekta, Danijel Jozić kao guverner potiče i podržava projekte lokalnih Rotary klubova, kao što je novi projekt Rotary kluba Split, vrijedan oko 500 tisuća kuna, za nabavu neonatalnog respiratora i inkubatora za prijevremeno rođenu djecu u KBC-u Split. Rotary klubovi Varaždin 1181, Varaždin Jug i Varaždin zajednički su aplicirali i dobili 400 tisuća kuna za uređenje STEM laboratorija u Varaždinu koji će poslužiti za razvoj nastavnih materijala, opreme i radionica za STEM predmete u višim razredima svih osnovnih škola u Varaždinskoj županiji. Rotary klubovi Solin, Kaštela i Split kao primarni međunarodni partneri sudjeluju na projektu rotarijanaca na Tajvanu. Vrijednost je projekta 65.000 dolara, a cilj mu je spriječiti ili umanjiti zlouporabe psihoaktivnih supstancija kod djece i mladih na Tajvanu.

Na kraju želimo uspjeh našem prijatelju Danijelu Joziću u realizaciji zacrtanih projekata u godini u kojoj obnaša dužnost guvernera hrvatskog Rotary distrikta 1913.

ROTARIJANCI NA DJELU

U KBC-u Split otvoren Centar za medicinu spavanja za djecu.

Dana 11. prosinca 2019. svečano je otvoren novi Centar za medicinu spavanja za djecu u Klinici za dječje bolesti KBC-a Split.

Novac za nabavu novih uređaja za najsuvremeniju dijagnostiku i liječenje poremećaja spavanja djece prikupili su u humanitarnoj akciji *Zajedno za najmlađe* Rotary klubovi Solin, Kaštela i Split uz pomoć prijatelja rotarijanaca s Tajvana i Japana. Vrijednost projekta je oko 750 tisuća kuna, a njegov je nositelj bio Rotary klub Solin.

Uz medicinske uređaje, osiguran je i opremanje novog Centra za medicinu spavanja za djecu medicinskim krevetima i prikladnim namještajem. Omogućena je specijalizirana edukacija za troje liječnika i četiri medicinske sestre u prestižnim klinikama kako bi radili u Centru, te će pretrage ove vrste biti vrlo kvalitetne. Brojne bolesti povezane su sa spavanjem, od neuroloških do otorinolaringoloških, poput apneje (prestanaka disanja).

„Sada s ponosom možemo naglasiti da će naš novi Centar za medicinu

spavanja za djecu biti jedini takav u Dalmaciji i široj regiji, te će služiti tisućama malih korisnika u dobi do 18 godina s dijagnozama poremećaja spavanja“, rekao je dr. Marijan Saraga, bivši predstojnik Klinike za dječje bolesti KBC-a Split, u čijem je mandatu realizirana ova donacija.

„Bili smo skeptični jer je to investicija teška 100 tisuća eura, a rotarijanci su potaknuli svoje prijatelje iz Tajvana i Japana, koji su pomogli u realizaciji ovog projekta.

Djeca se ujutro bude umorna i ne zna se točna dijagnoza, ali kad se nad njima provodi monitoring tijekom noći, lako se vidi uzrok. Ujedno se na ovaj način mogu dijagnosticirati neke vrste epilepsija, konvulzija koje se događaju u snu. Djece koja pate od problema spavanja ima više nego što se pretpostavlja, a zahtjeva je mnogo“, rekao je dr. Saraga i dodao kako je prostor Centra relativno mali pa će tijekom dana služiti kao prostor za EEG pretrage, a noću za potrebe medicine spavanja.

Dr. Veselin Škrabić, novi predstojnik Klinike za dječje bolesti KBC-a Split, rekao je da je Centar za medicinu spavanja za djecu prvi takve vrste u ovom dijelu Hrvatske, te će se njegovim otvaranjem poboljšati kvaliteta obrade i liječenja djece u KBC-u Split.

Mogu samo ponoviti riječi prijatelja Mije Rogulja, starog rotarijanca, člana RC Kaštela, izrečenih prilikom realizacije projekta opremanja Odjela neurokirurgije KBC-a Split koji je izgorio u požaru: „Kad se rotarijanske ruke slože, sve se može, sve se može!“

Dražen Vlašić, tajnik RC Solin

Javna vatrogasna postrojba Podstrana

Piše: Zoran JURIŠIĆ

Dobrovoljno vatrogasno društvo Podstrana osnovano je 1984. godine, prije 35 godina. Iz te klice dobrovoljnog rada naših vatrogasaca, požrtvornosti u bezbrojnim akcijama spašavanja ljudi i imovine, gašenja požara, opskrbljivanja vodom mještana Gornje Podstrane, održavanja i probijanja vatrogasnih putova i svega drugog, došlo se do druge faze rada društva. Vatrogasci su postali prepoznatljiv podstranski brend, jer kad god je mještanima trebala pomoć, oni su prvi bili pri ruci. Kako god su hrvatski vojnici, branitelji Hrvatske, u ratu, to su isto vatrogasci u miru.

O inicijativi osnivanja Javne vatrogasne postrojbe u našem mjestu više će nam reći zapovjednik DVD-a Podstrana Nikola Bakota.

Kad je došlo do ideje o osnivanju ove postrojbe?

– Nakon velikih požara 2017. godine naišli smo na razumijevanje i podršku načelnika Mladena Bartulovića

o osnivanju JVP-a u Podstrani. Prvi je korak bio traženje nove procjene ugroženosti od požara naše općine, a Općinsko vijeće jednoglasno ju je usvojilo. Nakon toga poslan je zahtjev u PU splitsko-dalmatinsku i Vatrogasnu županiju Split, te je po njihovim odobrenjima poslan zahtjev sa svom dokumentacijom Hrvatskoj vatrogasnoj zajednici. Dobili smo odobrenje za osnivanje JVP-a te smo prijavili javnu ustanovu.

U kojoj je fazi pokretanje rada ove postrojbe?

– Nadležni Trgovački sud u Splitu izdao je rješenje o prihvaćanju osnivačkog akta te je Javna vatrogasna postaja Podstrana postala punovažna. Sada smo u fazi izrade statuta JVP-a te ostale dokumentacije potrebne za početak rada.

Kad mislite da će JVP Podstrana početi s radom?

– Vjerujem da ćemo prikupiti svu dokumentaciju i početi s radom 1. siječnja 2020. godine.

Što se temeljno mijenja u organizaciji rada naših vatrogasaca?

– Osnovna je razlika u tome što će JVP financirati Republika Hrvatska. U JVP-u Podstrana bit će zaposleno 18 djelatnika. Oni će koristiti opremu, vozila i prostorije DVD-a, koji neće prestati s radom, ali će ostati samo jedan profesionalni djelatnik koji će nastaviti rad s dobrovoljcima. Sigurno je da će time biti rasterećen i proračun naše Općine.

Kakva je bila vatrogasna situacija ove godine?

– Ove godine imali smo nešto manje intervencija. S današnjim danom, a to je 6. studenog 2019., bilo ih je 113, no to ne znači da će ostati na tome do kraja godine. Pogotovo jer dolazi vrijeme kiša, bujica, bura i svih drugih nepogoda.

Hoće li ovaj broj profesionalnih vatrogasaca biti dovoljan u slučaju velikih požara, kakvih je do sada bilo u Podstrani?

– Osim JVP-a, u Podstrani će nastaviti s radom i DVD Podstrana, a u slučaju većih požara u pomoć dolaze i susjedne vatrogasne postrojbe, kao što i mi priskaćemo u pomoć drugima. Općina Podstrana dobit će na sigurnosti budući da se povećava broj dežurnih vatrogasaca, jer je najvažnije pravodobno izići na intervenciju. Nekad požar koji ste mogli ugasiť litrom vode postane katastrofalan.

Izbor najboljeg poljičkog vina

Piše: Zoran JURIŠIĆ

Kao već deset godina u Podstrani, Društvo Poljičana je uoči blagdana sv. Martina na portu u Sv. Martinu održalo feštu izbora najboljeg poljičkog vina. U prigodnim riječima kazalo se da je kultura pijenja vina uistinu kultura, a ne pijanstvo ili nešto tome slično. I premda je postojala opasnost od kiše, na portu se okupio lijep broj izlagača i ljubitelja božanstvene kapljice. Ocjene je, kao i svake godine, dao Institut za jadranske kulture. Za crna vina podijeljeno je šest zлата i četiri srebra, a najbolji u zlatu bili su Ivo Vojnović, koji je bio prvi, Mirko Barić, drugi, te Ivo Vojnović, treći. Za bijela vina dodijeljena su tri zлата: prvi je bio Željko Karaman, drugi Petar Rodić i treći Ivo Vojnović. Dakle, po rezultatima i dobivenim medaljama Ivo Vojnović iz Duća bio je najuspješniji. Osvojio je prvo i treće mjesto za svoja dva crna vina – plavac mali i tribidrag, te u kategoriji bijelih vina treće mjesto za pošip. Za našu Reviju kazao nam je zašto se odlučio za vinogradarstvo.

– Rođeni sam Dućanin, istina, živim i radim u Splitu, ali otrgnuo sam drači nekoliko parcela i posadio lozu. Veliki je gušt pogledati te vinograde, pogotovo iz Omiša, krasno ih je vidjeti pod stijenama. Lokalitet se zove Pod crvene stine, a posadio sam plavac, tribidrag (crljenak) i pošip. To je jedan vinograd s tri sorte loze.

Ipak ste napravili tri posebna vina, niste ih miješali?

– Nisam ih miješao, htio sam posebna vina od svojih sorti. Kupaže su dopuštene. Ni jedna sorta nije idealna; jednoj fali kiselina, u drugoj pretežu alkoholi. Radi boljeg balansa, uzme se od različitih sorti ono što je najbolje i prave se te takozvane kupaže u omjerima koje

su male tajne. Uvijek je jedna sorta dominantna, a ima vina od čak četiri sorte grožđa. Ja ne radim tako, od plavca i crljenka pravim posebna vina.

Kako je u Dućama? Ima li mladih koji se žele baviti lozom?

– Volio bih da i drugi krenu mojim stopama. Ja sam vinograd posadio 2011., još sam gore sam u tim brdima, sad je tu drača, borovina i brnistra. Ostajem u nadi da neću ostati sam.

Čestitali smo mu na nagradama, uz želju da potakne još nekoga da mu se pridruži u ovom poslu koji će dati, ako ništa drugo, onda kapljicu za vlastiti užitak.

Naravno, ovo je bila i prigoda da izmijenimo koju riječ s podstranskim vinogradarima. Rado su se odazvali Mario Marić, koji je osvojio drugo mjesto u kategoriji bijelih vina, i Luka Marić Banje, kojem su nagrade ove godine izostale. Prvo je pitanje bilo ima li načina da se mlade potakne da sade i obrađuju vinograde.

Luka: Nekad je sve od brda do mora bilo posađeno lozom i višnjom. Vino se izvozilo u Trst, te dalje u cijelu Europu. Obitelj Karaman trabakulima je prevozila vino i dalje ga prodavala i, što je bilo najvažnije – isplata je bila sigurna.

Koje su se sorte sadile?

Mario: Uglavnom babić, maraština, linčuša i šarac. Crljenka je bilo, ali nije se zvao tako, nego hrvatica. Kod mene su babić, stara autohtona podstranska sorta, marškina i kuč, koji se pokazao jako dobar. Prije bi stari rekli da kuč puni bačve, ali kod mene je posađen na poziciji gdje je sunce od jutra do večeri pa mu je slador preko dvadeset.

Luka: Kod mene su vranac i kujundžuša, imotske sorte. Odakle žena, odatle i vino.

Kažu da je najbolje vino od nekoliko vrsta grožđa. Je li to i prije bilo pravilo?

Mario: Kažu da je najbolji brujet od više vrsta ribe, a tako je i s vinom. A ovo je područje idealno za uzgoj loze. Eto, moj je djed prodavao preko vagona vina godišnje. Svaka obitelj koja je imala puno vina imala je i puno loze, pa je morala ostaviti dosta vina za težake koji su iduće godine obrađivali vinograde. Kuća nije smjela ostati bez barem 40 hektolitara vina, a ostalo se prodavalo. Raduje me da su prije dvije godine posađena dva nova vinograda, i to su ih posadili mladi momci.

Neka i ovaj tekst bude poticaj da se poljoprivreda vrati u Podstranu.

Luka: Šteta bi bila da naša tradicija nestane. Mislim da bi naša Općina morala poticati mlade ljude da se uhvate zemlje. Prvo je krčenje zapuštenih površina i šuma, te sufinanciranje nabave sadnica, ali u pravo vrijeme. Jer ako se u ožujku daje natječaj za sadnice, to je prekasno. Natječaj mora biti u listopadu za iduću godinu, a da se sve realizira u siječnju. Neka se svake godine kultiviraju dva hektara, bit će i manje opasnosti od požara, a mladi će imati mogućnost zarade.

Mario: Čini mi se da u Općini ili nema dovoljno sluha ili nema znanja. U Općini bi morao biti netko stručan zadužen za poljoprivredu, da daje prave programe i tako zainteresira mlade. Tek tada možemo očekivati koji vinograd više, pa i maslinik i voćnjak.

Nagrađeni: Ante Markičević, Željko Karaman, Petar Rodić i Ivo Vojnović

Istinom do pomirbe

Piše: Mario TOMASOVIĆ

Velikosrpska ideja nikad neće iščeznuti niti će njezini ideolozi prestati raditi na tom programu. To je prva zapovijest Srpske pravoslavne crkve i programa SANU, koji se kontinuirano svakih nekoliko godina dorađuje i popravlja, ovisno o svjetskoj politici i snazi velikosrpskog lobiranja u svijetu. Časni hrvatski Srbi u Hrvatskoj (a ima ih) moraju reagirati na te stalne provokacije, za svoje dobro i dobro svojeg hrvatskog zavičaja i naše domovine. Vrijeme je da se oni očituju i jasno i glasno kažu svojim mentorima iz Srbije da prestanu s podvalama i provokacijama jer najviše štete čine upravo njima. To su, nažalost, vidjeli i doživjeli od 1990. naovamo.

Krojači svjetske politike spremni su na sve i Hrvati se ničemu ne bi trebali čuditi. Svi znamo da se rat ne vodi samo oružjem. Zbog toga se, među ostalim, potenciraju naizmjenično iz Srbije i Hrvatske teme iz Drugog svjetskog rata: zločini NDH, manipulacija brojem poginulih u Jasenovcu, proglašenje kardinala Stepinca svetim, bleiburško okupljanje, ustaško znakovlje, itd. Držim da se mi Hrvati, a ni naša službena politika, kao ni Katolička crkva ne bismo trebali opterećivati tim velikosrpskim temama jer oni upravo to i žele. Udbaši i kosovci još uvijek su u svim porama našeg društva, od medija, pravosuđa, politike, sporta, gospodarstva itd., pa svi poznajemo te jugoslavenske natruhe u svojim sredinama.

Mi Hrvati morali bismo konačno zbaciti s leđa teret prošlosti i prihvatiti gole činjenice, te zatvoriti taj dio povijesti i okrenuti se budućnosti ne osvrćući se na te provokacije. A svi moramo, i lijevo i desno opredijeljeni građani RH koji se iole osjećamo hrvatskim građanima, ne bježeći od istine kad je u pitanju Drugi svjetski rat, prihvatiti nepobitne činjenice, bile nam one drage ili ne.

1. Tito se borio protiv fašističkog okupatora, ali ujedno i za Jugoslaviju i velikosrpske interese, jer da nije, bio bi likvidiran od velikosrpske politike. On je to shvatio na vrijeme i priklonio se programu „velike Srbije“, tj. Jugoslavije. Dakle, sa Srbijom je Tito obnavljao

Jugoslaviju kakvu Hrvati nisu htjeli. Nedugo nakon Drugog svjetskog rata Tito je prevario i hrvatske partizane te je Demokratsku Federativnu Republiku Jugoslaviju pretvorio u Socijalističku Federativnu Republiku Jugoslaviju. Komunist Milovan Đilas, kad je već bio u emigraciji, izjavio je da su ubojstva Titova režima bila besmislen čin gnjevne osvete, a Hrvati su morali umrijeti da bi Jugoslavija živjela.

2. Pavelić se borio za Hrvatsku i hrvatske interese na način koji se ne može opravdati. Sam čin proglašenja i ustroja Nezavisne Države Hrvatske prihvaćen je s oduševljenjem čitavog hrvatskog naroda, ali sve nakon toga odrađeno je sluganski i na veliku štetu hrvatskog naroda.

3. Tito i partizani su se na cijelom teritoriju stare Jugoslavije borili protiv okupatora Nijemaca i Talijana, a Pavelić se na teritoriju Hrvatske i Bosne i Hercegovine borio protiv velikosrpskih četnika i Titovih partizana stvoritelja/obnovitelja Jugoslavije, tj. „velike Srbije“, ali s pogrešnim saveznicima.

4. Istina je da su ustaše činili zločine, ali oni su neusporedivi s komunističkim zločinima nad hrvatskim narodom. Titov je režim tijekom i nakon rata bez suđenja i prava na obranu likvidirao stotine tisuća Hrvata i za to nitko nije odgovarao.

5. Sve te zločine nad civilima i ratnim zarobljenicima međunarodni je sud trebao tretirati i procesuirati kao ratni zločin, a nije to učinio.

6. Hrvati nikad nisu napadali druge narode. To nisu činili ni hrvatski partizani, ni hrvatski ustaše, ni domobrani, ni hrvatski branitelji. I hrvatski partizani, i hrvatski domobrani, i hrvatski ustaše i hrvatski branitelji uvijek su branili svoj dom i samo su za dom bili spremni, nikad ne napadajući tuđi narod i druge države.

Uostalom, ako je NDH činila zločine, nisu ni prvi ni zadnji koji su to činili. Zašto i tko u našim medijima kontinuirano proziva i napada za počinjene zločine samo NDH, kao da europski kolonijalistički narodi i države nisu činili zločine širom Afrike, Azije, Australije itd. Kao da Amerikanci nisu činili zločine nad afričkim robljem, nad američkim Indijancima, nad azijskim i bliskoistočnim narodima itd., a čine ih sporadično i dandanas. Kao da Rusi na čelu sa Staljinom nisu, između ostalih, poubijali milijune svojih sugrađana. Naši vrlo (hrvatski?) novinari vrlo rijetko ili nikako ne spominju četničke zločine koje su oni činili po našoj hrvatskoj

domovini i BiH, a koje velikosrpska vlast danas izjednačava s antifašistima dajući im priznanja i odlikovanja. Na svjetskoj pozornici prodefiliralo je previše diktatora/krvnika koji su svoje i/ili druge narode zavili u crno. Strah me je i spominjati ih, a udbaško-kosovskom novinarskom društvu interesantni su samo najčešće napuhani zločini NDH. Naše hrvatsko zakonodavstvo zabranjuje korištenje znakovlja NDH, a Titovo komunističko zločinačko znakovlje nitko ne smije taknuti. **Antifašizam je pozitivan pokret i iza njega mora stajati svaki naš građanin, ali zločini koje je Titov komunistički režim počinio nad hrvatskim narodom nešto su sasvim drugo.** Ako se zabranjuje korištenje znakovlja NDH, treba zabraniti i upotrebu znakovlja Titova komunističkog zločinačkog režima, bez obzira na to što je Tito učinio i neke dobre stvari za naš narod. Ako se tako ne postupa, nema kraja ekstremizmu. Uostalom, ništa na ovom svijetu nije crno-bijelo niti postoji političar koji je činio samo dobre ili samo loše stvari. U svakoj je politici puno prljavštine i ona nas ne bi trebala toliko izjedati i razdvajati. Ali očito to neki jugoslavenski/velikosrpski kadrovi u Srbiji i Hrvatskoj rade sračunato. Sve je to plod velikosrpske politike i Pravoslavne crkve, tj. programa SANU.

Osvijestimo se, prestanimo s podjelama, ne nasjedajmo na provokacije udbaško-kosovske propagande, priznajmo grijehe svojih predaka i krenimo u svjetliju budućnost. SDP, odnosno hrvatski socijalisti/komunisti moraju duboko udahnuti i konačno priznati i osuditi grijehe Titova komunističkog režima ako žele dobro našoj domovini. Dok se to ne dogodi, nema pomirbe.

IZ DRUGOG KUTA

Piše: Mario TOMASOVIĆ

Hrvatska je još uvijek čarobna zemlja, još uvijek je privlačna i lijepa, i još bi je uvijek rado svi imali, kao što muškarci žele imati lijepu djevojku. Ta čarobna ljepota raste, nažalost, na potocima krvi našeg naroda, koji je svoju domovinu branio i čuvao od stoljeća sedmog do danas, a morat će vjerojatno i ubuduće. Zbog toga bi naša politička i obrambena strategija trebala biti jednaka izraelskoj. Možda se nama samo čini da je 20. stoljeće bilo najkrvavije u našoj nacionalnoj povijesti, a možda je to zbilja. Dvadeseto stoljeće odnijelo je mnogo hrvatskih žrtava, ali cilj je na kraju ostvaren. Povijesni događaji ispisali su tešku krvavu hrvatsku priču koju se može promatrati s mnogih motrišta, a jedno od njih je i ovo:

Zahvaljujući Gavrilu Principu Hrvati su se oslobodili Austro-Ugarske, zahvaljujući Anti Trumbiću i Franji Supilu oslobodili smo se Italije, a zahvaljujući Josipu Brozu i Franji Tuđmanu oslobodili smo se Srbije i konačno izvojevali slobodnu i nezavisnu državu Hrvatsku. Plaće na je visoka cijena, ne samo u krvi, ali pored slobode i državnosti zadržali smo se u krilu zapadnoeuropske civilizacije, kojoj hrvatski narod oduvijek pripada. Baštinici smo Zapadnorimskog Carstva, baštinici smo zapadnoeuropskog Austro-Ugarskog Carstva, baštinici smo zapadnoeuropske kulture i zapadnoeuropske katoličke vjere. Orijentirani smo na zapadnoeuropsko tržište, velika većina dijaspore je u zapadnoeuropskim zemljama, većina turista dolazi nam iz zapadnoeuropskih zemalja, itd., itd. Zaista nema dileme gdje je Hrvatskoj mjesto i gdje pripada. Svaka

čast svim našim susjedima, ali Hrvatska mora biti u svakom pogledu tamo gdje joj je mjesto. Zbog toga mi je žao što Hrvatska, na primjer, nema neke sportske lige sa Slovenijom, Austrijom i Mađarskom, zašto hrvatska Vlada ne krene intenzivnije putem kojim je krenula predsjednica države Kolinda Gabar-Kitarović i zašto nas „ajmo reć“ naši hrvatski novinari ne izvještavaju o tome što se događa u Austriji, Mađarskoj, Švicarskoj itd., nego su nam najčešće vijesti s Balkana. Utopija je da će rimokatolički poglavari spojiti bilo koju vjeru s katoličkom vjerom ali da će Srbija ući u europsku zajednicu, kao što je bila utopija da će Velika Britanija ostati u europskoj zajednici. Zemlje Commonwealtha jedan su svijet, Rusija sa svojim satelitima, među kojima je i Srbija, drugi, a zapadnoeuropska je zajednica treći svijet. Tako je bilo, tako jest i tako će ostati. Čemu forsirati nemoguće?

Sa obzirom na to da Slobodna Dalmacija nije željela objaviti demanti, objavljujemo ga

PILIĆEVO PILANJE TUPOM PILOM

*Domovino, bila kakva bila
– rođenom si sinku mila!
(P. Preradović)*

*A i sinak Domovini mio...
(M. Tomasović)*

Slobodna Dalmacija je dana 18. srpnja 2019. godine objavila članak *Tesla nije Srbin, Lustig nije Židov?!* koji je potpisao Damir Pilić, a u kojemu se, po našem mišljenju, neargumentirano kritički osvrće na tekstove Marija Tomasovića objavljene u *Podstranskoj reviji* broj 37 iz lipnja 2019.

Recimo odmah da autor članka ili nije shvatio o čemu Mario Tomasović piše, ili članke nije pažljivo pročitao, ili mu je cilj bio izreći objede Matici hrvatskoj na način da izvlačeći pojedine rečenice iz konteksta stvara zaključke kojima podmeće Matici i autoru ono što nije rečeno.

Krenimo redom.

U članku *Američki Hrvati – ponos Hrvatske* nabrajaju se poznata imena svjetske, američke i hrvatske povijesti koja su Hrvatsku smatrala svojom domovinom i na koja, kako kaže autor članka Mario Tomasović, „imamo biti ponosni“. I to je osnovna poruka članka. Brojni su sinovi i kćeri hrvatske domovine u Americi, kako kaže Tomasović, „ostavili neizbrisiv trag u američkoj povijesti, a čast našoj domovini“, i na koje jesmo i moramo biti ponosni. Među njima je i onaj uvršten u naslov Pilićeva odgovora, Nikola Tesla, koji se ustrajno „ponosio svojom hrvatskom domovinom i srpskim rodom“.

Isti onaj Nikola Tesla za kojeg u istom broju *Slobodne Dalmacije* u podlistku *Reflektor*, na stranici 63., stoji podebljanim slovima istaknuto: **HRVATSKI VELIKANI: NIKOLA TESLA**.

Logikom kojom se u svojem zaključivanju služi Pilić bi negirao pripadnost Hrvatskoj i Petru Preradoviću, Josipu Runjaninu, Arsenu Dediću, Vladanu Desnici, Vidu Morpurgu, Josipu Franku, dr. Ivi Korskome i mnogima drugima koji su se na ovaj ili onaj način deklarirali kao Hrvati i sinovi ove zemlje. Pa i brojni drugi slični primjeri mogu se naći u našoj povijesti. Svjedoci smo još svježih događanja u Domovinskom ratu kad su mnogi domoljubi postali zaslužni Hrvati, pri čemu im se nisu prebrojavala krvna zrnca, kako to čini upravo Pilić, a kako autor članka ni Matica hrvatska nikada nisu činili. A Pilićevo zaključivanje kako se ovim navodima zapravo provodi prekrštavanje nije samo apsurdno, nego zapravo pokazuje pravi cilj njegova pisanja – podmetanje nacionalnoj

kulturnoj instituciji kakva je Matica hrvatska.

Jednakom metodom podmetanja Pilić pristupa i kad razmatra napis Marija Tomasovića o *Istanbulskoj konvenciji*. Naime, Mario Tomasović ni jednom riječju nije negirao potrebu zaštite žena i drugih obespavljenih osoba, dapače ističe: „Pa zar takav dar Božji nismo spremni sami štiti, čuvati, njegovati i ljubiti?“ On svoju kritičku misao usmjera na namjeru zakonodavca da na „mala vrata“ uvede ideologiju stranu hrvatskom i kršćanskom svjetonazoru. Primjer je nakana da se djeci u školskim udžbenicima i svjedodžbama uskraćuje pravo na oca i majku. Tradicionalni se nazivi brišu, a uvode se pojmovni nadomjesci – roditelji 1 i 2. O tome piše Tomasović, a nikako o konstrukciji da „pametni Hrvati tuku žene“, kako to zaključuje Pilić. Tomasović zna ono što Pilić ne zna, da su Hrvati od davnina pravno regulirali zaštitu žena jer su još u *Poljičkom statutu* napisali: „Ako tko izbije čiju ženu, ili sestru,

ili kćer taj plaća dvostruku kaznu za nasilje.“

U trećem dijelu članka Pilić napada tekst Marija Tomasovića u kojem se kritički govori o djelovanju Eugena Jakovčića i udruge *Documenta*. Eugen Jakovčić sustavno pokušava izokrenuti istinu o Domovinskom ratu uz negiranje hrvatskih vojnih i civilnih ratnih i poratnih žrtava, s čime se ne slažemo. O radu spomenute udruge opsežnije ćemo pisati u jednom od sljedećih brojeva *Podstranske revije*, uz davanje mogućnosti toj udruzi da u našoj *Reviji* predstavi svoj rad.

Zaključimo da svatko ima pravo na svoj doživljaj nekog teksta, ali nitko nema pravo svoj doživljaj cjelokupnoj javnosti nametati preko medija, koji trebaju biti u službi javnosti i promicanja istine. Što je Mario Tomasović zaista napisao i htio reći, najbolje je da zainteresirani čitatelji prosude sami pročitavši tekstove u cijelosti, a ne samo pojedine dijelove koje je pred njih

servirao Damir Pilić. Isto mogu učiniti u *Podstranskoj reviji*, koju se kao besplatni primjerak može dobiti u Ogranku MH u Podstrani, ili na web-stranici <https://omh-podstrana.hr/wp-content/uploads/2019/06/revija-37..pdf>.

Ogranak Matice hrvatske u Podstrani jedan je od najaktivnijih Matičinih ogranaka, a u svojem radu pozorno provodi Pravila Matice hrvatske. Na stranicama *Podstranske revije* prikazujemo društveni i kulturni život našega kraja i naše domovine, a sve u skladu s uredničkom politikom čuvanja, razvijanja i promicanja narodnog i kulturnog identiteta u područjima umjetničkog, znanstvenog i duhovnog stvaralaštva, gospodarstva i javnoga života, te skrb za demokratski društveni razvitak, kako je to propisano Pravilima Matice hrvatske. A ako je ljubav prema hrvatskom narodu i našoj domovini možda za nekoga i grijeh, mi ćemo se svojim grijehom i dalje ponositi.

Ogranak MH u Podstrani

Oslobađanje porobljenog hrvatskog povijesnog pamćenja

Piše: Joško ČELAN

Hrvatska, već tri desetljeća nominalno slobodna i nezavisna država, dio tzv. slobodnog svijeta, članica EU-a i NATO-a, u stvarnosti barem dva desetljeća – prvenstveno od prevratničkih izbora 3. siječnja 2000. godine – gotovo u potpunosti odudara od takve svoje javne slike i zapravo je u mnogočemu porobljena zemlja. Jedan od najboljih aspekata te i takve porobljenosti je duhovna porobljenost, budući da su ključne društvene ustanove – mediji, sveučilišta i kultura u najširem smislu – znatnom većinom u rukama jugonacionalističke kaste, odnosno nepomirljivih domaćih i

stranih neprijatelja hrvatske države i njezine katoličke većine.

„Hrvatska pamet u hrvatskoj glavi“

U vrijeme onoga što se u povijesti zvalo hrvatskim proljećem govorilo se da su ključni uvjeti nacionalne slobode „hrvatska lisnica u hrvatskom džepu“ i „hrvatska puška na hrvatskom ramenu“. Čini se da je već tada zaboravljen još jedan bitan uvjet svake narodne slobode, a glasi: „Hrvatska pamet u hrvatskoj glavi.“ Izgleda nevjerojatno da ni pola stoljeća nakon toga među Hrvatima nije sazrela svijet o nuždi postojanja modernog i autonomnog, istinski hrvatskog sustava za – reći ću malo trapavo – „proizvodnju ideja“.

U tome sustavu posebnu važnost ima izgradnja jasne povijesne svijesti, koja je u Hrvata danas na vrlo žalosnoj razini. Utješna je spoznaja da se posljednjih godina pojavio niz novih, stručnih i, što je posebno važno, slobodnih i neustrašivih povjesničara, koji se svojim djelima suprotstavljaju protuhrvatskim monopolima na fakultetima tzv. mainstreama. Na njima divljaju lažni povjesničari, nerijetko krivotvoritelji i najprizemniji politički aktivisti vladajućeg sustava, koji ja – kad sam posebno mrzovoljan – nazivam „liberalnim fašizmom“ (ovaj je izraz svjetski poznatim učinio američki Židov Jonah Goldberg svojom istoimenom knjigom). Djelo istaknutog hrvatskog povjesničara i javnog djelatnika Stjepana Loze *Ideologija i propaganda velikosrpskog genocida nad Hrvatima*, s podnaslovom *Projekt 'Homogena Srbija' 1941.*, koje je u kratkom vremenu doživjelo čak četiri izdanja, spada među osobito

važna djela pripadnika onog duhovnog „pokreta otpora“ službenoj režimskoj povijesnoj laži.

Prije negoli kažemo nešto o najvažnijim doprinosima ove temeljito istražene i iscrpno obrađene knjige od opsežnih 736 stranica, htio bih skrenuti pažnju na neke osobito česte, a beskrajno neuke i primitivne teze kojima se hrvatski narod pokušava i sljedećih desetljeća, pa možda i stoljeća, zadržati u mraku naslijeđenih i znatnim dijelom netaknutih jugokomunističkih povijesnih i političkih laži. One ponekad – zbog propagandnog monopola hrvatskih neprijatelja – steknu status nekakvih „narodnih mudrosti“, koje se ne dovodi u pitanje pa onda one desetljećima gotovo bez otpora truju sve nove naraštaje zblenutih Hrvata, starih i mladih.

Klasičan je slučaj, recimo, rečenica znamenitog meštra brice iz *Veloga mista*, koji je svojedobno „proglasio“ krilaticu „Neću politiku u svoju butigu“. Nju ljudi piju do dana današnjega, iako su i meštar i njegova butiga u politici bili do guše i onda i sada, i to politike za koju je i sam redatelj serije Joakim Marušić otvoreno kazao da je jugokomunističkog predznaka. Za ovu našu prigodu u sličnoj ulozi nastupa jedna druga „narodna mudrost“: „Ne gledajmo natrag, nego se okrenimo budućnosti.“ Dobri poznavatelji društva i politike u Hrvata prepoznat će u raznim inačicama tu izreku kod sasvim suprotnih javnih osoba: od hrvatskog heroja Ante Gotovine, preko Kolinde Grabar-Kitarović, hrvatske predsjednice koja se trudi – u okviru svojih mogućnosti – biti na razini svoje odgovorne dužnosti, pa do svakovrsne duhovne sitneži koja svakodnevice paradira pokorenim javnim prostorom u Hrvatskoj.

Evo nasumičnih primjera: 1. lipnja 2015. godine nabrijani komentator i pisac više desetaka bezvrijednih i mahom neizvođenih drama Davor Špišić u središnjem jugomasonskom *Jutarnjem listu* hvalio je stanovitu instant-proizvedenu filmsku zvjez-

dicu Tihanu Lazović, koja je javno tražila da „zaboravimo devedesete i napokon krenemo dalje“, proglašavajući to „premudrim riječima jedne mlade, a tako zrele žene“. Četiri godine kasnije bilježim, recimo, naslov uvodničara također jugomasonske *Slobodne Dalmacije* 27. travnja ove godine koji je glasio *Hrvatska bulji u retrovizor umjesto da hoda naprijed* iz pera Saše Ljubičića, jednog istinski infantilnog novinara kakvih u tome listu ne manjka.

Zamislio sam – u duhu ove sulude imbecilne propagandne pobudnice, koju sam ja okrstio izrazom „Živio Alzheimer“ – da se taj Špišić, ta Lazovička i taj Ljubičić pojave na jednoj sasvim nedavnoj prigodi – velikoj proslavi savezničkog iskrcavanja na Normandiju – i ispljucaju, recimo, britansku kraljicu Elizabetu II. i sve njezine visoke goste, i to riječima: „Je li više dosta toga vašega Drugog svjetskoga rata? Dokle još mislite silovati narode ovoga svijeta, umjesto da hodate naprijed?“

Svakome normalnom čovjeku ovaj nesklad između onoga što se traži od Hrvata i načina na koji funkcionira stvaran svijet i njegova povijest bio bi jasan od prve: tko to može ili tko to smije tražiti od ikoga da zaboravi išta, a osobito ono što je jedino kakvo-takvo jamstvo pojedincima i narodima da bi znali „tko im glavu nosi“ i da ne bi ponavljali iste stare grješke i tragedije?

„Strateška kleveta“ hrvatskog naroda

I tu je najveća vrijednost ove Lozine knjige: on je potrošio godine, pa i desetljeća svoga života, mimo sustava i protiv njega, da Hrvatima posvijesti neke jednostavne, a na prvi pogled nevjerojatne istine. Lozo, naime, opsežno potkrepljujući činjenice i povijesni sklop *Homogene Srbije* Stevana Moljevića, jednog od dvojice glavnih povijesnih četnika, i *Valerijanova memoranduma* Srpske pravoslavne crkve – koju sjajni hrvatski novinar i branitelj Joško Buljan naziva „svetosavskim ISIL-

om“ – pravi kopernikanski obrat: na samom početku Drugog svjetskog rata Srbi su sotonskom inverzijom izmislili hrvatski (ustaški) genocid nad samima sobom – kojeg, dakle, nije bilo – da bi na kraju njega mogli nesmetano provesti stvaran genocid nad Hrvatima. Lozo je to nazvao srpskom „strateškom klevetom nad Hrvatima“, čiji plodovi zla traju do dana današnjega.

Osnovni dojam koji ostavlja ova knjiga je taj da je Lozo prevrnuo svaki kamen u bezimenim istočnohercegovačkim četničkim selima i drugdje diljem zlosretne Nezavisne Države Hrvatske kako bi došao do istine. Više od sedamsto stranica traži velik napor i za čitanje, a kamoli za pisanje. I sad tu dolaze glavni apsurd: umjesto da hrvatska država potiče i financira ove u najboljem smislu „revizionističke“ knjige, ona i nju i sve slične njoj satjeruje u „geto“, huškajući svoje najtuplje i najbezobzirnije režimske pse čuvare da obrane ludu i bolesnu jugošovinstičku i velikosrpsku laž kakvu žele očuvati za vijeke vjekova. I pri tome maloumno ponavljaju „ne okrećimo se natrag, nego gledajmo naprijed“. Cilj je, rekosmo, proziran i glup, ali od njega ne odustaju: održati stratešku klevetu Hrvata, kako bi ih se moglo ucjenjivati, pljačkati i porobljavati do sudnjega dana.

Čovjek koji zaroni među korice ove knjige bit će nerijetko zapanjen stvarnom slikom Drugog svjetskog

rata na području tadašnje NDH: bit će uzdrmana i slika njemačkih „saveznika“, donekle i Vatikana, pa i (ne)mogućnosti te prve prošlostoljetne hrvatske države. Posebno je osvježujuće to što Lozo povijest radikalno gleda iz hrvatske perspektive, koja je i danas u ovoj zemlji

„izvan zakona“. Na kraju čitatelja mora osupnuti i raščlamba suludog, ali i suludo ustrajnog i djelotvornog građenja srpske i srbijanske „strateške klevete Hrvata“, koja je, makar i u promijenjenim povijesnim okolnostima, ista i istovrsna i danas kao i prije osam desetljeća.

Ova knjiga, dakle, osim ovog temeljnog doprinosa mentalnog oslobođenja porobljenog hrvatskog povijesnog pamćenja ima barem još sto drugih i pojedinačnih razloga da nađe svoga zainteresiranog čitatelja. Stoga zavrjeđuje svaku moguću čitateljsku potporu.

Tako se nekad živjelo u PODSTRANI

Piše: Denis JONJIĆ

Od starih ljudi uvijek se imalo što naučiti, jer život je najbolja škola. Za *Reviju* smo razgovarali s brojnim našim mještanima, većina njih više nisu živi. Godine njihovih rođenja bile su 1911., 1912., 1917., 1919., 1923., 1925., 1928. Danas razgovaramo s Ivanom Jovanovićem, koji je rođen 1938., i Florom Brajčićem, rođenim 1937., što je pokazatelj kako vrijeme neumitno nosi svoje. Danas su starci oni koji su prije desetak godina bili ljudi u najboljim godinama. Premda se ni Floro i ni Ivan još ne daju. Evo dio njihove priče, najzanimljiviji dio, jer... mogli bi oni kazivati za romane, a kamoli za tekst u novinama.

Koga god pitamo od starijih Podstranjana, svi govore kako se

nekada teško živjelo. Pa i vi. Imali išta lijepo?

Ivan: Bilo je lipo. Divota. Ima san šest godina kad san osta bez oca. Godine 1944. došla je grupa ustaši kod konobe kod Lečka (Listeš) i tražili su vezu s partizanima. Nakon deset dana su Nijemci i ustaše napravili raciju u selu i ubili šest miščana, među njima i moga oca, Slavka Jovanovića. Svršija san četiri razreda škole a da kruva vidija nisan. Tek kad sam doša u dom u Trogir, jer su slali dicu bez roditelja u školu, jia san kruva.

Floro: Ja i Ivan bili smo dica od pet i šest godina i sve dobro pamtim. I kako su odvojili ljude za streljanje. Žene su nabrajale, kose čupale. Tražili su ljude po imenima i jednog su pustili (Slavodića), a onda je jedan uhapšenik (podaci poznati) kazao Nijemcima: „Mene streljate,

a ovoga najvećeg špijuna puštate.“ I toga vrate i zajedno ih streljaju. A mog strica Marina su godinu dana ranije ubili Taljani. Pobili su 23 miščana i spalili cilo selo. Sve mi je to još uvik prid očima. A živilo se... kad bi nabra šaku smrička, ka da si izija janje.

Dakle, vi ste vršnjaci, pola godine razlike...

Ivan: Išli smo zajedno u razred. Učitelj je bio Toni Mazonić, godine 1948./49. A posli je 50./51. u selu bio Emil Hemberijak, Nijemac, a njegova je žena bila učiteljica. Jednom mi je ostavila sestru u kazni. Ja doša u školu, sestra u kazni, a učiteljica plete. Ja sestru pod ruku pa kući. Njen muž je poslije govorio da je doša neki dasa i odveja malu. Niko od nas nije zna šta je to „dasa“. Posli smo se smijali.

Znači, išli ste u školu. Je li bilo koristi od nje?

Floro: Ma kakvi. Ja san naučija čitat i pisat i to je sve. A i šta će mi, čitav sam život radio na zemlji. I danas od nje živim. Nekad bolje, nekad gore, ali zemlja je moj život.

Ivan: Ja sam svršija četiri razreda u Podstrani i dva u Trogiru. A sve šta san naučija je da sam samouk posta zidar i od tega živija. I od zemlje.

Dakle, zemlja je ipak bila i ostala blagodat. I od nje se moglo dobro živjeti, ali je trebalo puno raditi...

Ivan: Teško je bilo sve do 1957. Onda je dovedena voda, i to kad se radila magistrala. Počela se radit 1958. i do Omiša je došla 1960.

Floro: Kad je došla voda, ljudi su počeli praviti kuće uz cestu. Ali i bez vode se moglo živiti od zemlje. Moj dida Marin Bakota ima je 80 vagona vina. A po 35 vagona je prodava u Trst. Ostalo se čuvalo, jer je barem

Ivan Jovanović, Floro Brajčić i Denis Jonjić

35 vagona obitelj morala čuvati za sebe i težake koji su radili u polju. Sve se kopalo na motiku i vino je bilo uračunato u nadnicu. Bez vina se nije moglo kopati i težačiti, ono je davalo snagu.

Ivan: Je, davalo snagu, a uzimalo pamet. Subotom je bija ples u Čitovnici. I obavezno je bila tuča. Obavezno. Ako nije bila tuča, nije bilo zabave. Plosne iz Stobreča je svira harmoniku, a stari pod, to bi se ljujalo i treslo. Oće sve propast. Posli su stavili potpornje. Otvorili su dućan pa poduprli gredama. I misto da muški dođu na ples radi cura, oni se prvo obloču u dućanu. A kad se popnu uza skale, onda je gotovo. Ko prvi naleti, udri.

Floro: A bilo je ti desetak ča su bili za pobit se. (Nećemo ih imenovati zbog njihove djece i unuka). Bio je X, on bi četvoricu, petoricu udara. Bilo je svega ranjavanja. Razbijene njuške. Svake subote. A subotom po danu bi se igrale balote. A nije se pilo, nego lokalno. I ko će više popit. Ako ne moreš popit maštalu vina, nisi čovik.

Kako su se mirili? Je li postojalo mirovno vijeće?

Ivan: Ma o čemu ti? Cilo je selo bilo podijeljeno: ljotičevci, nedičevci, mačekovci. I bili su posvađeni oni sa istoka sa onima sa zapada sela. Ja san bija sa istoka pa san priša kod dida na zapad. Zvonik je dilio selo. A dililo se i na stranke. Jedni su bili za kralja, a drugi mačekovci. Do podne je bilo dobro, a pozapodne, kad bi se napili, onda se stave barijade i ne prolazi više priko granice. Ako probaš, dobiješ po lebrin.

I do kada je to trajalo?

Ivan: To je bilo i pri i posli rata. Bilo je jedno desetak njih. Nisu poginuli u ratu, a svaki je bija ka 'rast. Nisu ništa izučili, a nisu tili kopati. A kad bi se ponapili, tuča je bila obavezna.

Floro: Je, ali isto kad bi se potukli na plesu, ujutro se svak svakome javi.

A je li bilo svađa s drugim selima?

Ivan: A tuklo se između sela. S Jeseničanim, Stobrečanim... Ne smi

Zabava umirovjenika

niko na naš teritorij koraka, pucaj, ubi. A sa Srinjanim radi ispaše... Čovik dovede ovce i ovca pride neku zamišljenu granicu, i odma skandal. Ubili su Matića, iz puške. Između dva rata. Oni nama jednog, a mi njima isto jednog. Neki su svršili u pržun, neki su tamo i umrli. A ženske lude, gori od muški. Jedva čekaju da se pokaraju. To je bila jedina zabava.

Dakle, rekli ste da se od 1957. počelo živjeti bolje. Što se promijenilo?

Floro: Nije to išlo priko noći. Moj je ujac bija ribar i poteza san mrižu od svoje 12. do 25. godine. U to doba kad bi ti neko da kilo ribe, ka da bi ti da kil zlata. Potezalo bi se nekoliko pošti i ujutro bi se podililo. Pola je išlo brodu, pola družini, šestorici. Ali najveća riba bi se dala brodu. A moj je otac ko ekonomski emigrant radio u Argentini, u nekoliko navrata. Tamo je i umro. Ja sam nekoliko puta iša u posjetu. Tamo je bilo i puno bivših ustaških vojnika i dužnosnika.

Ivan: Tamo je svršija i oni koji je ubija moga oca. Vlade Čotić. Zarobilo ga je 1945. pa ga bacilo u zatvor u Kaštelima. A on se s prozora zatvora bacio na čempres, spustio i pobiga. Avion ga je čeka u Kaštelima i odveja u Argentinu.

Floro: Ja sam najvjerojatnije njegova sreća kad sam bio u posjetu ocu. To je bilo krajem 1962. Njegova rodica iz Dubrove govorila mi je da

ima ujca Vladu u Argentini. Bilo je jedno veliko društvo i on nas je sve počastio. Ja sam tek poslije shvatio tko je on.

Kako sada provodite dane?

Ivan: Idemo na balote, a ja nemam penzije pa mi drugi plate. Ja sam bi u *Sigurnosti* osam godina, dvi godine u Njemačkoj. Nemam penzije. Za penziju moraš imat 15 godina staža. A 1991. sam s karabinom bio prvi na obrani, ali ništa mi nisu priznali, jer nisan na općinskom popisu da san bija branitelj. Da nemam zemlje, očevine, ne znam od čega bi živio. Nešto jesam proda, ali imam još bar 10 hektara. Zato je sada imam za prodaju. Prodam komad zemlje pa imam za život.

Floro: Provodimo vreme u zabavi i radu. Ali boli me srce kad vidim ovo oko sebe. Hrvati će upropastiti svoju domovinu. Ja san prodava salatu, ni bilo grada di nisan prodava. Po 12 košara bi dnevno proda. Danas ne moš 15 kili. A za devet košara salate moga si onda kupit auto. Danas sve blago otišlo u 200 Tuđmanovi obitelji. I uvozu. Sve se rasprodalo. A ka se rasproda i ovo malo šta je ostalo, onda našoj duci neće ništa preostat nego u svit. Ka i naši stari.

Nismo htjeli nastavljati teme o aktualnoj politici, no i ovo što su nam naši sugovornici rekli daje neka nova saznanja o tome kako se nekad živjelo u Podstrani. Zaželjeli smo im dobro zdravlje i koju pobjedu više. Na balotama.

Lijepa naša, Istro mila

Piše: Zoran JURIŠIĆ

Ovo nije klasični putopis, zbog više razloga. U njemu ne opisujem ono što smo nas šestorica (Vlade, dva Marija, Kopo, Kogo i ja) vidjeli ili doživjeli, nego iznosim razmišljanja i usporredbe načina života tamo i ovdje. U Istri i Dalmaciji.

Oba dijela Hrvatske vezana su uz more i na more. Od turizma najvećma žive, i oblici turizma su isti, ali se različito primjenjuju i u tome je ponajveća razlika. Turisti jednako dolaze i u Podstranu, u Split, jednako i u Motovun, Poreč, Umag... Tu je i poljoprivreda, kao važna grana gospodarstva, koja uza sve pokušaje trgovačkih i političkih lobija još uvijek nije posve uništena. No, da ne lamentiram, krenut ću otpočetka.

UHDDR iz Podstrane pozvan je u Motovun, točnije u selo Livade, na Dane tartufa. O tartufima nisam ništa znao. Nikada ih prije nisam probao, a do sada mi nisu ni bili potrebni. Naime, koriste se kao afrodizijak, i upravo je ta činjenica od neugledne gljive lošeg okusa stvorila turistički brend središnje Istre. Istog vikenda održani su turistički sajmovi u Motovunu i Livadama (udaljenih dva kilometra), uz ponudu svih delicija s tartufima. Obišli smo i Motovun, čudesan grad na brijegu, s tvrđavom, i stotine restorana i konoba u njemu, no naša je odrednica bio sajam u Livadama s proizvodima tvrtke *Zigante*. Tu sam doznao da se crni tartufi beru cijele godine, a bijeli samo tijekom tri jesenska mjeseca. Uz ponudu svih vrsta proizvoda, održano je natjecanje pasa tragača, a kroz sajam je prošlo oko 30.000 posjetitelja. I taj se sajam održava svakog vikenda od listopada do prosinca.

Da, dobro ste pročitali, sajam traje tijekom deset jesenskih vikenda, svake subote i nedjelje od 14. rujna do 17. studenog

U šatoru sajam dočeka nas je Krešimir (inače hrvatski ratnik, dragovoljac) i pokazao nam ono što nas je zanimalo. Uspostavljen je kontakt, pa ga očekujemo i u Podstrani. Nakon tartufa krenuli smo dalje. Istra nas je čekala. Istog vikenda u susjednom gradiću Tinjanu održavao se sajam pršuta. (Krešo nas je naputio da bi bilo šteta, kad smo već ovdje, ne običi i taj sajam. Nigdje ni truna ljubomore i zavisti, jer... uputiti goste sa „svoga“ sajma na drugi... gdje može potrošiti koju kunu, a ne ovdje, kod mene... Tako se ne ponašaju Hrvati, a pogotovo Dalmatinci.) Naziv je bio: Sajam istarskog pršuta, no bilo je i pršuta ne samo iz Dalmacije, nego i iz drugih zemalja, sve do Španjolske. U šatoru veličine omanjeg nogometnog igrališta poredali su se štandovi s pršutima i proizvođačima. Glazba s pozornice

nije ni na trenutak stala, a degustacija pršuta (i istarskog sira), zalivenog malvazijom ili teranom, nije prestajala. Domaćini su nas pozvali da se vratimo navečer jer tek tada počinje prava fešta, no mi smo krenuli na zapadnu stranu. Usput sam na odlasku čuo glazbu kakvu nisam nikada čuo. Grupa mjesnih glazbenika, pravih virtuozna, svirala je neke istarske melodije. Mrtve bi digli iz groba. A uz njih su Antimon i *U zdrav mozak* izvodili performans kojem ni Kogo nije mogao odoljeti (gdje je piće, tu je i on). Rijeke ljudi, najviše stranaca, slijevale su se u Tinjan. Prvo što mi je palo na um bilo je: kako to mi u Podstrani na naše priredbe i zabave ne možemo privući ni mještane, a ovdje dolaze turisti odasvud? Iz Italije, Slovenije, Njemačke, Mađarske, iz cijele Hrvatske. U čemu je problem i gdje griješimo? Ni dalje ne znam odgovor! I zašto se ovakve priredbe održavaju po cijeloj Istri, od gradića do gradića, svakog tjedna, čitave godine?

Vladu i Marija, kao stare težačke, zanimala je poljoprivreda Istre. Njihovu nemalu deprimiranost dok smo prolazili kroz krajolike središnje Istre, promatrajući uglavnom neobrađene površine, promijenio je dolazak u Poreštinu. *Agrolaguna* iz Poreča pokazuje da se i velika poljoprivredna tvrtka može održati i

U Motovunu

Na Sajmu pršuta u Tinjanu

uspješno poslovati. Sve do Novigrada, Umaga i Savudrije izmjenjivali su se maslinici i vinogradi.

– Masline nisu baš dobro obrezane – komentirao je Mario, a ja sam, vozeći, koji put bacio oko na nepregledne maslinike. Tko tu može sve obrezati. Trebala bi vojska robova. A Hrvatska je ostala bez radnika. Nisu bili plaćeni, dovedeni su na rub egzistencije i otišli su tražiti sreću svuda po svijetu. Ovo Hrvata što je ostalo ne može pokriti potrebe rada u našoj domovini. Uvoziti radnu snagu znači prihvatiti da će strani radnik danas-sutra ostati živjeti u Hrvatskoj. Ni to nije problem, ljudi se asimiliraju, prilagode, postanu državljani Hrvatske. Ali problem je politika koja je dovela do iseljavanja Hrvata, i koja to čini i danas. Bio sam odlučan protivnik ulaska Hrvatske u EU, i sve ono što sam tada govorio sada se ostvaruje. Jer, Hrvatska i Hrvati, uz ovakvu politiku, neće preživjeti Europsku uniju. Slijedili su posjeti Poreču, Novigradu i Umagu. Lijepi gradovi, čisti, uredni. Turista je manje, ali svi restorani i trgovine rade. Turisti uživaju, domaćini zarađuju. Svi zadovoljni. U Podstrani, čim padnu prve jesenske kiše, sve staje. Ono malo turista ostane u hotelu *Lav*. Apartmani zatvaraju vrata, jednako tako i restorani. Samo tri rade cijelu godinu: *Amigos*, *Jure* i *Fabio*. Podstrana tone u zimski san. I tako svake godine

Još nešto moram napomenuti. Svuda po Istri su dvojezični natpisi, hrvatski i talijanski. U Poreču nam je jedan mještatin, Talijan, kazao da u Poreču živi 500 Talijana. U cijeloj Istri oko 8000. U Poreču, od 18.000 stanovnika najviše je Bosanaca i Albanaca. Na pitanje tko su Istrijani odgovorio je: „Oni za sebe kažu da su Talijani, ali najviše su Hrvati.“ Poslije ovoga slijedi logično pitanje: ako u Ustavu piše da za dvojezične natpise treba biti prisutno 30 posto neke nacionalne manjine na određenom području, zašto su u Istri natpisi dvojezični? Izgleda da je u Hrvatskoj bolje biti nacionalna manjina nego Hrvat. Svi drugi mogu kršiti zakonske odredbe, i nikom ništa.

I za kraj ove štorije jedna zanimljivost. Naime, htjeli smo doći u Savudrijsku val, na naše more, i silom telekineze potopiti slovenske ratne brodove, krstarice i nosače aviona. I, naravno, zalutali. Na pravi put izveo nas je jedan šetač – Slovenac, i uputio nas na hotel *Kempinski*. Kombijem smo se spustili do plaže i ugledali val i Piran u daljini. U vali, koja je toliko mala da je sramota da se dvije države zbog nje svađaju, nije bilo ni naših ni njihovih brodova. No, vidjeli smo drugo čudo. Plaža je bila ograđena zidom, a uz nju izgrađeno apartmansko naselje dužine barem jednog kilometra (to je ono što smo mogli vidjeti). Nigdje nikog, sezona je završila. Stotine pitanja. Što je ovo i čije je ovo?

Odgovor smo dobili iste večeri. Konobar u restoranu u Savudriji u kojem smo večerali kazao nam je da je vlasnik ovoga kompleksa srpski tajkun Miodrag Kostić. Firma MK. Hotel i naselje rade dvije godine. Na pitanje tko mu je prodao zemljište slijedio je zanimljiv odgovor: „Netko iz vlasti. Lokalne i državne. Vlasnik je tajkun. Srpski ili hrvatski. Biste li možda bili sretniji da je vlasnik neki hrvatski lupež?“

Istra se ne može vidjeti i upoznati za tri dana. To je činjenica. Ipak, ono što smo vidjeli postavilo je puno pitanja koja traže odgovor. Preko Buzeta, uz posjet crkvi Majke Božje na Trsatu, sretno smo se vratili kući. U Podstranu.

Naš domaćin prima naše prigodne darove

PREDRIMSKE ZAJEDNICE NA PROSTORU PRIMORSKIH I SREDNJIH POLJICA

Piše: Maja VIDOVIĆ

Zahvaljujući antičkim pisanim izvorima, ponajviše Plinija Starijeg (*Naturalis Historia*), Klaudija Ptolomeja (*Geographia*) te Anonimnog Ravenjanina (četvrta knjiga djela *Cosmographia*), kao i sačuvanim kamenim natpisima, na prostoru Poljica zna se za postojanje triju predrimskih zajednica: Pituntina, Nerastina i Onastina.

Pituntini su okvirno zauzimali prostor današnjega Gornjeg i Donjeg Sitnog, Srinjina, dio Dubrave te Podstranu u Primorskim Poljicima. Do njih su se nalazili Nerastini, koji su zauzimali područje Jesenica, Tugara i Dubrave, dok su se Onastini naselili na obje strane rijeke Cetine. Granice ovih zajednica zabilježene su na međašima koji se datiraju u 1. st. Jedan je pronađen na položaju Krč kod crkve sv. Luke u Dubravi, a drugi na položaju Greben. Oba natpisa govore o ponovnom potvrđivanju granica koje su se protezale od crkve sv. Luke

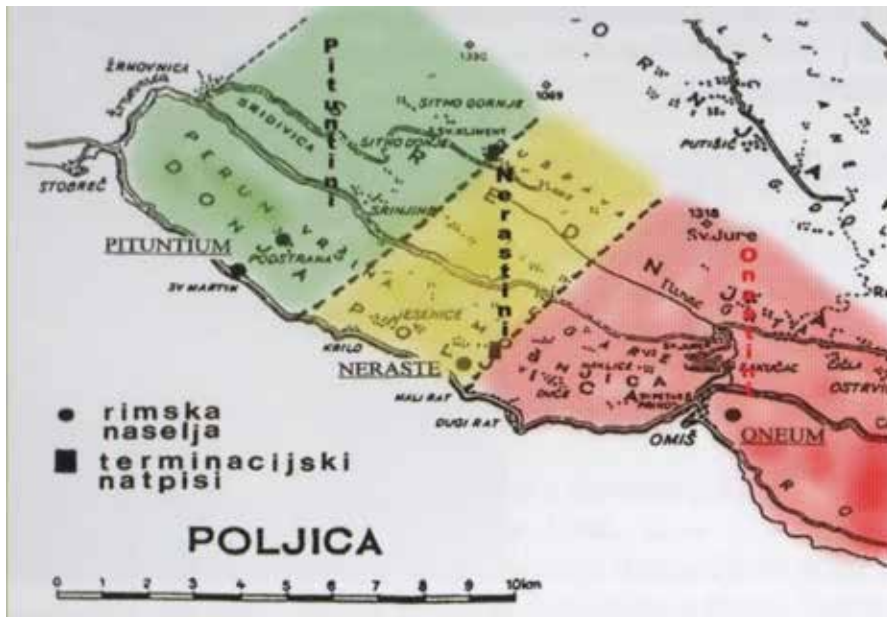
u Dubravi, preko Srinjina, Tugara i Pišćenice do Mutograsa (između Pituntina i Nerastina), te od Grebena prema sjeveroistoku, preko crkve sv. Maksima, istočnog dijela Tugara prema padinama Mosora (između Nerastina i Onastina). Ne može se sa sigurnošću tvrditi da su se ove zajednice ovako nazivale i u prapovijesno vrijeme. S obzirom na ponovno potvrđivanje granica, može se smatrati kako je nekakva podjela teritorija unutar ovih zajednica postojala već prije dolaska Rimljana, što se vidi u krajoliku prema organizaciji gradina i gomila u krajoliku koje se rasprostiru diljem Primorskih i Srednjih Poljica. Gradine i gomile tradicionalno se uzimaju kao obilježja brončanog i željeznog doba. Duž čitave Poljičke planine, kao i na susjednim brdima Sridivici (Markovači), Gradcu, Makirini, na južnom dijelu Mosora, Očuru, Brdinama, Koziku i Komorjaku proteže se mreža gradina i gomila. Smještene su najčešće na dominantnim točkama u krajoliku koje pružaju vizualnu kontrolu bliže ili šire

okolice te značajan stupanj prirodne zaštite, koji je dodatno potenciran gradnjom suhozidnih bedema od grubo lomljenog kamena. Bedemi su mogli u potpunosti ograđivati korišten prostor ili, što je češće, dio koji je bio lakše dostupan. U literaturi se gradine često interpretiraju kao naselja, ali postoje i gradine koje odlikuje vidljiv izostanak kulturnog sloja uz često vrlo male dimenzije, kakve se većinom nalaze u Poljicima, pa se za ovakvu vrstu gradina smatra da su služile kao povremene promatračnice, ograda vlastitog prostora koja je povezana s uzdizanjem elite, ograda za stoku, a katkad su imale i kultne namjene. Poljičke su gradine manje površine, polukružne ili kružne forme, međusobno udaljene u prosjeku od 0,5 km pa do 1 ili 1,5 km. Vizualna preglednost prostora koje su gradine omogućavale najčešće se dovodi u vezu s terenima za ispašu i opasnosti od susjednih zajednica koje su mogle zauzeti teren. Zbog toga su fortifikacije podizali na suprotnoj strani od ruba polja. Treba imati na umu da je osnova gospodarstva indigenih zajednica u brončano i željezno doba bilo stočarstvo i zemljoradnja, a primat je često imalo stočarstvo jer im je ono osiguravalo višak proizvoda za razmjenu.

Jedna je od čestih karakteristika gradina ta da su grupirane oko komunikacija. Takva komunikacija ide iz smjera Salone i Epetija preko mosta rijeke Žrnovnice, a onda u smjeru Žrnovnice i Strožanca, a nadzirao ju je niz gradina na brdu Perunu. Iz Žrnovnice su dalje prolazili pravci prema Srednjim i Gornjim Poljicima. Prirodna komuni-

Prikaz rasprostranjenosti/grupacije gradina i gomila na području Srednjih i Primorskih Poljica s mogućim castellima

Prikaz rasprostiranja Pituntina, Nerastina i Onastina sa svojim središtima

kacija koja je vodila iz Primorskih u Srednja Poljica prolazila je kroz gradine na Glavici i na Vršini, a druga se nalazila kod crkve sv. Maksima, gdje se također nalazi niz gradina na brdu Mošnici.

Jasno je da gradine nisu funkcionirale samostalno, nego su se, kako kaže Miroslav Katić, strateški nadopunjavale. Jedan od sustava nadgledanja komunikacija može biti i organizacija dvojnih gradina, kakve vrlo vjerojatno postoje na ušću Cetine. Radi se o gradini na Babljači i utvrdi Starigrad, za koju Ante Novaković pretpostavlja prethodno starije utvrđenje te da su obje bile neka vrsta predstražarnica. Slično je i s nasuprotnim gomilama iznad crkve sv. Arnira, koje su nadgledale put koji odjeljuje ta dva brda, a možda su bile i u funkciji markacije prostora. Često gradinsku mrežu nadopunjuju gomile. Gomile Primorskih i Srednjih Poljica najčešće su promjera od 10 metara pa sve do 30-40 metara (Pišćenica). Najčešće se nalaze na grebenu ili na vrhu brda, pa zbog svojeg položaja mogu imati i ulogu markacije teritorija, stražarnice ili izvidnice. U većini slučajeva nalaze se pojedinačno, a grupacija možda postoji u Dubravi, no zbog neistraženosti teško je reći radi li se o krčevinama ili sa-

drže ukope. Premda Škobalj većini gradina i gomila pripisuje obrednu funkciju, to je za sada teško dokazati.

U rimsko doba južni dio Ilirika (Dalmacija) bio je organiziran po sustavu teritorijalnih općina ili *civitates*. Temelji takve organizacije vjerojatno su predrimske autohtone zajednice, što se očituje i na natpisima koji svjedoče da je i Rim poduzeo određenu administrativnu intervenciju. Prema Pliniju Starijem, glavna središta ovih zajednica nazivala su se *castellum*, odnosno povišeno utvrđeno naselje ruralnog karaktera koje ima manji opseg i značenje prema tumačenju Mate Suića, dok bi *oppidum* podrazumijevao veće i šire društveno značenje. Stoga bi jedina razlika između *oppiduma* i *castelluma* bila u društvenom značenju. Tako bi se *castellum* Pituntina, odnosno predrimsko središte, moglo nalaziti na brdu Mutograsu ili u starom naselju Gornjoj Podstrani (prema Draženu Maršiću); u Srinjinama (prema Branimiru Gabričeviću); gradini kod crkve sv. Kuzme i Damjana ili Gradcu (prema Marinu Zaninoviću). Blokove oko crkve sv. Martina Jasna Jeličić tumači kao ostatke njegovih prvobitnih bedema, no ti se blokovi mogu protumačiti kao

rubnici ceste (*via munita*) uz koju su se širile grobne parcele, a analogija za to bio bi salonitanski *murazzo*. Naselje iz rimskog perioda moglo bi se prema Anti Škobalju i Maršiću tražiti oko crkve sv. Martina zbog nalaza brojnih rimskih spomenika i ruševina. *Castellum* na području Nerastina mogao se, prema Maršiću, nalaziti na području Sustipana jer je plato sustipanskoga groblja dobro zaštićen te se može reći da ima nekih gradinskih elemenata, ali i zbog nekoliko rimskodobnih epigrafskih spomenika, stupova s bazama itd. Rimski Neraste trebalo bi tražiti na području Sustipana jer su tamo nađena dva natpisa o obnovi svetišta Dijane i Asklepija, dok Škobalj smatra kako se rimski Neraste nalazio na području Sumpetra te da se prostirao od Polačica i Tvrdice do Sustipana i Suvog potoka. Na *castellum* Onastina na položaju Baučići upućivali bi nalazi novca Ptolomeja, srebrni kvinariji iz 2. i 1. st. pr. Kr., keramički nalazi, mramorni portret cara Tiberija, dio žrtvenika posvećen Augustu, dijelovi sarkofaga te poligonalna kula s obrambenim zidom širim od dva metra koja bi mogla biti dio južnih zidina Oneuma.

Svakako treba spomenuti zapažanje Slobodana Čače, koji uočava kako se ove tri zajednice spominju učestalo iako nisu posebno značajne, pa se stječe dojam da one ne pripadaju delmatskoj zajednici premda se etnički s njom povezuju. Čače smatra kako je tomu razlog razlika u tradiciji i civilizacijskom razmaku između delmatskih zajednica i primorskih domorodačkih općina, te da je dio autohtonog stanovništva na srednjodalmatinskom užem primorju djelomično očuvao autonomiju pod rimskom zaštitom, kao što su to Pituntini, Nerastini i Onastini, a dio je ušao u zajednicu s Isejcima. S obzirom na složenu sliku prostora, buduća arheološka istraživanja trebala bi dati jasniju sliku života na ovim prostorima.

Split: 800. obljetnica susreta sv. Frane i sultana Malika Al-Kamila

Piše: Nives MATIJEVIĆ

U organizaciji Franjevačkog instituta za kulturu mira, proslava 800. obljetnice susreta sv. Frane i sultana Malika Al-Kamila nakon Zagreba obilježena je i u Splitu, u Pinakoteci samostana Gospe od Zdravlja, od 24. do 29. studenoga ove godine.

Susret koji se zbio prije 800 godina bio je nadahnuće brojnim povijesnim događajima sve do naših dana. Susret je utjecao na Franjino oblikovanje njegove redovničke zajednice i njezine misije, na otvaranje Crkve dijalogu s drugim religijskim zajednicama (deklaracije *Nostra aetate* Drugog vatikanskog koncila), na papu Ivana Pavla II. da sazove povijesni međureligijski susret baš u gradu sv. Franje, u Asizu (1986.). Taj skup postao je paradigmom suvremenim međureligijskim skupovima molitve za mir „u duhu Asiza“. U ovoj godini prigodom 800. obljetnice toga susreta prvi je put jedan poglavar Katoličke crkve, papa Franjo, posjetio Arapski poluotok, Ujedinje-

ne Arapske Emirate, i tom prigodom zajedno sa svojim domaćinom velikim imamom Al-Azharom potpisao Dokument o ljudskom bratstvu za mir u svijetu i zajednički život (Abu Dhabi, 4. veljače 2019.).

Različiti su stavovi o susretu Franje Asiškoga u Damietti (Egipat) sa sultanom Malikom al-Kamilom, vojskovođom muslimana tijekom Pete križarske vojne (1217. – 1221.). Neki tvrde da je Franjo htio doći do Betlehema i Jeruzalema kako bi svojim rukama „opipao“ mjesta na kojima je Isus rođen i gdje je umro, što duboko odgovara njegovoj teološkoj viziji ljubavi i milosrđa koje je Bog različio po daru svoga jedinorođenoga Sina. Drugi pak Franjin napor da dođe do Svete zemlje – a uspio je tek iz trećega pokušaja – objašnjavaju kao izraz njegova prihvaćanja duhovnosti mučeništva. Bila je to popularna tema u srednjovjekovnoj duhovnosti, trebalo je umrijeti samome sebi kako bi Krist mogao biti rođen u njemu (sv. Toma Čelanski). Treći opet objašnjavaju da je Franjin susret s muslimanskim sultanom povezan s prozelitskom duhovnošću,

odnosno vjerovanjem da ljudi jedino u Kristu i Crkvi mogu biti spašeni za vječnosti. A argument za to da je Franjo htio obratiti muslimane nalazimo jasno u spisima svetoga Bonaventure. Ovaj motiv za obraćenje ne samo da pomaže razumjeti Franjine namjere da ode među Saracene, kako se u to vrijeme nazivalo muslimane, nego je također potvrda da je Franjo bio autentičan i vjeran katolik.

Za neke suvremene franciskologe i druge stručnjake koji se bave pitanjima međureligijskoga dijaloga Franjo je postao svetac patron za dijalog. Drugima je postao model kako započeti nove forme evangelizacije. Drugi opet kažu kako nam ovi trenuci Franjina života i njegova završna duhovna simfonija *Pjesma stvorova* daju temelje za sasvim novi pristup međureligijskom življenju, dijalogu i suradnji.

Znakovitost specifičnosti odnosa islama i kršćanstva na našim prostorima istaknuta je u dramskom prikazu *Kušnje fra Anđela Zvizdovića*, koju su u nedjelju 24. studenog izveli franjevački bogoslovi iz Sarajeva.

Organizator je za ovu prigodu upriličio i izložbu svjetskih umjetničkih prikaza susreta sv. Franje i sultana, s 50 različitih umjetnina. Izložba je preuzeta iz Asiza, klijevke franjevačkog reda, grada mira i središta međureligijskoga dijaloga. Nakon Asiza, bila je postavljena u bazilici sv. Antuna Padovanskog u Padovi, zatim u Bologni, New Yorku, Parizu, Tokiju, Istanbulu, Seoulu, Zagrebu, a sada i u Splitu.

Pamćenje susreta u Damietti stoljećima se prenosilo više likovnim prikazima nego tekstualnim svjedočanstvima. Sv. Franjo je u nazočnosti sultana često prikazivan dok govori, a sultan u stavu blagonaklonosti pažljivo sluša. Brojni umjetnici taj su događaj nastojali interpretirati svaki na svoj način. Izložba donosi najranije prikaze susreta na srednjovjekovnim freskama i minijaturama sve do suvremenih likovnih djela, a

slike su prikupljene sa svih strana svijeta. Među izlošcima je i rijedak primjerak prvoga tiskanog izdanja *Božanstvene komedije*, koja u 11. pjevanju *Raja* posvećuje neke od slavnih redaka susretu sv. Franje i sultana Malika Al-Kamila. Taj se primjerak knjige čuva u Danteovu centru u Ravenni.

„Posredovanjem fra Josipa Blaževića, provincijala hrvatskih konventualaca, talijanski su je franjevci velikodušno ustupili Franjevačkom institutu za kulturu mira da je učini dostupnom braći franjevcima i javnosti u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini“, rekao je fra Bože Vuleta, ravnatelj Franjevačkog instituta za kulturu mira.

Program proslave nastavljen je u petak 29. studenog 2019. godine okruglim stolom na temu *Progoni kršćana i međureligijski dijalog*. Sudionici stola bili su Marijana Petir i Tomislav Kovač.

„Prema istraživanju Vatikanske fondacije ‘Pomoć crkvi u nevolji’, neprestani pritisci, ubojstva, uhićenja i razaranje crkava samo su neki od primjera progona 300 milijuna kršćana u svijetu“, istaknula je Marijana Petir.

„Među pet zemalja u kojima se odvija najteži progon kršćana su Sjeverna Koreja, Afganistan, Somalija, Libija i Pakistan. Podaci pokazuju da jedan od devetero kršćana u svijetu danas doživljava progon zbog svoje vjere, dok je stanje u Africi još dramatičnije, gdje čak jedan od šestoro kršćana doživljava određenu vrstu nasilja, čime se najviše ističe Nigerija, gdje je ubijena većina kršćana u 2018. godini. U Iraku je bilo 1,5 milijuna kršćana prije 2003. godine, a sredinom 2019. ta je brojka spala na 120 tisuća, što znači da se broj kršćana za 16 godina smanjio oko 90 posto. U Siriji je broj kršćanske populacije pao za dvije trećine od početka građanskog rata 2011., kad je kršćana bilo više od dva milijuna, a danas ih je dvije trećine manje“, rekla je Petir.

Još jednom je iskazala žaljenje što Europska komisija ne prepoznaje to pitanje kao prioritet, dodavši da ni hrvatski mediji, kao ni vjernici laici u Hrvatskoj ne percipiraju tu temu kao nešto jako važno.

Petir je podsjetila da kada se spomene pravo na slobodu vjeroispovijesti, prvo što nam padne na pamet je pravo pojedinaca da djeluju u skladu s vlastitim vjerovanjima, da prakticiraju ili ne prakticiraju svoju vjeroispovijest u slobodi i da im je omogućeno uživati život u društvu bez diskriminacije zbog vlastitih uvjerenja. „Međutim, uživanje takvih primarnih prava vjerske slobode ovisi o pravnim strukturama kojima društvo omogućava vjerskim zajednicama da organiziraju svoje djelovanje. Unatoč tome što je članak 18. Opće deklaracije o ljudskim pravima (1948.) najutjecajnija potvrda vjerske slobode u ljudskoj povijesti, još uvijek je puno toga potrebno učiniti, posebno u svjetlu svakodnevnog progona kršćana zbog njihove gorljive vjere. Danas, 70 godina nakon Opće deklaracije o ljudskim pravima, borba za zaštitu i osiguranje osnovnih ljudskih prava, koje smo obećali bezuvjetno štiti prije 70 godina, još uvijek iziskuje jednak trud, a predstavlja još veći izazov“, rekla je Petir.

Tomislav Kovač podsjetio je na to kako su multikulturalnost i međureligijski dijalog nezaobilazne teme u današnjem globaliziranom svijetu obilježenoj susretom kultura, reli-

gija i civilizacija, ali i migracijskim tokovima, koji posljednjih desetljeća uvelike utječu na strukturu i identitet zapadnoeuropskih društava. Ključni pojmovi – kultura, multikulturalnost, međukulturalnost, religija, sekularno društvo, identitet i drugi – nisu jednoznačni i treba ih postaviti u interakciji da bi ih se moglo potpunije razumjeti i primijeniti u konkretnoj stvarnosti. Isto tako, dijalog, suživot i suradnja pretpostavljaju otvorenost i trajni napor za ostvarivanje zajedničkog dobra društva. „Premda je mlada demokratska država, koja još uvijek prolazi kroz mnoge tranzicijske nedaće, Hrvatska ima sve potencijale da se nastavi razvijati kao otvoreno i tolerantno društvo u kojem će različite kulture, religijske tradicije i sekularnost moći ići zajedno i međusobno se obogaćivati“, zaključio je Kovač.

Zauzetost za mir nedjeljiva je od duha sv. Franje iz Asiza i njegovih sljedbenika. Tim je duhom prožet i rad Franjevačkog instituta za kulturu mira. Na područjima gdje su se tijekom duge prošlosti i sve do našeg vremena dogodili brojni ratni sukobi, franjevcima je uspijevalo u duhu Evanđelja dati velik doprinos pomirenju i suživotu ljudi iz različitih kultura i vjeroispovijesti. Na temelju tradicije i sadašnje rasprostranjene prisutnosti, franjevci i franjevke osjećaju se obvezanima tražiti uvijek nove načine pomirenja, kao i razvijati nove koncepte stvaranja trajnoga mira.

RIJEČ

U početku bijaše Riječ i Riječ bijaše u Boga, i Riječ bijaše Bog. Ona u početku bijaše u Boga. Sve postade po njoj, i bez nje ne postade ništa.” (Iv 1, 1-3)

I reče Bog: „Neka bude svjetlost!“ I bi svjetlost. (Post 1, 3)

Iz navedenih rečenica razvidno je da je Riječ stvaralačka, da je životvorna. Riječi su darovi koje nam je Bog dao. Stoga moramo paziti da se njima darivamo. Svaka naša riječ treba biti dar. Valja nam, dakle, paziti da i prijekorom darivamo. Da bismo to mogli, potrebno je naučiti govoriti, a to se najbolje uči od djece. Ona najprije dugo slušaju, da bi, malo-pomalo, jednu po jednu riječ počela izgovarati. Kad dijete kaže „mama“, osjećamo da se cijelo unijelo u riječ i krenulo nje prema majci da je zagri.

Lako je naučiti riječi, ali ne i govoriti. Riječi se uče iz rječnika, a govor iz ljubavi. Tko nema ljubavi, da i sve riječi poznaje, ne umije govoriti.

Govoriti je vrlo odgovorno. Stoga kad odlučiš govoriti, treba nešto i reći, i to ne od sebe, nego od istine. No, naš

je govor najčešće brbljanje, samohvala, ogovaranje ili kritiziranje. Tako obezvrjeđujemo riječi, sebe i trujemo sugovornike.

Riječi ne smijemo izgovarati olako. Prije odapinjanja u svijet svaku je potrebno odvagnuti, i na jednu izrečenu najmanje dvije progutati. Bog nas preko evanđelista Mateja upozorava: „Ja vam kažem da će ljudi za svaku nekorisnu riječ što je izreknu položiti račun na Sudnji dan. Prema svojim riječima bit ćete opravdani i prema svojim riječima bit ćete osuđeni.“ (Matej 12, 36-37).

Govor nam je manjkav na razne načine, a najveći je problem što umišljamo da smo odavno naučili govoriti. Govorimo kad bismo trebali šutjeti, a šutimo kad je potrebno govoriti. Riječi su nam češće laž nego istina. Govorom promičemo sebe, štitimo i opravdavamo svoje zemaljske interese. U svakodnevnom govoru mnoge riječi često obezvrjeđujemo, u kontekstima u koje ih uvrštavamo pridajemo im značenja koja im ne pripadaju. Ponekad čak i oprečna. Tako, na primjer, za čovjeka koji ima mnogo novca kažemo da je bogat, a u pravom smislu bogat je onaj koji u sebi ima mnogo Boga, onaj koji čini dobra djela. U skladu s tim, sveci su najveći bogata-

ši. To je naizgled sitnica. Ali nije. Ona ima strašne i dalekosežne posljedice. Nazivajući bogatašem onoga tko ima mnogo novca, novcu dajemo mnogo veću važnost nego što je on zapravo u našim životima ima, a umanjujemo vrijednost Bogu. To je u društvu dovelo do toga da je mnogim ljudima novac postao bog, i njemu, umjesto Bogu, sve podređuju.

Jedno od najvećih umijeća je znati reći pravu riječ u pravo vrijeme i na pravi način. To uspijeva samo onima koji su se izvještili u šutnji i strpljenju.

S obzirom na to kako, kad i na koji način riječi izgovaramo, koliko ih srcem oplemenimo, one su mostovi koji nas spajaju ili zidovi koji nas razdvajaju.

Riječi primaj s povjerenjem, ali svaku osluhni. Ne nadeš li u njima srce sugovornika, ne vjeruj im ne znam koliko lijepo bile obučene. Jer, riječi nisu ono što im daju glasnice, jezik, zubi i nepce. One nisu kraći ili duži nizovi slova s odgovarajućim značenjem. One su samo ambalaža onom što čovjek u njih stavlja iz duše.

„Zla riječ i dobre čini zlima, a dobra riječ i zle čini dobrima.“ (Makarije Egipatski)

Ivan Bašić

ŽIVOT

Život – što je to? Je li život nešto o čemu čovjek može ili ne može donositi odluke?

Život je temeljno ljudsko pravo. Što nam naša vjera govori i što nas uči o životu?

Evo, upravo je u tijeku jesenska kampanja *Četrdeset dana za život*. Budući da sam oduševljena ovom kampanjom, sva izrečena razmišljanja i sve što sam učila kroz svoje školovanje o životu ponukalo me je da napišem ovaj kratki članak.

Po mojem mišljenju, ovo je hvalevrijedna kampanja. Molitva, a osobito molitva za život, gdje god i u svako je vrijeme dobrodošla.

Koliko život vrijedi, to ni jedan čovjek ne može procijeniti; o životu, hoće li postojati ili neće, ni jedan čovjek ne može niti smije odlučivati.

Dakle, čovjek ne može biti gospodar života i smrti jer nitko ne živi samo za sebe, nego i za druge, a vrijednost života je, kao što sam već rekla, neprocjenjiva i oko toga ne može biti nikakvih kalkulacija. Čovjek koji odlučuje o životu i želi biti gospodar života i smrti destruktivno djeluje na čitavo čovječanstvo.

Željela bih ukratko iznijeti što o životu kažu znanost, pravna znanost i vjera.

Ustav ma koje države na svijetu štiti život kao temeljno ljudsko pravo (općenito štiti i svaki postojeći život). Zaštitom, posebice ljudskog života, osobito se bavi kazneno pravo kao pravna znanost. Poznato nam je, na primjer, da je ubojstvo kazneno djelo, a za tako posebno teško kazneno djelo kazna je propisana zakonom i spada u jednu od najtežih kaznenih sankcija.

Za vjernike je život svetinja, život je nepovrediv, sam Bog ga je dao i samo ga Bog može oduzeti. Dakle,

ponavljam još jedanput da ni jedan čovjek ne može odlučivati o životu, a poglavito se to odnosi na ljudski život.

Moramo biti svjesni da je eutanazija i namjerni pobačaj (bio legalan ili ne) nasilno oduzimanje života, pogotovo ako znamo, kao što je već rečeno, da život ne planiramo sami, da ne ovisi o našoj volji. Dakle, život je toliko vrijedan da ne može i ne smije biti nešto o čemu sami odlučujemo i da se ne možemo igrati Boga. Sve je ovo razlog da se život u pravnoj znanosti smatra temeljnim ljudskim pravom. Upravo zbog navedenih razmišljanja o životu razvila se znanstvena disciplina bioetika.

Nakon ovog izlaganja potrebno je prisjetiti se izraza „kultura života“ i „kultura smrti“ i promišljati o njihovom značenju. Prisjetimo se samo tko može promicati kulturu života, a tko se uvelike trudi, tko promiče kulturu smrti. Štitimo život, dar Božji.

Ines Bošković-Sorić

NEVIDLJIVI APARATIĆI - NOVI TREND U ORTODONCIJI

U posljednje vrijeme postoji novi trend ispravljanja zuba u ortodonciji – riječ je o ortodontskim alignerima, tzv. prozirnim aparatićima koji predstavljaju revoluciju u postupcima ravnjanja zubi. Izrađuju se posebnom kompjutorskom CAD/CAM tehnologijom prema preciznim otiscima čeljusti. Program simulira terapiju te se za svaku fazu pomicanja zubi izrađuje nova udlaga koja pomiče zube u željeni položaj prema planu koji je odredio ortodont. Prije početka terapije moguće je u posebnom kompjutorskom pomaku vizualizirati pomake zuba i konačan izgled nakon završetka terapije, tako da pacijent odmah može vidjeti kako će izgledati na kraju terapije. Ovisno o složenosti terapije, potreban je i različit broj alignera koji se nose 22 sata dnevno. Kad jedna udlaga napravi pomak za koji je dizajnirana, prelazi se na drugu i tako do kraja terapi-

je. Glavna prednost alignera leži u njihovoj nevidljivosti i eleganciji nošenja, a nedostatak im je što ova kva terapija nije za teže ortodontske nepravilnosti, nego za manje i srednje zahtjevne estetske nepravilnosti zuba. Većina ljudi uopće ga neće primijetiti jer je praktički nevidljiv.

PREDNOSTI ALIGNERA

Prozirni su i pomažu vašim zubima da se pomaknu u željeni položaj bez ikakvih vidljivih elemenata, za razliku od konvencionalnih fiksni aparatića s bravicama.

Pomični su, pa ih možete skinuti i staviti kad želite.

Efikasni su jer omogućuju najbolji mogući pomak u kratkom vremenu.

Ugodni su jer su napravljeni od specijalne medicinske plastike koja savršeno prijanja na vaše zube.

Bezbolni su jer su ugodni i savršeno prijanjaju na vaše zube.

Društveno su prihvatljivi jer se ne vide, a ravni zubi nisu estetski hit, nego važan dio zdravlja cjelokupnog organizma i njegova normalnog funkcioniranja.

Nevidljivi aparatići nose se 22 sata dnevno, tijekom dana i za vrijeme spavanja.

Ne nose se kad jedete, prilikom pranja zubi i prema vlastitoj potrebi.

U većini slučajeva, pridržavajući se ovih uputa, imat ćete savršen osmijeh za samo nekoliko mjeseci.

Važno je napomenuti da su sve naprave samo sredstvo kojim isključivo specijalist ortodoncije, zahvaljujući znanju i sposobnosti, dovodi do određenih pomaka zuba.

Zorana Ivanković Buljan,

Našim pacijentima i prijateljima želimo

čestit Božić i sretnu Novu godinu.

UZ PUNO ZDRAVLJA, SREĆE I PREKRASNIH OSMIJEHA!

ortodental centar ivanković

BALOTAŠI

Vjerojatno se ne bismo potrudili napisati tekst o balotaškim turnirima u Strožancu da ova igra na igralištu pokraj škole nije upravo to – igra. I to igra u kojoj su pobjednici svi oni koji uzmu balote i iziđu na teren. Ovi turniri organiziraju se u atmosferi prijatelj-

stva, poštovanja protivnika i prave sportske borbe. Nema novčanih nagrada pa se na njih prijavljuju samo naši mještani (i oni koji nam gravitiraju), a na kraju se uz zajedničku večer i piće, zabavu i pjesmu odigra finale i proglašuje se najbolji. Nagrada je druženje, a pobjednici dobivaju prigodne pehare i prestiž. Do idućeg turnira. Ipak, red je nabrojiti i najbolje u turnirima dvojki i trojki koji su se odigrali od kolovoza pa sve do listopada ove godine.

Dvojke: pobjednici su Tomislav Papić i Ivan Ćurković, drugo mjesto Ivan Marinović i Joško Ravlić, a treće Vlade i Viktor Sabljčić i Mijo Ljubičić.

Trojke: Tino Meter, Josip Lovrić i Ivan Ćurković, drugo mjesto Marin Terze, Jure Rako i Marijan Karlušić, a treće Frano Budimir, Vinko Bešlić i Damjan Stipičić.

Z.J.

Veliki uspjeh našeg malog šahovskog kluba „KNEZ MISLAV“

Na pojedinačnom kadetskom prvenstvu županije Splitsko-dalmatinske za 2019. godinu u kategoriji Juniori U20 naš sumještatinin i član našeg kluba Josip Penava osvojio je drugo mjesto. Od srca mu čestitamo i želimo da ustraje i uspije na svom „šahovskom“ putu.

Naši kadeti: Čović David i Čosić Šurlin Ivan u kategoriji U12 i U14 su na ovom prvenstvu županije Splitsko-dalmatinske za 2019. godinu zauzeli 12-to i 18-to mjesto. Ovo su njihovi počeci u šahovskom natjecanju pa ih moramo nastaviti bo-

driti da ne posustanu već da ustraju.

Ema Aljinović, naša bivša članica kluba ali naša sumještanka i učenica OŠ Strožanac je na ovom natjecanju u kategoriji Kadeti U8 i U10 osvojila 4. mjesto. U ovoj kategoriji, nastupao je i naš član Fran Babić

Šišinački koji je osvojio 6. mjesto. Od sveg srca čestitamo: Emi, Josipu, Franu, Davidu i Ivanu. Ponosni smo na njih.

Nadalje, ovom prigodom se želimo zahvaliti ravnateljici naše OŠ Strožanac, gđi. Žani Prižmić te profesorima Gordanu Lovriću i Enesu Buljanu na uspješnoj implementaciji projekta „Šah u školi“. Rezultati su vidljivi i opipljivi. Ženska šahovska reprezentacija se kao druga u Županiji plasirala na Državni turnir na kojem nastupaju predstavnici škola iz svih županija.

Piše: Dražen Vlašić

KOŠARKAŠKI ENTUZIJASTI KK Strožanac

I ove sezone košarkaški entuzijasti KK *Strožanac* natječu se u Splitskoj amaterskoj košarkaškoj ligi. Podsjetimo se, riječ je o ekipi veterana i zaljubljenika u košarku koji su se okupili već davne 2006. godine i tada su prvi put nastupili u tadašnjoj Splitskoj ligi. Od tada je prošlo već dugih trinaest godina, a i danas u ekipi ima ljudi koji su tada prvi put nastupili za KK *Strožanac*. To su Kristijan Stipić, Ante Vuko i Ivica Strikić.

Tijekom ljetne pauze ekipa se nije odmarala. Ovog ljeta KK *Strožanac* nastupao je u nadaleko poznatoj Zadarskoj ljetnoj ligi, šireći košarkaška prijateljstva izvan našeg okruženja.

Važno je istaknuti i prvu međunarodnu utakmicu koju je KK *Strožanac* u sklopu priprema za novu sezonu odigrao protiv KK *Tomislav* u Tomislavgradu. KK *Tomislav* natječe se u drugom rangu košarke susjedne države. Tomislavgrad je

iskazao toplo gostoprimstvo našoj ekipi, te je dogovoreno da će se naći pogodan termin kako bi KK *Tomislav* uzvratio posjet i odigrao uzvratnu prijateljsku utakmicu protiv KK *Strožanac*.

Za novu sezonu KK *Strožanac* sastavio je vrlo jak roster s nekoliko kvalitetnih pojačanja, s kojima ambiciozno kreće po kvalitetan rezultat. Jako veseli to što su gotovo svi igrači iz Strožanca i Podstrane ili su odigrali pokoju sezonu za podstranski KK *Mislav*, tako da se može reći

da se oformila dobra ekipa koja želi na domaći pogon doći do dobrog rezultata.

Kako bi odigravanje lige bilo moguće, financijsku pomoć pružili su sponzori, i to tvrtke *Obruč*, *Ramić trade*, *Autoline Domić*, *AS Mario*, restoran *Coccolo*, *Adriatic osiguranje*, *Villa BB*, Pekara *Solin*, Balotaška udruga *Strožanac* te fast food *Cirkus*. Svim sponzorima u ime ekipe KK *Strožanac* velika hvala.

Kristijan Stipić

GRADSKO NATJECANJE U NOGOMETU ZA PETE I ŠESTE RAZREDE

Natjecanje učenika osnovnih škola Splita u nogometu za pete i šeste razrede (učenici i učenice) za školsku godinu 2019./20. održalo se na igralištu RNK *Split* i na njemu su učenici naše osnovne škole osvojili prvo

mjesto. Nakon izlučnih utakmica slijedilo je polufinale, u kojem smo pobijedili školu *Trstenik* s 4:0, a u finalu *Mertojak* s 3:1. No, tu nije kraj uspjesima učenika naše škole, jer odavno nogomet više ne igraju samo muškarci, nego i žene. Naše djevojčice osvojile su treće mjesto, te su i jedni i drugi s ovogodišnjim trofejima popunili školske vitrine, ionako pretrpane trofejima iz prošlih godina.

Momčad OŠ *Strožanac* iz Podstrane: Ante Perišić (kap.), 6. c, Kristijan Rubić 6. d, Dominik Vuko, 6. d, Danijel Bučević, 6. c, Ivan Sopta, 6. c, Luka Čavara, 6. c, Jakov Jozić, 6. c, Ivan Granić (vratar), 6. d, Dino Rubić, 6. a, Matej Jukić, 6. a, Ivan Milardović, 6. a, Marko Budimir, 6. c, Jakov Miličević, 5. a, Marin Božiković, 5. a, Mateo Marjanović, 5. a, Mate Sliško (vratar), 5. a, i Mateo Pavić, 6. a.

Djevojčice: Petra Sunara (kap.), 5. b, Kaja Popović (vratarka), 5. b, Lorena Zorić, 5. b, Klara Ribičić, 5. a, Sara Sablić, 5. a, Lana Mladina, 5. a, Petra Čičerić, 6. e, Lea Nikolić, 5. b, Ana Bagarić, 6. c, Sara Marija Đonlić, 6. c, Petra Topić, 6. c, Ana Marija Jovanović, 6. c.

Nastavnici:
Vinko Buble
Enes Buljan

**ZAJEDNIČKA FOTOGRAFIJA SUDIONIKA I ORGANIZATORA DRUGOG ZNANSTVENOG SKŪPA
"KRALJ ARTUR I LUCIJE ARTORIJE KAST U PODSTRANI – OD POWJEŠNIH TRAGOVA DO TURISTIČKE IKONE"
12. 10. 2019. na lokalitetu crkve sv. Martina u Podstrani**

